

СБОРНИКЪ

ОТДѢЛЕНІЯ РУССКАГО ЯЗЫКА И СЛОВЕСНОСТИ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ.

Томъ LXXXII, № 5.

С. МАЛЕВИЧЪ.

БѢЛОРУССКІЯ

НАРОДНЫЯ ПѢСНИ.

САНКТПЕТЕРБУРГЪ.

ТИПОГРАФІЯ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ.

Вас. Остр., 9 линія, № 12.

1907.

СВОБІДНИЙ
ОТДЕЛЕНІЯ РУССКАГО ЯЗЫКА И СЛОВЕСНОСТИ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМИИ НАУКЪ
Томъ LXXXII, № 5

С. МАМЕВЪ

ВЪСТУПЛЕНІЕ

Напечатано по распоряженію Императорской Академіи Наукъ.
С.-Петербургъ, Мартъ 1907 года.
Непремѣнный Секретарь, Академикъ С. Ольденбургъ.

НАРОДНЫЯ ПИСЬМА

САНКТИПЕТЕРБУРГЪ
ИМПЕРАТОРСКОЕ УЧЕБНОЕ ЗАВѢДѢНІЕ
No 1027, 9 томъ, № 5
1907

ОГЛАВЛЕНІЕ.

	СТР.
Введеніе	1
Краткій очеркъ звуковъ, формъ и строя рѣчи живого бѣлорускаго нарѣчія	7
Панъ ы мужыкъ (сельскай каска)	20
Пѣсни.	
I. Щедрецкія	23
II. Весеннія	25
III. Купальныя	27
IV. Лѣтнія	31
V. Любовныя	42
VI. Свадебныя	85
VII. Семейныя	105
VIII. Солдатскія	140
IX. Молодецкія	147
X. Шуточныя	149
Словарь	165

ОТЧЕТЫ

1	Введение
7	Цели и задачи работы, обзор и обзор литературы
30	История развития (теоретическая часть)
38	История развития (практическая часть)
38	I. Методика
38	II. Методика
37	III. Методика
37	IV. Методика
42	V. Методика
42	VI. Методика
100	VII. Методика
140	VIII. Методика
147	IX. Методика
149	X. Методика
167	Заключение

Наблюдаемый нами районъ лежитъ въ с-з. части Слуцкаго уѣзда Минской губерніи и заключаетъ въ себѣ 5 сосѣднихъ селеній Ланьской волости, — село Малево, деревни Ольховку, Карцевичи, Яськевичи и Гусаки, — расположенныхъ, при нѣкоторой густотѣ населенія въ этой мѣстности, въ разстояніи всего 2—4 версты другъ отъ друга.

Жители этого района — коренные осѣдлые бѣлоруссы, довольно счастливо сохранившіе до настоящаго времени главнѣйшія свои этнографическія черты. Историческія условія, съ давнихъ поръ избравшія Западный край ареною внѣшнихъ культурно-политическихъ теченій, оказались для самобытности нашего бѣлорусса не вполне неблагоприятными: исключая болѣе продолжительное вліяніе соплеменной Польши, наложившей на его внѣшній и внутренній бытъ довольно прочный и характерный отпечатокъ, остальные постороннія вліянія были для его индивидуальности слишкомъ случайными и поверхностными факторами. Съ другой стороны, естественно-экономическія условія, способствовавшія наиболѣе консервативному, осѣдло-земледѣльческому укладу жизни въ этомъ краѣ, также сыграли не малую роль въ постепенномъ образованіи и долговременномъ сохраненіи бѣлорусскаго этническаго типа.

При такихъ обстоятельствахъ бѣлорусская деревня описываемаго района въ наши дни очень немного, въ сущности, переросла эпоху деревяннаго вѣка, сохранившись до сихъ поръ почти при такихъ условіяхъ и въ томъ видѣ, какъ и во времена Владимира Святого. Низкія бревенчатыя хаты съ крохотными под-

слѣповатыми окнами подъ ветхой соломенной стрѣхой, кое-гдѣ даже курныя, до послѣдняго гвоздя выстроенныя изъ дерева и освѣщаемыя по вечерамъ дымной лучиной, деревянныя сохи и бороны да ихъ хозяева, хмурые, сосредоточенные и осторожные бѣлоруссы, часто и лѣтомъ въ теплыхъ шапкахъ, бараньихъ ду-бленыхъ козюхахъ или темно-сѣрыхъ долгополыхъ свиткахъ и лыковыхъ лаптяхъ на кожаной подшивкѣ—вотъ набросокъ съ природы нашей современной бѣлорусской деревни. Главныя и почти единственныя занятія мѣстнаго населенія—хлѣбопашество и отчасти скотоводство, которыя, благодаря среднему качеству почвы и довольно удовлетворительнымъ климатическимъ усло-віямъ, даютъ мѣстнымъ крестьянамъ нѣкоторую возможность жить въ болѣе или менѣе сноскомъ матеріальномъ положеніи. Медленно развивающееся, мало предприимчивое и вовсе не про-мышленное здѣшнее крестьянство искони не знаетъ опредѣлен-ныхъ отхожихъ промысловъ и, прочно связанное вѣковой тра-диціей съ родимой полоской, обыкновенно проводитъ всю свою патріархальную трудовую жизнь сѣрыхъ пахарей въ захоlustѣ родной деревни.

Впрочемъ, съ нѣкотораго времени бѣлорусскій край мало-по-малу вступаетъ въ новую стадію своей жизни, когда возрастаю-щее вліяніе городскихъ промышленныхъ центровъ медленно, но довольно стойко начинаетъ поработать земледѣльческую деревню. Съ безпрестаннымъ развитіемъ внутренней жизни въ странѣ, а вмѣстѣ съ тѣмъ — съ прогрессивнымъ ростомъ населенія въ де-ревнѣ и распространеніемъ въ ней грамотности, постепенно уси-ливающееся значеніе города вноситъ въ нашу заброшенную бѣ-лорусскую деревню совершенно новый, доселѣ ей чуждый, извнѣ навѣянный духъ. Подъ такимъ вліяніемъ она, если и не обнару-живаетъ еще, подобно великорусской, полного тяготѣнія къ го-роду, то во всякомъ случаѣ теряетъ свою прежнюю непосред-ственность, исконную патріархальную замкнутость, нарушаетъ строгость своего семейнаго начала, прививаетъ себѣ и усваи-ваетъ обыкновенно только грубыя, чисто внѣшнія заимствованія

и не всегда полезныя для нея новшества. Достаточно, напримѣръ, сравнить слущкую деревню десять лѣтъ тому назадъ съ деревней нынѣшней, чтобы даже по немногимъ наружнымъ признакамъ опредѣлить ту перемѣну, которая произошла въ ней за этотъ недолгій срокъ. Прежніе живописные и безхитростные деревенскіе наряды изъ прочной домотканной крашенины стали постепенно выводиться у женской молодежи, смѣняясь безвкусными городскими «модами» изъ пестрой линючей фабричной дешевки; мужская молодежь, взамѣнъ недавней долгополой свободной свитки и кожуха, также заводитъ себѣ различныя «шляхетскіе гарнитурѣ» изъ дешеваго «крамнаго» товара. Правда, болѣе консервативный деревенскій элементъ — старшее поколѣніе — еще твердо и упорно придерживается своихъ традиціонныхъ лаптей, овчины и суровой домотканки, и, говоря вообще, бѣлорусская деревня, по существу своему столь еще юная и патріархальная, все-таки достаточно консервативна въ своемъ корнѣ, чтобы, несмотря на многія, чисто наружныя уступки духу времени, слишкомъ рѣшительно и безповоротно подчиниться иллюзіямъ городской «культуры».

Духовный горизонтъ нашего бѣлорусса такъ же узокъ и примитивенъ, какъ и его внѣшній бытъ. Не призванный силою историческихъ обстоятельствъ, подобно великоруссу, къ болѣе живой и активной дѣятельности, отъ природы неглупый и смышленный, но нерѣшительный и довольно апатичный, бѣлоруссъ очень мало ушелъ впередъ въ сравненіи со своимъ великорусскимъ собратомъ. Проводя всю свою тяжелую безпросвѣтную жизнь на своей полоскѣ, въ закоптѣлой хатѣ, вдали отъ дѣйствительной, болѣе широкой и сознательной жизни, онъ и въ наше время всецѣло проникнутъ косными взглядами своихъ дѣдовъ, полонъ различныхъ грубыхъ суевѣрій, нелѣпыхъ предразсудковъ и младенческой вѣры въ роковую неизбѣжность. Если однообразная и мирная жизнь захолустной деревни и нарушается изрѣдка праздничными поѣздками крестьянъ въ ближайшее мѣстечко на «кирмашъ» (ярмарка), то это прино-

сидеть во всякомъ случаѣ слишкомъ незначительную или даже сомнительную пользу для нихъ. Прочно прививающаяся въ народѣ грамотность и вмѣстѣ съ ней постепенное распространеніе книги въ деревнѣ, безъ сомнѣнія, вносить въ жизнь бѣлорусса свѣтлый лучъ, но однако грамотные крестьяне чаще всего оставляютъ свою деревню для болѣе легкой и выгодной работы у окрестныхъ помѣщиковъ, въ мѣстечкахъ, на станціяхъ ж. д. и т. п. или обыкновенно за упорнымъ земледѣльческимъ трудомъ вовсе забываютъ грамоту, и такимъ образомъ по необходимости книга въ деревнѣ обращается только почти исключительно въ рукахъ молодежи и школьниковъ.

При такихъ условіяхъ издавна замкнутая и самодовлѣющая наша старая бѣлорусская деревня сберегла въ своей памяти не мало цѣнныхъ произведеній народно-поэтического духа, въ видѣ легендъ, сказокъ, пѣсень, загадокъ, заговоровъ, присказокъ и т. п. По этимъ безыскусственнымъ памятникамъ народного творчества еще легко можно прослѣдить какъ возрѣнія, вѣрованія и душевныя мечты современнаго бѣлорусса, такъ отчасти и путь его исторической жизни.

Что касается собственно бѣлорусскихъ пѣсень нашей мѣстности, то онѣ сохранились въ народной памяти, преимущественно среди старшаго поколѣнія, довольно свѣжо и непосредственно, наиболѣе яркими чертами характеризую въ себѣ историческій и особенно современный бытъ бѣлорусскаго простолюдина. Подобно сѣренькой, тоскливо-однообразной природѣ Бѣлоруссіи, и ея пѣсни вообще не отличаются оригинальностью и разнообразіемъ формы, богатствомъ и колоритностью содержанія, но зато онѣ задушевы, выстраданны и потому искренни. Какъ самый ихъ напѣвъ ноющій и протяжный, съ тяжелыми стонущими переливами, и содержаніе пѣсень полно безысходнаго горя трудовой крестьянской жизни, жалобъ на жестокою судьбу, сѣтованій на несчастливую долю. Наиболѣе сильныя лирическія пѣсни посвящены чувствованіямъ женщины въ различные моменты ея жизни. Рожденіе въ трудовой семьѣ,

хмурое и безрадостное дѣтство, недолгіе молодые годы и, наконецъ, бракъ, часто съ немилымъ, чужая семья, злой мужъ, лихая свекровь... Болѣе веселья и бодрія — любовныя пѣсни: юность, глубокое чувство и свѣтлая молодая надежда...

Къ большому прискорбію, въ послѣднее время приходится замѣчать, что, даже при всей консервативности устоевъ нашей бѣлорусской деревни, исподволь проникающее въ нее съ нѣкоторыхъ поръ тлетворное городское вліяніе, хотя бы только еще внѣшнее и поверхностное, прежде всего губительнымъ образомъ начинаетъ отражаться на ея поэтическомъ творествѣ, и освещенная вѣками, истинно народная бѣлорусская поэзія готова понемногу обнаружить тенденцію къ постепенному вымиранію, въ угоду духу новѣйшаго времени. Помимо всѣхъ другихъ общихъ условій современности, распространеніе грамоты въ нашей деревнѣ, при дальнѣйшихъ своихъ успѣхахъ, въ свою очередь, грозитъ въ недалекомъ будущемъ серьезно стѣснить самостоятельность и непосредственность народнаго творчества, которое и теперь уже шагъ за шагомъ начинаетъ терять свой прежній кредитъ въ глазахъ самихъ крестьянъ, особенно грамотнаго молодого поколѣнія, и незамѣтно уступать свое мѣсто болѣе хорошо обставленному книжному багажу. Народныя легенды, преданія и сказки кое-гдѣ уже стали постепенно выводиться изъ крестьянскаго умственнаго обихода, и, благодаря тому, что истинная цѣнность ихъ массой не сознается, молодежь уже стѣсняется ихъ повторять. Народная пѣсня равнымъ образомъ мѣстами исчезаетъ въ деревнѣ, смѣняясь чаще всего позднѣйшей наносной болѣе или менѣе легкомысленной пѣсенкой городского пошиба. Впрочемъ, въ то время, когда великорусскій отъ строго-народной лирики успѣлъ перейти къ современной разгульной фабричной «частушкѣ», нашъ бѣлорусскій еще не дошелъ въ своей пѣснѣ до этой ея формации, потому ли, что историческія условія не поставили его въ одинаковое положеніе духовнаго развитія съ великоруссомъ, или потому, отчасти, что у него нѣтъ подходящаго музыкальнаго инструмента, сопровождающаго пѣніе «частушекъ» (ба-

лалайки и гармоники въ коренной бѢлорусской деревнѣ очень рѣдки). Во всякомъ случаѣ, повторяемъ, приходится съ грустью отмѣтить, что бѢлорусско-народная безыскусственная поэзія, а вмѣстѣ съ ней наиболѣе точная и типичная мѣстная разговорная рѣчь, хотя и очень медленно, но вѣрными шагами клонится къ постепенному вырожденію.

Весь этотъ собранный нами пѣсенный матеріалъ, записанный въ теченіе нѣсколькихъ лѣтъ на мѣстѣ, преимущественно отъ пожилыхъ деревенскихъ женщинъ и подростковъ, мы старались передать возможно точнымъ фонетическимъ письмомъ, насколько являлось умѣнія и возможности вывѣрить на дѣлѣ особенности произношенія.

Со стороны языка, собранныя пѣсни представляютъ типичныя черты ю.-з. бѢлорусскаго нарѣчія, твердоэраго, съ неполнымъ аканьемъ, характернымъ мягкимъ дзеканьемъ и дифтонгическими сочетаніями *yo* и *ie*. Большинство пѣсенъ чисто народнаго бѢлорусскаго происхожденія съ нѣкоторыми немногочисленными и непрочными наслоеніями полонизмовъ; въ довольно рѣдкихъ случаяхъ среди нихъ попадаются и болѣе полонизованныя, а въ единичныхъ примѣрахъ и заимствованныя у великоруссовъ (нѣкоторыя солдатскія и молодецкія), но уже органически претворенныя и вполнѣ удовлетворительно переданныя по-бѢлорусски.

Къ пѣснямъ прилагаемъ краткій очеркъ мѣстнаго живого языка, народную сказку, какъ образецъ рѣчи, наиболѣе близкой къ разговорной, а также небольшой списокъ словъ, заслуживающихъ какого-либо вниманія въ лексическомъ, грамматическомъ или др. отношеніяхъ.

С. М.

КРАТКІЙ ОЧЕРКЪ ЗВУКОВЪ, ФОРМЪ И СТРОЯ РЪЧИ ЖИВОГО БЪЛО-РУССКАГО НАРЪЧІЯ.

Фонетика.

Гласные звуки.

Гласный *а* безъ ударенія произносится одинаково чисто какъ въ слогахъ, предшествующихъ ударяемому, такъ и въ слогахъ послѣ ударенія: трава, стары, далѣки, казаць; накасіць, набираць, напужаць, зацягнуць; вяликая, плакала, калинушка.

Односложныя энклитическія слова въ оживленной рѣчи вмѣсто *а, о* даютъ иногда глухой звукъ *з*: я, бръть, знаю; скажы хць слово.

Гласный *я* безъ ударенія произносится довольно чисто въ слогахъ, непосредственно прывыкающихъ къ ударяемому; по мѣрѣ же удаленія отъ ударяемаго слога звукъ *я* обыкновенно пріобрѣтаетъ нѣкоторую склонность къ *е*, оставаясь однако, несомнѣнно, болѣе близкимъ къ *я*, чѣмъ къ *е* (чистое *е* или *ѣ* вм. *я* — рѣдки): ягнѣ, ярмо, Якубъ; зѣрня, пѣсьня, лѣзьня; я°рынѣ, я°равы, я°сянѣвы; прасилася°, звалилися°.

Гласный *о* подъ удареніемъ произносится довольно отчетливо, хотя обыкновенно нѣсколько закрыто: лопъ, рокъ, поля, скѣчыць, ваўкобѣ, чырвоны.

На мѣстѣ *о* ударяемаго въ нѣкоторыхъ случаяхъ стоитъ дифтонгъ *уб* съ несомнѣннымъ преобладаніемъ въ произношеніи второго гласнаго. Этотъ дифтонгъ обыкновенно изъ *о*, находящагося преимущественно въ закрытыхъ корневыхъ слогахъ

предъ двумя и болѣе согласными или предъ *j*, а также предъ одной согласной, кончающей слово (исключенія впрочемъ не рѣдки, особенно въ пѣсняхъ): тубѣрба, губѣрка, друбѣны, чубѣрны, бубѣшы, рубѣу, Бубѣхъ, мубѣй, пубѣй.

Въ рѣдкихъ случаяхъ, чаще въ односложныхъ словахъ, на мѣстѣ *o* слышится чистое *y*: хуць, гуць (годъ), бурь, сунь, кунь.

О безударное произносится обыкновенно какъ *a* и притомъ болѣе интенсивно въ слогахъ, предшествующихъ ударяемому; въ слогахъ же послѣ ударенія *o* сохраняется довольно послѣдовательно (особенно во флексіяхъ): карова, арѣль, галава, малады, агарубѣтъ, палажыць; сѣно, дубѣро (хорошо), бацько, дзыѣло, губѣрко (горько), дубѣраго, вяликаго, синяго, зѣлляйко.

Въ слогахъ безударныхъ, стоящихъ послѣ ударенія, вмѣсто *o* иногда — чистое *y* (обыкновенно въ суффиксахъ и флексіяхъ): ѹ чыстумъ поли, абъ губѣркуй доли, на жубѣтумъ пясубѣчку, удбунька, парадунька.

Звукъ *e* въ произношеніи вообще мягкій (за исключеніемъ нѣкоторыхъ полонизмовъ и германизмовъ): елка, ѹвесь, малѣньки, бѣрахъ (берегъ), памѣрци.

Ударяемое *e* въ нѣкоторыхъ случаяхъ звучитъ какъ *ě* (= *jo*): жубѣнка, крубѣсть (крестъ), жубѣрь (отъ жѣрци), ѹмѣрь, здызѣрь, ѣй, ѹсѣй, сваѣй, аслѣпъ, гаршкалѣпъ.

Но никогда *ě*: адзыѣжа, елка, пѣсь, пѣща, ѹмѣрла,-о, здызѣрла,-о, прынесла,-о, мѣрзнуць, ящѣ.

На мѣстѣ *e* ударяемаго въ очень рѣдкихъ случаяхъ стоитъ дифтонгъ *ie* съ преобладаніемъ второго гласнаго: пѣчъ, пѣкло, мяцѣлица, пасыцѣль, јѣсьць (есть).

На мѣстѣ *e* въ немногихъ случаяхъ — дифтонгъ *yo* съ преобладаніемъ второго гласнаго: нюбѣсь, вюбѣсь, любѣхъ; цюбѣмны, мюбѣтъ.

Вмѣсто *ě* спорадически чистое *yo*: юнъ (онъ), нюсь, цюмны, маюй.

Гласный *e* безъ ударенія звучитъ обыкновенно какъ *a* и

притомъ особенно интенсивно въ слогахъ, непосредственно примыкающихъ къ ударяемому; въ болѣе же удаленныхъ слогахъ онъ нѣсколько склоняется къ звуку *e*, оставаясь однако болѣе близкимъ къ *я*, чѣмъ къ *e*, и въ рѣдкихъ случаяхъ даетъ *e* чистое и даже *e* закрытое: зямля, сяло, сястра, зялёны; वोсянь, міяньки, по́ля, со́няйко; ся°рада́, ся°рабро, ця°цяру́къ, дзя°сяці́; синяе мо́ра, вяликае го́ра, пшаничнае по́ле, гу́бкае дзьця́.

На мѣстѣ *e* безударнаго послѣ шипящихъ *ж*, *ч*, *ш*, *щ*, а также *ц* и *р*, слышится довольно послѣдовательно звукъ *a*: жана, чараві́къ, шапта́ць, щара́баты, паркóуны, раме́нь.

Въ слогахъ безударныхъ, стоящихъ послѣ ударенія, вмѣсто *e* иногда стоитъ чистое *ю*—*у* (обыкновенно въ суффиксахъ): жь (изъ) жытнóй му́кі, на верхнóй пали́цы, сьлэзунька, дарбóжунька, сва́шунька.

Произношеніе звука *ь* вообще болѣе мягкое, чѣмъ въ великорусскомъ нарѣчій, и обыкновенно на его мѣстѣ слышится дифтонгъ *іѣ* съ преобладаніемъ второго составнаго гласнаго. Трудно установить точное правило для дифтонга *іѣ* вм. *ь*; онъ, вѣроятно, обуславливается 1) особымъ удареніемъ надъ *ь* въ словѣ, 2) скопленіемъ мягкихъ согласныхъ предъ *ь* и 3) наличностью твердой согласной послѣ *ь*. Такъ: хлѣ́пъ, звьѣ́ръ, бѣ́лы, дзьі́еть, дзьі́еўка, сьлі́еть, цѣ́ло (тѣ́ло), но цѣ́ло (цѣ́ло), рэ́цька, рэ́па, бѣ́дняньки. Изъ такого правила однако нерѣдки исключенія.

Въ иныхъ случаяхъ на мѣстѣ ударяемаго *ь* спорадически слышится чистое *и*: сѣ́ли (сѣ́ли), лись, умію, сѣ́ни (сѣ́ни), табі́.

Б безъ ударенія звучитъ какъ *я*—*a*: бяло́къ, мяшо́къ, бяда, рака́, пана.

Въ слогахъ безударныхъ, стоящихъ послѣ ударенія (обыкновенно во флексіяхъ), вм. *ь* чаще всего *и*—*ы*: баби, мами, ў лі́си, ў гароси, ў рови, лаўцы, га́лубоўцы.

Въ окончаніи мн. ч. членныхъ прилагательныхъ *ые-ыя*, *іе-ія* слышится звукъ, болѣе близкій къ *я*, чѣмъ къ *e*.

Однородныхъ звуковыхъ законовъ съ *e* для *ъ*, кромѣ указаннаго выше перехода безударнаго *ъ* въ *я* — *a*, не наблюдается.

Звукъ *и* произносится вообще мягко и притомъ совершенно чисто: вино, сивы, липа.

Будучи безъ ударенія, особенно въ началѣ и срединѣ словъ, *и* произносится иногда какъ краткій не составляющій слога гласный *й* (не *j*!): йшоу, зайграць, пя^oраймаць, йгрѣща.

Послѣ твердаго согласнаго предшествующей приставки въ нѣкоторыхъ глаголахъ нерѣдко слышится звукъ *ы*: адышбуу, зышлися, абышли, сымаць.

Гласный *у*, будучи безъ ударенія, произносится какъ краткій не составляющій слога звукъ, средній между *у* и *е*, несомнѣнно, болѣе близкій къ первому изъ нихъ: ўбоги, ўдача, ўмѣецъ, няўдалы, хотя рядомъ и убоги, удача, умѣецъ.

Полногласіе, особенно такъ называемаго перваго вида, въ большемъ употребленіи: малады, салубтки, ся^oрабро, залоза, сярэдзина, сўбрамъ, маланка, вяроўка, бя^oрвяно, хотя срѣбро, злото съ польской огласовкой — въ пѣсняхъ.

Сліянне рядомъ стоящихъ гласныхъ и исчезновеніе гласныхъ безударныхъ: нядда́мъ, ня^oддзярэ́шъ, майго, твайго, майму, свавольны, Иусуь; отказ'ваць, накош'ваць, абман'ваць.

Отпаденіе безударнаго гласнаго въ началѣ и концѣ словъ: гаро́тъ, гуро́къ, чаро́тъ, губо́лка, грѣща, мяню́шки, сповядзь, граць, мѣецъ (имѣть).

Приставка гласнаго: аўто́ракъ, ара́бина, аржаны́, абара́накъ, иржа́, иржа́ць, ирва́ць, игру́шы (груши).

Предъ мягкими гласными въ началѣ словъ и рѣже — въ срединѣ ихъ иногда обнаруживается присутствіе *j*: јимя́, јикаўка, мајихъ, твајихъ, јіёсьць (есть), јіёхаў.

Выпаденіе *j* въ срединѣ слова: ма́а (моя), тва́а, ду́обраа, зна́а (знаеть).

Согласные звуки.

Согласный *в* передъ другимъ согласнымъ или *ј*, а также въ концѣ словъ обыкновенно произносится какъ краткій не составляющій слога звукъ *ѵ*, средній между *у* и *в* и, безусловно, болѣе близкій къ первому изъ нихъ: *ѵ*нукъ, *ѵ*дава, царѣ*ѵ*на, кру*ѵ*ѵ (кровь), вал*ѵ*ѵ, цѣрка*ѵ*, *ѵ* томъ; пташка *ѵ*ляцѣла *ѵ* хату, кони *ѵ*бѣгли *ѵ* хлѣ*ѵ*.

На мѣстѣ *в* предъ гласными нерѣдко сочетаніе *ѵв*: *ѵ*весь, *ѵ*въ акнѣ, *ѵ*въ агні.

На мѣстѣ *л* твердаго, стоящаго послѣ гласнаго—въ срединѣ слова предъ согласнымъ и въ концѣ слова въ формахъ прошедшаго времени, слышится такой же краткій не составляющій слога звукъ *ѵ*: *в*у*ѵ*къ, *ст*у*ѵ*пъ, *т*у*ѵ*сты, *п*у*ѵ*ны, *б*ы*ѵ*, *д*а*ѵ*, *к*ла*ѵ*.

Согласный *р* вездѣ твердъ: царь, зарá, раká, гавару́, съя-р^охъ, скрыпка, румка, *ѵ*рэмя.

Губные *б*, *п*, *в*, *м* обыкновенно также тверды: бью́, пью́, *ѵ*ю (вью), сямъя́, хотя: мясо, памяць, завязь.

Согласный *г* произносится вездѣ послѣдовательно какъ латинское *h*, исключая нѣсколькихъ словъ, гдѣ слышится звукъ *g*, именно: мазгѣ́ и р^уб^зги, а также слѣдующихъ полонизмовъ и германизмовъ: гвалтъ, гу́ля, гу́зикъ, гонта, гáрняць, густъ, гарнушакъ, грѣйцарь, гя^ргяцáць, вильгаць, цыгара, цэгла, магѣрка.

Зубные *д* и *т* смягчаясь произносятся слитно и при этомъ какъ-то особенно мягко и дифтонгически какъ группы *дъз* и *цъ* (иногда даже какъ будто *цъс*): дъзѣ́ки, дъзѣ́ѵка, дъзяцѣ́ка, цѣ́хи (цѣ́сѣхи), цѣ́мны (цѣ́сѣмны) ¹⁾.

Удвоенію подвергаются всѣ согласные, способные соединяться съ *ј*, чаще же всего *ж*, *л*, *н* и группы *дъз* (= *дј*) и

¹⁾ Данному произношенію можно противопоставить такъ называемое пѣтербургское, болѣе твердое дзеканье и цеканье: дзе^рево, удзи^чвленіе, цѣ^чмый, цѣ^чтка.

и (= *тj*), но никогда губные и *р*: збѣжжа, вясѣлля, сьвинья, свѣцьця, сѣдзьдзя, но пѣрѣя, выпѣю, набѣю, саѣю.

На мѣстѣ основного *дj* находимъ твердую группу *дж*: виджу, хаджу, ўраджай (существит.).

На мѣстѣ основного *здj* — обыкновенно твердый трифтонгъ *ждж*: бражджай, падажджы, адъяжджай.

Шипящiе *ж, ч, ш, щ*, а также *и* (не изъ *т* мягкаго) — тверды: жубрна, шыроки, щыры, чысты, цѣркаў.

Согласный *ш* произносится твердо и отчетливо, почти какъ *шч*: прашчай, шчупакъ, шчасьливы.

Переходъ голосовыхъ согласныхъ въ концѣ словъ въ безголосные: друкъ, бубопъ, Бубохъ, грышь, мушь, рыэшъ, грась, сатъ.

Переходъ голосовыхъ передъ безголосными въ безголосные: бутка, галупка, лѣхки, мякки, лючки, лiесыци, дарубшка.

Переходъ безголосныхъ передъ голосовыми въ голосовые: збиў, звалиўся, зъ гары, зъ дуба, зъ берага; адъ брата, адъ матки, адъ вады, адъ мяне, адъ луга, адъ жалiеза; гъ Богу, дъзераву, дубу, зимiе, гарыi, жуiнцы.

Переходъ свистящихъ передъ шипящими въ шипящiе: жъ(сь) жытамъ, шъ шабляю, шъ чубортамъ.

Переходъ шипящихъ передъ свистящими въ свистящiе: на-вучысья, падымясья, даццы, плясцы, матусцы, нубсцы (ножкѣ).

Переходъ твердыхъ согласныхъ передъ мягкими въ мягкiе: кiяўськи, цвьiетъ, зьвяздъ, сьвiетъ.

Полное уподобленiе согласныхъ, въ группахъ зубныхъ *дн, бн*: анна, вяликання, сягубня, рубнны, амманъ, амман'ваць, аммылиўся.

Переходное смягченiе гортанныхъ вполне правильно: дзиiе, дзиiеўцы, страсiе, ў парбзи, на сасiе, ў рущыi, ў рыiццы, авеццы (овечкѣ).

Вставка и приставка согласныхъ: бубрзды, наука, ниводъ-зинъ, павукъ, ахвота, стагнаць; вучыцца, вумъ, вубйчимъ, вубстры и губстры, вухо, возяро, вутка, вубрасъ, вочы, вулица, гѣты.

Выпаденіе и отпаденіе согласныхъ: кесѣць (крестить), ка (кажа), купь (кажуць), бласлави, знацца (значится), трэ (трэба), пубозно, жаласно, щасливы, слаць пасьпѣль; лядзьіець, каска (сказка), азьмў, дзьіе, Ладзьімярь, чацьверь.

Звуки *ж* и *з*, *ц* и *ч* вообще въ произношеніи не смѣшиваются.

На мѣстѣ *ѳ*, *ѳ* слышатся звуки *п*, *т*, *х*, *хв*: Пилипъ, Тодарь, Хамá, Хвѣдарь, хунть, картупля.

Морфологія.

Склоненіе.

Существительныя.

Особенности въ родѣ. Лошадзь, бубль, сабака, пыль, палынь, пліешь — слова мужескаго рода.

Пара (парь), картупля, слуга, пъяница — женскаго р.

Особенности въ употребленіи чисель (см. синтаксисъ). Два, тры, чатыры — съ именит. пад. муж. р.: два, тры, чатыры хлўбцы, ваўкіе, разбубйники; въ женск. р. — остатки древняго двойственнаго числа: дзьвіе (тры) сасіе (сохи), рущыѣ, килбасіе, паласіе.

Вмѣсто формъ множ. ч. словъ собирательныхъ встрѣчается единств. ч.: маѣ колья, зѣлья, брусья.

Особенности именныхъ основъ. Смѣшеніе основъ: бацюшка, старшына, стараста, род. старасты, дат. старасту, тв. старастамъ; бацько, дзяцько, р. дзяцьки и — а, дат. дзьяцьку, тв. дзьяцькамъ и — аю, род. мн. дзяцькоў.

Особенности отдѣльных падежей (см. синт.).

Формы винит. п. отъ неодушевленныхъ предметовъ по аналогіи съ одушевленными: мая рубля, ўзяў кія, знайшоў грѣба, ўбачыў дуба.

Отъ предметовъ одушевленныхъ, наоборотъ, винительн. = именит.: закладайца кони, пасіеца каровы, ганіеца авечки, напужайца дзяўкіе.

Зват. п. ед. ч. вмѣсто именит. (только въ пѣсняхъ и пословицахъ): идзѣ казача, паіѣхаѹ мѹбѹ сѹнку.

Твор. п. мн. ч. въ немногихъ случаяхъ по древнему двойственному числу: дзвьярѹма, плячѹма, ачѹма, грашѹма, хотя и дзвьярмѹ, грашмѹ.

Склоненіе именъ существительныхъ муж. и средн. родовъ (главнѣйшія особенности).

Звательный п. вообще имѣють основы на *о*, *з* и *а*. Нѣкоторыя слова муж. р. зват. ед. имѣють на *е* и *у* (*ю*): попя, чалавіѣча, нябарача, паня, хлѹбча, казача, браця, дзѹча; сѹнку, бѹру, свату, панічу, гаспадару, дудару, рамясьніку, галубѹчку, палкѹѹнику, каханку, кѹню, дабрадзѹю. Родит. п. м. р. — на *у* (род. — раздѣлительный): дзѣхцю, мѣду, ячмяню, караваю, пасагу, прымѹсу, ельнику, съ пярапалѹху, съ пѹду (испугъ).

Дат. п. на *о*ви - *е*ви: бацькави, сѹнави, кавалѣви, казакѹви.

Мѣстн. п. на *и* (вліяніе мягкаго различія) и на *у* (вліяніе основъ на *з*): ѹ ліѣси, гѹрадзѹ, нарѹдзѹ, агарѹдзѹ, гарѹси, но ѹ сталіѣ, ярмѣ, гумнѣ, хвартусіѣ; ѹ бакѹ, пацѣмку, пухѹ, пяску, вишнякѹ, садѹчку, бярэзньніку, ячмяню, дзѣхцю.

Им. мн. оканчивается въ муж. р. на *е* (= *н*), *о*е, *и*, въ ср. на *а*: дзѹцѹкіѣ, кавалѣ, бакѣ, мяхіѣ, рубліѣ, гаршкіѣ, папѹѣ, валѹѣ, снапѹѣ, аѹсѹѣ, дубѹѣ; панѹвѹ, сватѹвѹ, швагрѹвѹ, братѹвѹ, но и панѹ, швагрѹ, братѹ и панѹѣ, сватѹѣ, швагрѹѣ и т. д.; чѣрци, сусѣдѹзи, гѹни, мящани, но и гонѹ, мящанѹ; варѹта, балатѹ, гѹмна, кѹла, вѹкна, азѣра, жарабѹта, цялѹта, ягнѹта и рѣже — жарабѹтѹ, цялѹтѹ и т. д.

Род. п. на *о*вз - *е*вз (по основамъ на *з*): глазаѹ, салдатаѹ, аршѹноѹ, мящанаѹ, чалавіѣкаѹ, сватѹѹ, кумѹѹ, братѹѹ, варѹтаѹ, письмѹѹ, кѹлаѹ, балѹтаѹ, жарабѹтаѹ и мящанѹѹ, красѹцѹнѹѹ, учѹцялѹѹ, акунѹѹ; род. п. на *ей* (по основамъ на *з*): камарѣй, афицарѣй, лякарѣй — только у деревенской интеллигенціи.

Дат. п. на *ом*з: папѹмѹ, панѹмѹ, гаспадарѹмѹ, братѹмѹ, дзѹцѹкѹмѹ, бацькѹмѹ, краѹцѹмѹ, шаѹцѹмѹ, сталарѹмѹ, жанцѹмѹ,

дубѡмъ, маскалѣмъ, хотя и панамъ, грабцамъ, малайцамъ, жан-
цамъ, маскалямъ.

Винит. = именит. на *e* (= *n*): валыѣ, дубыѣ, клянѣ, маска-
лѣ, мяшкѣ, дзяцюкѣ.

Творит. п. на *ми*: грашмѣ, кубнми, сусѣдзмѣ.

Мѣстн. обыкновенно — на *оах*: бацькохъ, стралцохъ, кли-
нохъ, панохъ, дубохъ, пудохъ, цыганохъ, братохъ, баранохъ,
бакохъ, мядохъ, равохъ (рвахъ), хотя и мѣсяцахъ, хлѣбцахъ,
кѡникахъ, татарыхъ, маскаляхъ, клинахъ, дубахъ.

Склоненіе именъ существительныхъ женскаго рода (глав-
нѣйшія особенности).

Женск. р. им. п. ед. ч. на *и* только одно слово — полонизмъ
пани.

Зват. п. словъ женск. р. (какъ и мужск.) на *о* въ основахъ
на *a* вообще рѣдокъ: матко, панюхно, бацюхно, Божухно.

Дат. - мѣстн. на *и-и*: дубрѡви, дзѣѣўцы, дарѡзи, матусцы,
нявѡли, галубѣўцы, рѣби, кубшцы, слави, души, сямѣи, зьмяи,
карѣи, зямлѣи, но галавѣи, смалѣи, старанѣи, травѣи, сьпинѣи, ба-
радзѣи.

Твор. — *оу*: жуѣнкаю, бядѡю, славаю, дарѡгаю, крапивѡю;
окончанія *эй* не встрѣчается.

Им. - вин. мн. на *и-и* и на *e*: бабы, дароги, каровы, друшкі,
лаўки; жанкѣ, дзяўкѣ.

Род. — на *оах* и на *оах*: сарѡкаў, варѡнаў, сѣстраў, мала-
дзѣйцаў, лисйцаў; сарачѡкъ, дачѡкъ, дзѣявѡкъ.

Твор. — *ми*: сьлязмѣ, курмѣ, сѣньми, дзвярмѣ, но и дзвя-
рѣма, курама.

Мѣстн.: дзьяукахъ, дачкахъ, галавахъ, сарачкахъ, бабахъ,
дѡляхъ.

Особенности въ склоненіи нѣкоторыхъ отдѣльныхъ словъ:

цѣркаў, вин. цѣркаў и цѣркву, р. мн. цѣркаў, д. цѣрквѣмъ,
тв. цѣрквѣми, м. цѣрквѣхъ.

імѣи, род. імѣяни, д. імѣяни и імю, тв. імѣямъ.

пѡлыма, р. — мя, д. пѡлымю, тв. пѡлымямъ, м. пѡлыми.

- плѣмя, р.д. плѣмяни, тв. плѣмямъ.
 небо, р. нѣба, м. нѣби; мн. ч. неупотребительно.
 дъзицѣя, р.д. дъзицѣи, тв. дъзицѣямъ.
 цялѣя, р.д. цялѣи, тв. цялѣямъ.
 мація, р. маціяры, в. маціяръ и маціяру, тв. маціярау, им. мн. маціяры, р. маціяроу (дат. ед. матары только въ бранномъ выраженіи: лихо тваей матары).
 камянь, р. кáмяни, д. кáмяню, тв. кáмянямъ, м. кáмяни, им. мн. камѣньня, р. камявѣу, д. — я́мъ и т. д.
 Слова съ имен. на я, р. *яци* въ основахъ на *т* — вообще названія предметовъ одушевленныхъ (молодыхъ животныхъ: цялѣя, парасѣя, жарабѣя и т. д.); изъ неодушевленныхъ на я только зѣрня.

Мѣстоименія.

- Особенности образованія основъ и склоненія.
 я, р.в. мянѣ.
 ты, р.в. цябѣ, д.м. табіѣ.
 ёнъ, янá, янó, р.в. ягó, яé, д. ямú, ёй, тв. имъ, ёю, м. ёмъ, ёй, мн. янѣи.
 р.в. сябѣ, д.м. сабіѣ.
 гáты, а, о, гáты, ая, аё, гáны, ая, аё; тубѣй, ая, оё, р. ж. таё, тв. м. тымъ, мн. тья°, р.м. тыхъ, д. тымъ, тв. тѣми.
 отъ сей осталось ср. р. — тоя°, сѣя° (то, сѣ).
 хто, р. кагó, тв. кимъ.
 нихтó, р.в. никóго, д. никóму, тв. никимъ.
 што, р. чагó, д. чамú, тв. чымъ.
 ништó, р. ничóго, д. ничóму, тв. ничѣймъ.
 мубѣй и твубѣй, р.в. майгó, д. маймú, маей, мн. маé.
 чый, я, ё, р.в. чыйгó, чыей, д. чыймú, чыей, тв. чыймъ, чыёю, м. чыёмъ, чыей, мн. чыé.
 ўвесь, р. ж. ўсяé, д. ж. усей, тв. усимъ, мн. ўсѣ, р. ўсихъ.

Числительныя.

Особенности образованія основъ и склоненія.

адзѣйнъ, р. ж. аднаё, тв. аднымъ, аднёю, мн. адны, р. адныхъ
и т. д.

нивѣдзінъ = нигѣдзінъ = жадзьянъ, р. нивѣднаго, нивѣ-
нае, тв. нивѣднымъ.

два, р. двубоухъ, дзвѣухъ, д. двубомъ, дзвѣмъ, тв. двамá,
дзвямá.

абудва, абѣдзѣви, р. абудвыхъ, абѣдзѣвихъ и т. д.

тры, чатыры (чатэры), р. трубоухъ, чатыроухъ, тв. трымá, ча-
тырмá.

пяць, р. пяцѣухъ, д. пяцѣмъ, тв. пяцмá.

также шасцѣухъ, дваццацѣухъ, трыццацѣухъ и т. д.

адзінáнцацъ, дванáнцацъ, шаснáнцацъ и т. д., р. дванáнцаци.

пёршы, ая, аё, другі, ая, оё, шубсты, ая, аё, сёмы и т. д.
уменьшит. двубойко, трубойко, чацвѣрко (двое, трое, четверо)

и т. д.

Прилагательныя.

Особенности образованія основъ и склоненія.

Стяженныя формы чаще въ пѣсняхъ: буйны вѣтры, зялёна
дуброва, маладá дзьяўчына, руса каса; въ бѣглой рѣчи — спо-
радически: нова сinya сукня, шырока рубоўно поля.

Остатки краткихъ формъ также обыкновенно въ пѣсняхъ:
разудаль малубойчыкъ, шаўкоў рукаў, бѣль-кудравы.

Дуббы, ая, аё, дальни, ая, яё.

Р. п. дуббраго, сьяпбого, старбого, дурнобого, вяликаго,
рубднаго, вяльмубжнаго; ж. р. сьяпной, кривой, но также сья-
пое^а, чужое^а, дальняе^а, цикавае^а и дальнюю, цикавуй.

Дат. п. старому, вяликаму; сьяпной, чужой, дальний, но и
дальнюю, вяликуй, губркуй.

Мѣстн. п. старомъ, маломъ, сивамъ, сусѣднямъ, но и си-
вумъ, вяликумъ, цяшкумъ, сянюмъ, дальнюмъ.

Спряженіе.

Остатки архаическихъ окончаній и особенности глагольныхъ формъ.

1 л. ед. ч. дамъ, іѣмъ.

слухамъ, виншүямъ (полонизмы).

2 л. дасі, ясі.

3 л. наст. вр. оканчивается вообще на *e* (кромѣ основъ на *и*) и на *иць*: нясѣ, бярѣ, грабѣ, цѣгня, смакуя, шукѣя, ганѣя, трымѣя, кѣжа; ловиць, глядзиць, бяжыць, гавѣрыць, маўчыць.

1 л. мн. ч. на *омъ* и *мо*: нясомъ, плывомъ, живомъ, таўкомъ, грызомъ, кладомъ, рвомъ; сядзимомъ, ляжымомъ, глядзимомъ.

2 л. на *ицѣ*: йдяцѣ, бярацѣ, глядзицѣ, ясьцѣ, нясяцѣ, сьпицѣ, баицѣся.

3 л. на *иць*, *иць*: нясуць, бяруць, кѣжуць, пякуць; гавѣраць, ловаць, сядзяць, пищаць.

Неопред. накл. на *и* и *иць*: нясьци, трасьци, вѣсьци, клѣсьци, клясьци; хаваць, збираць, любиць, думаць, казаць.

Повелит. накл. 2 л. ед. ч.: нясі, бярі, бяжы, цягни, іѣшъ, но и бягай, ляшь, рый, крый, брый, сьси.

1—2 л. мн. ч. со старинной примѣтой *ь*: нясіемъ, — іѣця, жніемъ, жніеця, хваліемъ, — іѣця, арбѣмъ, арбѣця.

1 л. также на *мо*: іѣжмо, рѣжмо, бягаймо, даганяймо, ўцякаймо, глянью, сядзьмо.

Дѣеприч. наст. вр. на *чы*, *уцы*, прош. — *шы*, *ушы* (никогда *миш*): сѣдзячы, лёжачы, нясучы, кладучы, бяручы; нѣшшы, грубшшы, мухшшы, чакѣушы, бишшы, грызшшыся.

Будущее сложное: браць му, прасиць му, казаць му, мещъ, ме, мемъ, мяцѣ, муць.

Особенности образованія формъ и спряженія отдѣльныхъ глаголовъ.

Неопр. н.: исьци (иду), знайсьци, грапци, сапци, хrapци, таўкци, валакци, цякци, раўци, махчы, лѣхчы, бярахчы, бѣхчы,

памахчы (пов. памажы), пасьвиць, выняць (наст. вр. вымаю),
дзьмуць (дзьму), мѣць (маю), ўмерци, зьдзѣрци, даганиць.

Повел. накл. отъ іѣхаць — іедзь.

біѣхчы (біѣхци), прош. вр. біѣхъ, біѣгла, о.

гнаць и ганиць, наст. вр. жану́, — ёшъ, пов. жани́, жаніѣця.

дамъ, дасі́, дасьць, дамб, — сьцѣ, — дўць.

Синтаксисъ.

Примѣры нѣкоторыхъ особенностей въ построеніи рѣчи.

Два, тры, чатыры чалавіѣки, маскаліѣ, вальбѣ, гаршкіѣ.

дзвѣѣ, тры галавіѣ, даццѣѣ.

гэтаго ліѣта мы зарабіли много грошай.

ў дзень, ў ночы, ў зимою, ў ліѣтку.

багаціѣйшы, багачшы адъ усихъ.

майстаръ надъ усихъ ліѣпшы.

служыў 5, 6 гудъ.

навучыць розуму, лихому.

глядзьіѣць дзива, вы́разаць прўта, стаць дуба (на дыбы),
пайци гарыѣлки пиць.

лавиць ракіѣ, кармиць дзѣѣци, кликаць куры.

даць перцу, пуду, дѣхту.

нашоў ў грыбы, ў жабры, паіѣхаў ў сватыѣѣ, па авѣсь.

пѣе да мяне (за мое здоровіѣ).

мы ўдвухъ, ўтруѣхъ пубѣдзямъ.

паіѣду да Слуцку, да Нясвіжа, ступиў да пекла, вярнуўся
да бацькі.

радавацца, кпиць, сьмяяцца съ каго.

маю да цябе интѣрасъ (имѣю къ тебѣ дѣло).

благѣньки съ твару (худенькій съ лица).

вучыцца на камуѣрника, папа.

миравая судзьбѣ (судзьѣ).

ў газетахъ пиша (пишется).

што я винянь (чѣмъ я виновать).

што пятницы (каждую пятницу).

Пань ы мужыкъ

(сельской каска).

Быў ў аднаго пана мужыкъ, службыў ёнъ свайму пану шыраю праўдаю, панскаго добра шкадаваў, якъ свайго, и быў самы вѣлыми бѣдны чалавѣкъ. Усіе дваробыя^о яго ня любили, што ёнъ такі чэсны и захаціѣли якъ-нѣбуць яго згубиць. Нагаварыли яны на яго пану и параяли, няхай панъ пашле яго зъ лістамъ у вялізну нѣтта жъ дарогу. Пакликаў панъ мужыка й кажа^о: — «На табіѣ гѣты листь, заняси яго да такога й такога двара, да такога й такога пана, да глядзи, прыняси мнѣ назатъ адъ яго адвѣтъ». Пашоў сабіѣ бѣдны мужыкъ дарогаю, идзе губѣтъ, идзе други, идзе трэци. Отъ, расъ утамуѣся ёнъ сяроўтъ нocy зъ дароги, зайшоў на поля^о, лѣхъ патъ копу ды й заснуў. Тольки ёнъ заснуў, ашъ чуя^о—нѣдзя крычыць нѣхто ня своимъ голасамъ: «Ратуй, якъ Бога байсяся!» Кинуўся ёнъ тады на гѣты крыкъ, ажъ бачыць—ў поли гарыць канá. Стаў тубой мужыкъ яе тушыць, а съ капы выскачыў гатъ и муѡцно абвиўся яму на шыю. Якъ ёнъ яго ня аткидаў, якъ ня аддзираў, — ниякъ ня можа^о. Тымъ часамъ гатъ стаў яго прасиць па-чалавѣчы: «Ня кйдай», кажа^о, «мяне, чалавѣча, тутака, адняси мяне лѣпшъ на такуў гору, якую я табіѣ скажу». Пажáлаваў мужыкъ таго гада и панесь яго на вельми крутую гару, а на туй гары да такъ пяклó, да такъ было гóрачо, што нельга было ўтрымаць. Ишоў ёнъ, ишоў съ

тымъ гадамъ доўго, покуль ня прышоў у нѣйкія° высокія° палацы. Тады гатъ саскӯчыў съ плечъ, даўся абъ зѣмлю и скинуўся маладымъ харошымъ паничомъ. Да яго вы́бгали семъ маладыхъ да харошыхъ паненакъ, аднаго́дакъ, адзвѣна́каго аблічча и аднае адзежы. (Гэто былі царскія° дачкіе—яго сѣстры, а гатъ быў царски сынъ, заклѣты ў туй капіе). Якъ убачили яго сѣстры, дакъ вельми жъ были рады: «А мӯбй жа шъ ты браткӯ, да дзѣіе шъ ты быў? Да мы думали, што цябе ўжэ на свѣіеци нима!» А братъ јимъ кажа°: «Падзьинькӯйця гэтаго чалавѣка, што мяне прынесъ». Стали гэтыя° паненки мужыка дӯбро прымаць и частаваць. Отъ, якъ прышлося яму адхӯдзиць да дому, дакъ ёнъ и просиць у паненакъ голки зъ ниткаю. Самая малӯдшая сястра, — яна яму вельми ўпадабалася, — прынясла голку, зашыла яму адзежу, а на дарогу ўвязала яму ў хустачку ўсяго ўсялякаго јіесъци и кажа°: «Идзи сабіе зъ Богамъ, пакӯль я цябе ня даганю!» Пашоў сабіе мужыкъ ў сваю дарогу, ажъ яна скоро яго даганіла, памагла яму знайсъци чужого пана и ўзяць адъ яго адвѣтъ и прышла зъ јимъ да панскаго двору. Якъ прышоў мужыкъ къ свайму пану и аддаў адвѣтъ, дакъ панъ яго пахвалиў и даў яму дӯбруў награду. А дварӯбыя° ящэ гӯбршъ на яго засярдавали и пазавид'вали, што ў яго маладая и натто шъ харӯбшай жӯбнка, и знӯбӯ нагаварыли пана, кабъ яго якъ згубиць. Паклікаў панъ мужыка да себе й гавӯбрыць: «У майго дзѣіеда быў мядзвѣецъ, ды зъ ланцугомъ ўцѣкъ у лѣсъ; пайдъзи, знайдъзи яго ў лѣси и прывядъзи да двара». Прышоў тӯбй мужыкъ да дому ня'вясѣлы ды й кажа° сваёй жӯбнцы гэто, а яна яго й навучыла, якъ злавиць таго мядзвѣдзя: «Сажджы», кажа°: «покуль мядзвѣецъ нагнеца пиць воду зъ рӯва, тады бяры яго за ланцӯхъ и вядъзи». Мужыкъ такъ и зрабиў: якъ тольки мядзвѣецъ пачаў пиць воду, ухапиў яго за ланцӯхъ и прывеў у двӯбръ. Усѣе дзвивилися на гэто, а панъ пахвалиў мужыка и даў яму изнӯбӯ дӯбрую награду. А дварӯбыя° ящэ бӯбльшъ пӯсля таго ня ўзьлюбили мужыка й стали ўсялякся° пану на яго нагавӯбр'ваць и брахаць, кабъ яго якъ

саўсिमъ згубиць: «Пашли», кажуць, «панóчку, яго на тубой сьвѣтъ, няхай јѣнь па'лядьзиць, што тамъ пански бацько робиць». Написаў панъ листъ да свайго бацька, аддаў яго мужыку й кажа: «На табіе», кажа, «гэты листъ, адняси яго на тубой сьвѣтъ и аддай майму бацьку, няхай јѣнь мнѣ атпиша». Прышоў мужыкъ да дому смутны, ня°вясѣлы и сказаў сваёй жўонцы, куды яго панъ пасылая°. Жўонка дала яму адзежу, навучыла яго, якъ исьці на тубой сьвѣтъ, и выправила ў дарогу. Пашоў ёнъ на тубой сьвѣтъ, ашъ у самаё пѣкло, нашоў ёнъ тамъ панскаго бацька и прынёс назатъ адъ яго атпѣску. Ня павѣрыў панъ, што мужыкъ быў на тумъ сьвѣци, а мужыкъ яму й кажа: «Кали, панóчку, ня вѣрышъ, пашли», кажа, «са мною самаго найлѣпшаго свайго прылцяля, няхай јѣнь са мною сходзьзиць на тубой сьвѣтъ». Паслаў панъ таго мужыка знубоў зъ листамъ къ свайму бацьку, а зъ јимъ рáзамъ и свайго найвярнѣйшаго савѣтника. Прышли яны на тубой сьвѣтъ и бачаць, ажъ нѣйки абадраны мужыкъ вязе на панскумъ бацьку бубóчку смалы. Стаў пански савѣтникъ кликаць гэтаго пана, але ёнъ ня сьмѣеў станавицца. Тады савѣтникъ яму й кажа: «Пачакай, панóчку, пачакай, я тубохи падвязу гэтую бубóчку, а ты напишы адвѣтъ твайму сыну». Панъ спыніўся, написаў адвѣтъ, а пóтымъ изнубоў ўзяўся за бубóчку, а мужыкъ съ панскимъ савѣтникамъ вярнулися да пана. Якъ прышли яны да двара, дакъ савѣтникъ пански кинуўся пану ў ноги й кажа: «А-йй, панóчку, да якъ жа шъ на тубомъ сьвѣци твайго панскаго бацьку мѣнчаць, да на ёмъ нѣйки абадраны мужыкъ смалу возиць!» Якъ пачуў гэто панъ, вельми спалохаўся, даў ёнъ вялику награду таму мужыку и съ таго часу ня пасылаў яго ни на якуў згубу.

БѢЛОРУССКІЯ НАРОДНЫЯ ПѢСНИ.

І. Щедрецкія.

1.

Дзьзі́е мы бы́лі
Да ня° быва́лі,
Тако́го дзьива
Да ня° вида́лі.
Шумі́ели сады
Сей зя°ляны́я°.
Якъ у наша́го
Дуббра́го пана
Пася°ру́бѣтъ двара
Стая́ла вярба́.
Шумі́ели сады
Сей зя°ляны́я°.
Пася°ру́бѣтъ двара
Стая́ла вярба́,
А на туй вя°рбѣ́
Залата́ кара́.
Шумі́ели сады и т. д. *)
Атку́ль ўзя́лися
Марскія° пташкі

Да тую́ кару́
Ащы́китали.
Вышла, выця́кла
Сьлична́я пани
Да тую́ кару́
Да падабра́ла.
Да тую́ кару́
Да падабра́ла,
Да рамя°сьні́чкамъ
Да адасла́ла.
— Му́бѣ рамя°сьні́чку,
Выли надоба́къ,
Першы надоба́къ —
Залаты́ куба́къ,
Дру́ги надоба́къ —
Залаты́ персьця́нь,
Трэ́ци надоба́къ —
Руцьва́ны ві́енчыкъ.
Залаты́ куба́къ —

*) Припѣвъ — послѣ каждой строфы.

На сѣпваннѣ°,
Залаты персыцянь —
Зѣ ручакъ мя°няци.
Залаты персыцянь —

Зѣ ручакъ мя°няци,
Руцьвяны вѣнчыкъ —
Патъ шлюпъ стаці.

Малево.

2.

Го, го, го, каза,
Го, го, го, сѣра,
Ты расхадзися,
Развя°сялися,
Па ўсяму дамѣ
Гаспадарскаму.
Гаспадаръ сядзьзиць,
На казу глядзьзиць,
А гаспадынька —
На журавелька.
Гаспадынька мая,
Буць ты ласкава,
Вазьми сьвѣчачку,
Пайдзьзи ў клецячку,
Зазирни ў бачуокъ,
Тамъ стаць мачуокъ,
Да вазьми мачку
На талерачку,
Нашай кубзаньцы
На гарьѣлачку.
Нашай кубзаньцы
Ня°мнубшко трѣба:
Рѣшато аўса,
Наверхъ килбаса,
Рѣшато грѣчки,
Наверхъ яечки.
Павя°ду казу
Я ў густу лазу,

А ў густой лазіе
Стралцѣ засіели,
А я тыхъ стралцѣў
Да ня° баюся,
Тольки баюся
Старого дзьіеда, —
Ў старого дзьіеда
Сива барада,
Ёнъ мяне набѣ,
Ёнъ мяне ўдарыць,
Зѣ лѣваго вуха
Пацячэ юха.
На даліни вуобѣк
Зѣ ваўчанятами,
На гары каза
Сѣ казьянятамі;
Якъ скочыць ваўчуобѣк,
За казу хапчуобѣк,
А ваўчанята —
За казьянята.
Мудра кубзанька
Дагадалася,
У густу лазу
Захавалася,
Якъ лягла снаці —
Ня° можа ўстаці.
Проша што даці,
Хоць килбасицу,

Хоць кусокъ сала, Такая жбыла,
Капъ каза ўстала. Такая жбыла,
Ў нашаго дзьвѣда Капъ каза жбыла.

Ibidem.

3.

Лукáшъ аня°листы
Муляваў вубрась
Панны Чыстай,
Мусяў дамуляваць,
Мусяў прыдрамаваць,
Насьвѣнчшая Матка
Къ яму прыступила,
Насьвѣнчшая Матка
Яму гаварыла:
— Ўстань, ўстань, Лукáшъ,
Твубой вубрась дамуляваць,
Да касьцѣла афя°раваць...
Ня°сьли вубрась лѣсамъ,
Стра°чаюцца тры разбубойнікі,
Стали вубрась разбиваць,
Срѣбро, злото атымаць,
Срѣбра, злота ня забралі,
Сами камя°нямі стали
Насьвѣнчшае Маткі
Да праціўнікі.

Ольховка.

II. Весеннія.

1.

Вубль бушуя°, — вѣсну чую°,
Воранъ грача, — сыра хоча,
Дзьвѣўка плача, — сына хоча.
Ня° бушуй, воля°, — наарэсься,

Ня грачъ, воранъ, — нажарэсься,
 Ня плачъ, дзьяўча, нажывесься...
 Вубль бушуя°, зъ вя°рма йдучы,
 Воранъ грача, сыръ изьзіёушы,
 Дзьіёука плача, сына міёушы.

Малево.

2.

Ой, лёгъ тращыць
 И вада плёщыць,
 А кумъ да кумы
 Судака тубщыць.
 — Ой, ты кумушка,
 Ты галубушка,
 Да звары мнѣ судака,
 Кабъ ы юшка была,
 И юша°чка, и пя°труша°чка.
 Кума мила, кума люба,
 Кума душа°чка!

Б.

3.

Зарадьзі, Божа, жыто
 На прышлаё лито,
 Наша дзьіёвачка мала
 Капъ стоячы жала,
 Съ слушками замышляла,
 Слушками вярнёнькими,
 Дзьіётачками малёнькими.

Гь.

4.

Ой, вясна, ты вясна,
 Што ты намъ прынясла,
 Да старёнькимъ бабамъ на кубачку,

А милымъ дзьзя^оўчаткамъ па яечку,
 Маладымъ малу^обткамъ па вяну^обчку,
 А нашая цеша лёнь чэша,
 А нашая к...а ўпру^обчъ пашла,
 Зъ валóками лапци панясла,
 Дзьзіешку муки набила,
 Яна мяне, к...а, згубила,
 Чаравикъ, сала набрала,
 Яна мяне, к...а, абакрала.

Карцевичи.

III. Купальныя.

1.

Купална нубчка ня^овяличка,
 Да ня^о выпалася дзьзіевачка,
 Да ягатки рвала — драмала,
 Пя^орабирала — заснула,
 Прыіехаў дзьзяцинка — ня чула,
 Махнуў хустачкаю — ня дамахнуў,
 Пакациў пя^оресьцянемъ — ня дакациў,
 Зьліесь съ коника — самъ пабудзьзіў:
 — Устань, май дзьзіевачка, — годзьи спаць,
 Да ўжэ твае сватóвя^о на двары^о стаяць.
 Пара табіе падарки падаваць.
 — Да няхай жа стаяць здаровы, —
 Ужэ жъ май падарачки гатовы:
 Да сораць сарачóнь палацёнъ,
 Да трыццаць паставоў абрусбў,
 Дванаццаць паставоў ручникóў,
 Да апарць дру^обни и драбницы,
 Што дараць дзьзя^овяры^о и залувицы.
 Да дзьзяцинка дзьзіевачку падабаў, —
 Ёнь юй пя^оресьцявечакъ дараваў,

Дзьі́евачка дзьяцинка падаба́ла, —
Яна яму хустачку даравала.

Малево.

2.

Ой, рана°, рана° на Яна
Зя°мля дрыжала съ купала,
Да лясбі шумі́ели, якъ пѣли,
Да сяло зъ музыкаў дрыжало,
Да прасилася вайтуўна ў бацюшка:
— Пусьци мяне, бацюшка, на купало,
Пусьци мяне, рўдняньки, на купало!
— Идзьи, маё дзьі́цятко, да ня баўся,
Да бѣлаго свѣта ня шлягайся!...
Да ўсіе дзьі́евачки съ купала йдуць,
Адной вайтуўны съ купала нима,
Вайтовичъ вайтуўнай шукаю
Да яе маладзьэнькую страчаю.
— Дзьі́е ты, дзьі́цятко, спазьниласё,
Дзьі́е ты, маладоё, спазьниласё?
— На купали, бацичка, спазьнилася,
На купали, рўдняньки, спазьнилася.
— Чаму ў цябе, дзьі́цятко, хустка зьмята?
— Малайцы, бацюшка, жартавали
Да маю хустачку зьмяли.
— Чаму ў цябе, дзьі́цятко, хвартухъ му́окры?
— Малайцы, бацюшка, купалися°
Да маимъ хвартухомъ уциралися°.
— Да што ў цябе, дзьі́цятко, ў прыполи,
Да што ў цябе, маладоё, ў прыполи?
Да дзьі́цятко ў прыполи плача°,
Хоча цябе, суку, страциць.

Іь.

3.

Ишла паненка ця́раць буо́рь,
 На ёй сукенка ў дзевяць пуо́ль,
 Стала тая сукенка шамры́эци,
 Зялёна дуброва шумі́эци,
 Стало нашо купало гары́эци,
 Ишли малу́отки тушыцы,
 Ня°сьли ў чэпчыку вадзьзицы,
 Скуо́льки ў чэпчыку вады іе́сьць,
 Стуо́льки ў малу́откаў праўды іе́сьць.
 Ишла паненка ця́раць буо́рь,
 Ў яе сукенка ў дзевяць пуо́ль,
 Стала тая сукенка шамры́эци,
 Зялёна дуброва зьвині́эци,
 Стало нашо купало гары́эци,
 Ишли малайцы тушыцы,
 Ня°сьли ў ры́эшаці вадзьзицы,
 Скуо́льки ў ры́эшаці вады іе́сьць,
 Стуо́льки ў малайца праўды іе́сьць.
 Ишла паненка ця́раць буо́рь и т. д.
 Ишли дзя́вачкіе тушыцы,
 Ня°сьли ў купкахъ вадзьзицы,
 Скуо́льки ў кубачку вады іе́сьць,
 Стуо́льки ў дзя́вачо́къ праўды іе́сьць.

пъ.

4.

Ой, у лузі калина,
 Патъ калинаю дзяўчына
 Да русую касу часала,
 Да бѣлаё лицо вымывала;
 Тудэю жі́ехаў старэ́ньки,
 Ўзялі яго мысьли да дзьіе́ўки.

Мысли, ня° мысли, старѣньки, —
 Ня съ твайго саду калина
 Да ня твайго стану дъзяўчына,
 Гэтай калины буборъ ня садъзиў,
 Табѣ дъзяўчыны Бубохъ ня° судъзиў,
 Да гэтай калины дубощъ ня паливаў,
 Да табѣ дъзяўчыны Бубохъ ня гадаваў.
 Ой, у лузи калина,
 Патъ калинаю дъзяўчына и т. д.
 Да тудэю жіѣхаў маладзьѣньки,
 Ўзялі яго мысли да дъзіѣўки.
 Мысли, ня° мысли, маладзьѣньки, —
 Съ твайго саду калина,
 Да съ твайго стану дъзяўчына,
 Да гэтую калину буборъ садъзиў,
 Да гэтую дъзяўчыну табѣ Бубохъ судъзиў,
 Да гэтую калину дубощъ паливаў,
 Да табѣ дъзяўчыну Бубохъ гадаваў.

Іѵ.

5.

Ой, рана°, рана°, на Яна-купала
 На вулачку соня°йко дъзя°вачокъ зьбирало,
 У ручки ся°рпубочки давало, —
 Да губдъзи, дъзя°вачкіѣ, гуляци,
 Да йдъзіѣця° ў поля° жыто жацц,
 Роўнаѣ поля°, роўнаѣ,
 Зародъзиць Бубохъ жыто буйнаѣ,
 А ярую пшаницу да на навиніѣ,
 Да зьбирайся, родъзя°, ўвесь ка мнѣ.

Ольховка.

6.

Сягоння купало, а ўзаўтра° Янъ,
 Да пойдъзя°мъ, дъзяўчатка, ў зя°лѣны гай,

Нарвѣмъ, дзяўчѣтка, красачакъ
 Да саўѣмъ, дзяўчѣтка, вяночакъ
 Да пѣйдзямъ съ хлопчыкамі ў таночакъ.

Малево.

7.

(Припѣвъ).

Ой, ў агародзѣ кружокъ русь (рось),
 Да чаму вы, дзявчакіе, ня рваце
 Да вянубчкаў ня ўзяце?
 Рвѣця°, рвѣця°, намъ на душы,
 Што чужыя хлопцы харашы,
 А нашыя хлопцы галышы,
 А мы дзѣвчачкі харашы.

Іб.

IV. ЛѢТНІЯ.

1.

Ой, за лісамъ, лісамъ,
 На шырокумъ полі,
 Маладая дзяўчбыначка
 Сей пшаницу поля°.
 Яна поля°, поля°
 Да пярэрабая,
 Да кўкаль, мятлицу
 Вубнъ выкидая,
 Пярэрабръ - пшаницу
 Сабіе астаўляя.

Яськевичи.

2.

Да хадзѣла дзѣвчачка на пѣлю,
 Да вѣла сабіе вяночакъ съ кукѣлю,

Да прасила ў бацюшка да дзынѣчка
 Панасиць съ кукѡлю вяночка.
 — Хоць праси, дзыцятко, ня праси,
 Бяры сабѣ вяночакъ да панаси,
 А ў вечаръ дзы°вачкѡмъ да аддасі,
 Да дзы°вачкѣ па квѣццы разбяруць
 Да табѣ па пѣсяньцы спаюць.

Малево.

3.

Ой, сіѣла жъ я, пасядзіѣла
 Падъ вишанькаю,
 Вымывала сваѣ бѣло лицо
 Къриничною вадюю,
 Выцирала сваѣ бѣло лицо
 Шаѡковѡвымъ платкомъ,
 Вычасала сваю русу косу
 Залатымъ грабушкомъ.
 Расьци да расьци, руса каса,
 Якъ у саду вишня,
 Штобъ я малада - маладзѣшанька
 Скуѡбра замушь вышла.

Гь.

4.

Ой, устану я ранѣнько,
 Умыюся бялѣнько
 Да сяду я падъ акномъ,
 Да ватруся рукавомъ,
 Да зирну я ў вишнѣў сатъ,
 Што у саду чѣницца.
 А у саду вишанька
 Адна къ адной хѣлица,
 Листокъ зъ листкомъ лѣпяцца,

А мнѣ бѣдной сираціѣ
 Прыхилицца нима дзѣ:
 Ясянъ мѣсяць высоко,
 Апецъ, matka далѣко,
 А брацяйко на вайнѣ,
 Ня вѣдая аба мнѣ,
 А ся°стрыца ў няволи,
 Ня верняцца николи.

Пь.

5.

Прыѣхала дзѣіѣвачка на навину
 Да глянула ў сатъ, —
 Вишаньки на галію висяць,
 На зя°мли яблычки ляжаць.
 Я маладая ихъ набрала,
 А вишань ни рвала, —
 Хавала вишаньки ля брата,
 Кабъ ня казалі сусѣдзѣ,
 Што я ня° дуббра прышла,
 Ня° дуббра — ня багата.

Ольховка.

6.

Дзѣіѣвачка дзья°вачокъ хубрашо проспць:
 — Дзья°вачкіѣ мае, ся°стрыцы,
 Ягъ будзьяця йци ў ліѣсь па ягатки,
 Да ня пытайця мя°не ў матки:
 Мя°не ў матки да ня будзья°,
 Маѣй матцы горшъ жаль будзья°,
 Ягъ будзьяця зъ ягадакъ йци,
 Ссыпцяся па жменя°цы
 Да нясіѣця маѣй матацы.

Малево.

7.

Сядзиць рышкоу пры дарози,
 Суравіѣшка пры бя°рози.
 А муой чѣрва°нъ рышку,
 Вазми мл°не — суравіѣшку,
 Бо я кола шырокаго,
 А ко́ра°ня глыбокаго...
 А муой жа шъ ты паничыку,
 Вазми жъ мя°не — паненачку,
 Бо я роду вяликаго,
 Бо я бацька багатаго.

Ольховка.

8.

Памішь гу́брь да вада бяжыць,
 Вада бяжыць да халу́бная,
 Тамъ дзя°цинко да каня поць,
 Ку́онь вады ня° пье,
 Да дзя°цинко яго па галу́бцы бье.
 — Да дзя°цинко, княсь маладзѣньки,
 Да ня° би мяне па галу́бцы,
 Да скажу табіѣ вадгáдунцы:
 Будзе цябе цесьць частаваци,
 А я буду патступаци,
 Капъ шклявачакъ ня° пабили,
 Мѣду — вина ня° разьлили,
 Ця°сьцятка ня° ўгнавили.

Ів.

9.

Ой, міѣсяць круглюся°ньки,
 На неби ясьнюся°ньки,
 Прасьвяци намъ дарожачку,

Куды намъ исьци да домачку, —
 Кай саду - винаграду,
 Гъ бацюшку на параду,
 Къ матаццы на вячэру,
 На цѣпляя° галушачки,
 На пухавыя° падушачки.

Малево.

10.

Плыви, плыви, ля°бѣдушка,
 Охъ, ахъ, охъ!
 Плыви, плыви, бѣлянкая,
 Охъ, ахъ, охъ!
 А за ёю чоранъ воранъ,
 Охъ, ахъ, охъ и т. д.
 А за ёю чарнюся°ньки.
 — Изъзіёмъ цябе, лябѣдушка,
 Изъзіёмъ цябе, бѣлянкая!
 — Ня жіешъ мяне, чоранъ воранъ,
 Ня жіешъ мяне, чарнюся°ньки,
 Скажу табіе пражыўлення°,
 Скажу табіе харошаё:
 Ой, падъ міёстамъ, патъ Краковамъ
 Сыцелюць міёсто бѣлымъ цѣламъ,
 • Галубуўкамі высъцилаюць...

Пь.

11.

Ой, да ты калинушка,
 Ой, да ты размалинушка,
 Ня° стубой, ня° стубой
 На гары крутой,
 Ой, да ня° спускай галля
 На сinya° мора°.

з*

На синюмъ моры
 Карабель плыве,
 Да ў томъ карабли
 Ахвицэръ - маёръ (2)
 Богу молица,
 Да радавы салдаты
 Да дому просицца:
 — Ахвицэръ - маёръ,
 Атпусьци дамой,
 Къ аццу, маця^оры радной, (2)
 Гъ жанѣ маладой.

пъ.

12.

Ой, жарка, жарка калина ў лузи,
 Да ци будзья^о такъ жарка, якъ марубозъ будзья^о,
 Да няхай марубозъ нубчку пабудзья^о,
 Да яе жаркосьци палавину адбудзья^о.
 Ой, красна, красна да дзвѣвачка ў бацька,
 Да ци будзья^о такъ красна, якъ ў сьвякратка будзья^о,
 Да няхай ў сьвякратка тыдзья^онь пабудзья^о,
 То яе красаты палавину адбудзья^о.

Карцевичи.

13.

Вылятай, пярпёлка, у насъ зъ жыта,
 Тольки ня будзья^ошъ вылятаць, —
 Будзья^ошъ ў поли зимаваць.
 Зимавала на крыницахъ,
 Ля^отавала на пшаницахъ,
 Зимавала — воду пїла,
 Ля^отавала — пшонку јїсла.

Малево.

14.

Стаяла пшаница пры дарози,
 Стаяла, гаварыла: — Муой Божа!
 Дадзьіёло, дадзьіёло стóячы
 Падъ гэтымъ каласубчкамъ я°дрынымъ,
 Падъ гэтымъ зёрняткамъ залатымъ.
 Стаяла дзьіёвачка падъ вянцомъ,
 Стоячы гаварыла: — Муой Божа!
 Дадзьіёло, дадзьіёло стóячы
 Падъ гэтымъ вянубчкамъ рутвянымъ,
 Да зъ гэтымъ дэзяцинкамъ маладымъ.

Іь.

15. (Зажинки).

Да ся°губня да зажныачки,
 Прыняси намъ, паня°, гарбылачки,
 Да гарбылачки бѣлянскаго сыра,
 Капъ прывяла твая пана сына,
 Дай намъ, паня°, бѣлянскаго мячкú,
 Капъ прывяла пани дачкú.

Іь.

16.

На мѣсяцу жанцѣ жали
 Да на мя°жы сярпѣ клали,
 Каторая свой серпъ знайшла,
 Тая да дому пашла,
 Каторае сярпа ніету, —
 Тая шукая да сьвіету.

Ольховка.

17.

Ой, на глини
 Дзьвіё Каця°рыни

Я°чмень жнуць,
 Суѡнца низэнько,
 Веча°рѣ близэнько,—
 Ня сажнуць.

Малево.

18.

Я Маруся, я Маруся
 Пшаничунку жала,
 Я Маруся, я Маруся
 Зеля° сабіѣ жала.
 Вой, хто жа мнѣ, вой, хто жа мнѣ
 Зеляйка дастаня,
 Да тубѣй жа мнѣ, да тубѣй жа мнѣ
 Дружняню станя.

Аказаусѣ казакѣ маладзэньки:

— Вой, я табіѣ, вой, я табіѣ

Зеля°йка дастану,

Вой я табіѣ, вой я табіѣ

Дружняню стану.

Дзьяўчына рада и ў далони плеща°:

— Пачакай, малойчыкѣ, пацалую јѣщэ!

Іѣ.

19.

Хадзила дзѣіѣвачка кѣля градѣ

Да сіѣяла сѣ прыпола винаградѣ,

Да прасила бацюшка цырэнько:

— Прыјѣдзя дзья°цинко сѣ сватами,

Патубѣпча винаградѣ ботами.

— Ня шкадуй, дзѣіѣцятко, залатыхѣ квятѣ,

Пашкадуй, дзѣіѣцятко, маладыхѣ лятѣ:

Злѣты квятѣ сатруцѣца,

Малады лятѣ минуцѣца.

Іѣ.

20.

Апанась валыѣ нась,
 Кацярына бычки,
 Пачакай, ня ўцякай,
 Куплю чаравички.

п.

21.

Паіѣхаў мілы па журавіны,
 Прыстаў конічакъ. Божа ядыны!
 Конічакъ тупча°, праўды ня кажа°,
 Съ кимъ мая мілая спаці ляжа°.
 Ляжа яна спаці сама съ сабою,
 Біѣлыя° ручки падъ галавою.
 Дзьзяўчына руса, запыни гуси,
 Альбо падалуй русыя° вўсы,
 Шарыя° гуси грэчку пажѣли,
 На сinya° мора яны паляціѣли.

Карцевичи.

22.

Ой, я выйду на вярэмушку,
 Да муѡй мілы арэ ў лўшкў,
 Ой, ёнь арэ, а я бачу,
 Ой, ёнь пае, а я плачу,
 А ёнь арэ воликамі,
 А я плачу сьля°зинкамі,
 А јёнъ арэ чорня°нькімі,
 А я плачу дромня°нькімі.
 Ой, мніѣ трэба сѣни, хату мясьци,
 Трэба міламу абіѣдаць нясьци,
 Ой, папясу яму јіѣсьци,
 Ци ня скажа јёнъ мніѣ сіѣсьци.

Јѣнъ наіѣўся, јѣнъ напиўся,
 Ды на мѣжу пакациўся.
 — Што ты ляжышъ, што ўздыхаяшъ,
 Апъ чомъ жа ты думку маяшъ?
 — А я ляжу, я думаю,
 Што ня ўдалу жу́бнку маю.
 — Ниўдала я радъзилася,
 Прыўдаламу я згадъзилася,
 Ниўдала гадавалася,
 Прыўдаламу спадабалася.

Малево.

23.

Ой, никому, ни такому,
 Ягъ бурлаку маладому,
 Ой, ёнъ рӯбѣиць, рабатая,
 Пóтамъ вочы заливая.
 — Хазяюшка - маці,
 Дай мнѣ вячэраці!
 — Ой, я ў печы ни палила,
 Вячэраці ни варыла.
 Ты бурлача, ты казача,
 Бязъ вячэры спаць лажыся.
 Ящэ бурлакъ ня паслаўся,
 Ўжэ хазяинъ и праспаўся,
 Ящэ бурлакъ ня лажыўся,
 Ўже хазяинъ прабудъзиўся:
 — Ты бурлача, ты казача,
 Ўставай рана, гани вальбэ,
 Гани вальбэ палавыя°
 Сей у гай зяляныя°.
 Вышаў бурлакъ за варубта
 Ды й заплакаў, якъ сирота:
 — Вальбэ жъ мае палавыя°,

Ліе́сьця травы шаўкавыя°,
 Піе́ця воду крыничную,
 Знайця службу бурлацкую.

Іь.

24.

Сьпиўся° казакъ, сьпиўся°,
 Зъ дарожаньки зьбиўся°,
 Вараному каню
 На грыву схилиўся°.
 — Кóню жъ му́ой, кóню,
 Кóню вараненьки!
 Прадамъ цябе, кóню,
 За мелкія° дзьэньки, (2)
 За мёдъ за гары́элку, (2)
 За красную дзьіе́ўку...
 У вишнёвумъ са́дзи
 Братъ сь ся°строю ходзьиць, (2)
 Пацыхуй гавóрыць:
 — Ня сьпи, сястра, доўго,
 Расьци, сястра, скоро,
 Адамъ пябе замушъ
 Ё новую дзья°рэўню,
 Ё вя°ликую сёмью.
 — Аддай мяне, брátко,
 Ё новую дзья°рэўню, —
 Па чужой дзья°рэўни
 Люблю пахаджаці,
 У вя°ликуй сёмьи
 Люблю жартаваці,
 На шырокумъ поли
 Люблю жыто жаці, —
 На шырокумъ поли
 Сяпомъ ня заняці,

А на вуска'мъ поли
Снапоу ни знасици.

1б.

V. ЛЮБОВНЫЯ.

1.

На гары вярба,
Съ - патъ карча вада,
Тамъ дзьяучына воду брала
Чарнабрыва - малада.
Дзьяуча адъ вады, —
Казакъ да вады.
— Сажджы, пажджы, дзья°учыначка,
Дай каню вады!
— Ой, рада бь я ждаци,
Каню вады даци, —
Зимнай раса,
Панна баса,
Ножа°ньки щымяць,
Ни магу ўтрымаць.
— Скину я панчу°шки,
Ўкручу табіе ну°шки,
Кали Буб°хь снаможа,
Чаравички куплю, можа,
Наси, дзьяуча, здорова!
— Ня хачу ця°бе,
Ня купляй ты мніе,
Купляй самъ сабіе:
Ліесть у мя°не апецъ, маци, —
Купяць для мя°не.
— Дзьяучына малада,
Ци будзьяшь мая?
— Ня хачу я твай° быць, —
Ня° ўміею рабиць!

— Лієсть у мя°не бичъ, —

Навучыць рабѣць,

Чорная нагаячка

Рана° пабудзьціць!

— Ой, я°щэ я ня твая,

Ды ўжэ кажашъ бѣць,

Лѣпя°й буду ў айца, матки

Ў вя°нубочку хадзьціць.

Малево.

2.

Ой, у лузі, сухалози

Трубіць казакъ пры дарози,

Ой, ёнъ трубіць и ня° трубіць,

Падъ јѣмъ ку°бнікъ часто блудзьціць.

Прыблудзьціў ёнъ да Дунаю,

Стаў дарожаньки пытаці,

Стала зязюлька каваци.

— Ня куй, ня куй, зя°зюлёнька,

Няхай пае салавейка, —

Салавейка боля°й зная,

Намъ дару°бшку распазная.

Ой, па праваму — дару°бшка,

А па лѣваму — дзья°ўчына,

Забыўся я папытаці,

За што била дзья°ўчя маці.

— Хъць и била, ци ня° била,

То на лихо ня° вучыла, —

Капъ съ казѣкамъ ни стаяла,

Бѣлыхъ ручакъ ни давала,

Пя°рсцянячкаў ни мяняла,

Щырай праўды ни казала.

Іб.

3.

Цякла рэчка съ - падъ ельничку,
 Съ - падъ вишнёва саду,
 Кликаў казакъ дзья°ўчыначку
 Къ сабіё на парадү:
 — Парадзь жа мніё, дзья°ўчыначка,
 Якъ рӯдная маці,
 Ци мніё ця°перъ жаницся,
 Ци цябе чакаці.
 — Ой, я табіё, казача°нька,
 Дубра параджу:
 Я съ табою вечаръ стаю, —
 За иншаго пайдү.
 — Бадай жа шъ ты, дзья°ўчыначка,
 Тады замушъ вышла,
 Якъ у мя°не на камя°ни
 Пшаничунка ўзышла.
 — Бадай жа ты, казача°нька,
 Тады ажаниўся,
 Якъ у ліёси, на бярози
 Кукаль урадзыўся.

Ольховка.

4.

Ой, па гары, па гары
 Ходзиць писаръ малады,
 Ой, ёнъ ходзиць, гукая,
 Хустачкаю махая.
 — Ахъ, вы хлопцы, вы браццѣ,
 Накажѣця той дзьяўцѣ,
 У синя°нькуй сукенцы,
 У харошуй хустаццы...
 — Што мніё, матачка, зрабиці,

Не^а хоча ёнъ любици?
 — Да скѹбѣчь, донька, да гаю,
 Шукай зеля - размаю.
 — Я размаю — ни знаю,
 Каго люблю — кахаю.
 — Да скѹбѣчь, донька, ў крамянецъ,
 Да выкапай каранецъ,
 Напаръ, донька, ў малаку,
 Дасі, донька, казаку.
 Ящэ корань не^а ўкипіёў
 Да ўжэ казакъ прыляціёў.

Гусаки.

5.

Гарачыя сьлёзы льюцца,
 Ой, за мене хлюпы бьюцца,
 Расступіёця^еся, малайцы,
 Цяперъ миѣ ни да васъ, —
 Растанушки зъ милымъ часъ...
 Я у свайго бацюшка
 Распаціёша^ана была, —
 Бязъ мёду, бязъ вина
 И часины ня^о была,
 Бясь калачыкаў ня сяду,
 Бязъ милого спаць ня лягу.
 Ой, хць лягу — ни васнѹ:
 Стаиць миль ўвѣ ачохъ,
 Якъ прачнуся, то нима,
 Балиць мая галава.
 Пасылайця па папа,
 Па аццоўскаго сынá...
 Ой, той жа миѣ угѣдзьиць,
 Хто са мною спаць ляжа.

Карцевичи.

6.

Да ўжэ вечаръ - вячарокъ
 Я п'янюся°нка была,
 Лажылася адна спаць
 У ця°совяньку крваць;
 Милъ ў галовушцы стаиць, —
 Жалко милае будзьиць.
 Сажду, пажду я часокъ,
 Пакуль милая ачнецца.
 Якъ ачулася мая мила,
 Ня гаворыць да мене,
 Праву ручку падае.
 — Пойдзья°мъ, мила, ў вишнёў сатъ,
 Сядземъ ў саду на пянёкъ,
 Пагаворымъ мы часокъ.
 Скажы, милая, адвiётъ,
 Буду любиць цалы вiекъ.
 — Табiе милы мубi адвiётъ —
 Хоча°шъ — любі, хоча°шъ — нiтъ.

Іь.

7.

— Годзи, годзи, дзья°ўчыначка,
 Зъ вечару гуляць, —
 Насъ съ табою людзи знаюць
 И сусiедзи гавараць.
 Дзья°ўчынацы стыдно стало,
 Палилися° сьлiзы зъ глазъ,
 Мальчышпацы жалко стало,
 Стаў дзья°ўчыну унимаць.
 Вынимаю ись кишiни
 Бiелы - ружбвы платокъ,
 Уцираю чуборны вочы

И румянаё лицо.
 — Годзи, годзи, дзья°ўчыначка,
 Годзи табіе унываць,
 Разгарыцца крубу̇ гарача,
 Вазьму замужъ за сябе!
 — Да ня° можа таму стацца,
 Штобъ я была за табой:
 Ты багаты, а я біедна, —
 Насьмяяўся нада мной,
 Надъ дзья°ўчынай маладой,
 Надъ нящаснай сиратой.

Яськевичи.

8.

Сядзьіела Маша надъ вишанькаю,
 Частавала Ванюшу яечанькаю,
 Сядзьіела Маша за новымъ сталомъ,
 Частавала Ванюшу мёдамъ и виномъ.
 — Ой, напрасно, Ванько, ходзьишь,
 Дарма свае нубшкі бьёшь:
 Ахвицэра ни заслужышь,
 Дуракомъ дамой пайдзёшь...
 Чырвонаё яблычко, зялёныя° бакіе,
 Хоць ты мя°не любішь, а я цябе не.

Малево.

9.

Выхадзьила Маша за новыя° варота,
 Правай ручанькай махала,
 Къ сабіе милаго звала:
 — Ты пажалуй, мильы му̇ой,
 На шырокі новы двуборъ,
 Станави свайго каня
 У тачонаго слупа,

Знимай шляпу и сяртукъ,
 Вѣшай, миле^аньки, на крукъ,
 Ты пажалуй, милы му^ой,
 Ё нову гора^аньку са мной, —
 Ё гэто ўрэмя, ё гэты часъ
 Мушь у Пиця^ары акъ расъ...
 — Гэто што ё цябе, Маша,
 За барынь малады?
 — Учуб^ора ё горады была,
 Сирацинушку знайшла...
 — Гэто што у цябе, Маша,
 Да заплаканы глаза?
 — Учуб^ора къ матусцы хадзыла,
 Ля^ажыць матушка бальна,
 Я ўсплакнула ды й пашла...

Яськевичи.

10.

Маруся^анька цяжа^анька ляжала,
 Чуб^орнымъ шоўкамъ галу^оўку звязала,
 Прыѣхали тры маскалі съ пólку,
 Разввязали Маруси галу^оўку.
 Адзынь кажа^а: — Я Марусю люблю!
 Други кажа^а: — Я Марусю вазьму!
 Трэци кажа^а: — У мяне јісьць тры каніе на стайни,
 Адзынь коникъ, ј^акъ лебядзь бя^аленьки,
 Други коникъ, ј^акъ дзыятликъ, рабёньки,
 Трэци коникъ, ј^акъ ву^орликъ, чарнёньки,
 Я на дзыятлику лісь п^аралячу,
 Я на лебядзью моро п^арапльву,
 Я на ву^орлику зеля дастану,
 Зъ Марусю падъ вѣнчыкамъ стану.
 Ой, Маруся — марскоё зеля^а,
 Ня трэба рабиць такъ бу^орздо вяселля^а.

Малево.

11.

Дзя°ўчыначка на гаю хадзьила,
 Маладая ў гаю заблудзьила,
 Прыблудзьила гь зя°лёнаму дубу, —
 Отъ тутъ жа я начаваці буду...
 Я жь думала, што дупъ зя°ляненьки,
 Ашъ падъ дубамъ коникъ вараненьки,
 На конику казакъ маладзьзеньки.
 — Ты, казача°, казача°-гультаю,
 Вывядзь мяне, зь зя°лёнага гаю!
 — Бадай, дзяўча°, дарошки ня знала,
 • Екъ (sic!) ты мяне гультаёмъ назвала.
 Дзя°ўчыначка, я дамъ табіе мёду,
 Ци ня зьвяду съ харошага роду,
 Дзя°ўчыначка, дамъ табіе гарб'ёлки,
 Ци ня зьвяду харошае дзьіеўки,
 Дзя°ўчыначка, я дамъ табіе пива,
 Ци не зробімъ малёнькаго сына.

Ольховка.

12.

Ой, пасією руту мяту
 На сваёмъ дварыё,
 Ци ня° прыдзья° дзяўчыначка
 Па квётки ка мніе.
 Ой, жаля°мъ сэрца° рвецца, —
 Ка мніе дзяўча° ня гарнецца,
 Ка мніе — сираціе.
 Выкапаю крыничунку
 На сваёмъ дварыё,
 Ци ня° прыдзья° дзяўчыначка
 Па воду ка мніе.

Ой, да жаля°мъ сэрца° рвецца, —
 Ка мнѣ дзязуча° ня гарнецца,
 Ка мнѣ — сираціѣ.
 Якъ гарыѣлки ня° пиць,
 Кали яна гурка,
 Якъ дзязучыны ня° любиць,
 Кали яна тонка.
 Ой, да жаля°мъ и т. д. *)
 Якъ пива не пиць,
 Кали я°но шумно,
 Янъ дзязучыны ня° любиць,
 Кали яна вумна.
 Якъ мѣду ня° пиць,
 Бо мядубокъ — саладокъ,
 Якъ дзязучыны ня° любяць, —
 Хорошы станокъ.

Малево.

13.

Аччыню я злоту клѣтку,
 Пушчу пташку на прастуборъ,
 Лятай, пташка-канарѣйка,
 Прамо къ Машы ў вишнѣу сать,
 Сядай-падай у садубчку
 На ябланцы, на кудравай,
 Хоць на вѣтки зя°лянбѣй,
 Прапубѣй піесьню праудалую
 Пра жысыць горкую маю,
 Пра салдацку слабаду...
 Жыў мальчышка халастой,
 Абя°щаў ёнъ дззіеуку ўзяць,
 Апецъ таму ня павіерыў,

*) Припѣвъ — послѣ каждой строфы.

Што на сьвѣѣци јіѣсьць любоў:
 — Јіѣсьць на сьвѣѣци людзей много,
 Муѡжно кажную любіць!
 Адвирнуўся сынъ, заплакаў,
 Аццу слова ни сказаў,
 Да пашоў ёнъ у садъ зя°лёны,
 Прамо къ Машы ў вишнёў сатъ,
 Стукнуў, бразнуў ў аканѣчко:
 — Выйдзь, Маша, на крылечко,
 Падай ручку, падай праву,
 Праву ручку хоць съ кальцомъ,
 Кали ты мнѣ ни падасі,
 Большъ не ўбачымся съ табой...
 Да пашоў ёнъ ў садъ зя°лёны,
 Сабѣ галовушку зрубиў;
 Качаяцца галовушка
 Па зя°лёнумъ саду,
 Яго вубчки галубыя°
 Сей на сонейко глядзьзяць,
 Яго вусты залатыя°
 Пра любоў ўсѣ гавараць:
 — Пахавайце маѣ цѣло
 Памйшь трубъхъ бальшыхъ дарубъхъ,
 Памйшь Кіяўскай, Маскоўскай,
 Памйшь Пидя°рскай,
 Да настаўця° на мнѣ памятникъ —
 Залатыя° литарá,
 Залатыя°, ни прастыя°,
 Што прязъ любоў душú аддаў...
 Якъ узнала яго Маша,
 Што на сьвѣѣци друга нѣтъ,
 Дзьіѣ стаяла, тамъ упала,
 И акончылась любоў.

Карцевичи.

14.

Ой, тамъ на Дунай,
 Тамъ дзья°учына каня паила,
 Да каня яна гаварыла:
 — Да табіе, кбню, воду пици,
 А мніе, дзьіе°уцы, да лицо мыци,
 Да табіе, каню, у Дунай пльсьці,
 А мніе, млбдуй, замушъ исьці.
 Да тудю йшли тры зводы,
 Ишоу Ясько ись пахода.
 — Сядай, дзьяуча, на калёса,
 Бо дубро намъ удалосе!...
 А на заўтра да ранюся°нко
 Галупка варкавала,
 Да матка сынкіе пабуджала:
 — Сынкіе жъ мае маладыя,
 Закладайця° кони варанья,
 Даганяйця° Касю зъ Яся°мъ;
 Кали дагонице ў поў-дароги,
 Ня нарабіеця° вяликай трывоги;
 Кали дагонице у поль-лясу,
 Ня нарабіеця° вяликаго галасу.
 Да даганіли у Кракóви,
 Да сястрыца па саду ходзьциць,
 Пацыхенькуй гаворыць:
 — Браткіе жъ мае да маладыя,
 Да закладайця° кони варанья,
 Што хочаце, тое забирайця°;
 Хаця майго Яся да печапайця°,
 Бо я зъ јимъ семъ нубчъ начавала
 Да сваю красату пацярала.

15 (вариантъ).

Ой, у поли дъзеравенька,
 Ни вялика, ни маленька...
 Жыла-была удавенька,
 Міела сабѣ тры дачкіе:
 Адна — Саша, друга — Маша,
 А трэцяя — душа-Кася.
 Ой, Ясь Касю вѣрне любіў,
 Безъ рашчоту грѣшны насыў.
 Вотъ прынёсѣ сіню бумашку
 И китайку на патклатку,
 Вотъ шаўкованьки платочакъ,
 На галоваццы цвяточакъ,
 И цвяточакъ, и вяпочакъ.
 Ёстае матка ісѣ пасьцели,
 Вядзье дачкіе да кудзьзели...
 — Уставайце°, сынкіе жѣ мае,
 Даганяйця° сястру сваю!
 Прыіѣхали да Кракова, —
 Ходзьиць Кася на садубчку.
 — Ой, дзьинь-дуббры, сястра наша,
 Дзѣ падзьіѣла швагра Яся?
 — Ся°дзьиць Ясько за столикамъ,
 Пѣе мѣдъ-вино съ палкубунікамъ.
 — Ой, дзьинь-дуббры, швагрэ млѣды,
 Напилися° крыві й вѣды?
 — Не на такуй вайнѣ былі,
 Штопъ крубѣ за воду пилі...
 Стали зѣ Яся°мъ ваяваці,
 Яго сіѣкчы и рубаци,
 Отъ, пасіѣкли, парубали,
 Тагды Касю завалали.

Сьвѣдиць мѣсяць виднося°ньки,
 Быў Ясь Каси милося°ньки,
 Сьвѣдиць мѣсяць да не грѣѣя,
 Кася жъ жалю ѡжнѡ млѣя.

Яськовичи.

16.

Вя°льмуѡжная пани
 Свайго пана мѣала
 Да ящѣ таго
 Пя°труся кахала,—
 Чатѣры рѣзы
 Кони пасылала,
 За пятымъ разамъ
 Сама пая°хала.
 Привязла Пя°труся
 Ё новыя пакои,
 Забачыла пана
 На вараныхъ коняхъ.
 — Упякай, Пя°трूसю,
 Уцякай, са°рдэнько!
 А Пя°трूसю ё дзьверы
 Уцечы трудненько.
 А панскія° слуги
 Пану данасили,
 На вакѡло дому
 Усѣе аступили.
 Узялі Пя°труся
 Падъ бѣлыя° руки,
 Павя°ли Пя°труся
 На вѣчныя° муки...
 — Пакажы, Пя°трूसю,
 Пакажы жупаны,
 Што падаравала

Вя°льмубожная пани;
 Пакажы, Пя°трўсю,
 Пакажы пя°рсьцѣни,
 Што падаравала
 Вя°льмубожна ў пасьцѣѣли.
 Узялі Пя°трўся
 Патъ цьсенькіе бѣки,
 Кинули Пя°трўся
 У Дунай глыбоки.
 Вя°льмубожная пани
 Усю нубчъ ня спала,
 Сваймъ рыбаловамъ
 Па дукату дала.
 — Шукайца° Пя°трўся,
 Шукайца° младого, —
 Будьзя°ця вы мѣци
 Награда ладнобо (sic!)!
 Шукали Пя°трўся
 Паўтары нядзьѣли,
 Знайшли Пя°трўся
 Ў жаласнай даліни, —
 Нимашъ каго слаци
 Даци пани знаци.
 Пани прья°жджала,
 Пя°трўся хавала;
 Ji°ехала вяльмубожна
 Барами, лясамы,
 Аблівалася пани
 Дробнымы сьля°замы.
 Да ящѣ Пя°трўся
 У дубль не ўпусьцили,
 Па вя°льмубожнуй пани
 Званѣ зазваніли.

17.

Дзѣ ты, Ясянька, гарцаваў,
 Што ты коника змарнаваў?
 — Ліѣзьдзиў да панны Зафѣн
 Да чакаў вянка зъ лилей.
 — Ліѣпшы жъ ты слуга, я°къ я панъ,
 Што зъ лилей вянка да чакаў.
 Ой, вазміѣця яго, вазміѣця,
 Да ў жалѣзны ланцухъ прыбіѣця,
 Дайця Кася°ньцы прэнтко знаци,
 Ци будзя Яся°нька жалаваѣци.
 Скоро Кася°нька услышала,
 Семъ миль ў ночы јіѣхала,
 Скоро Кася°нька прыбѣла,
 Камя°немъ ланцухъ разбила:
 — Губѣзи, Яся°нька, гараваци,
 Хадзьэмъ ў пэркаў шлюбъ браци.

Малево.

18.

Ой, борамъ, борамъ, баравінаю,
 Да хто тамъ јіѣдзя вя°чарынаю,
 Да дзязинка пъяны.
 — Аччынися, дззіѣвачка, — я твубѣ каханы!
 — Ня аччынюся, — матки баюся:
 Якъ matka увойдзе°, то мніѣ сорамъ будзе°,
 Ключыками бразне°, — атступися, блазне°,
 Атступися, блазне°, адъ майго дзязици,
 Чаравичкамъ тупне°, — атступися, глупня,
 Атступися, глупня, адъ майго дзязици.

Ів.

19.

Гнала Кася стадо коній,
 Купалася ў синюмъ моры.
 Охъ, люли, палюли,
 Купалася ў синюмъ моры.
 Ишоў Яся[°]нька съ касьцѣла,
 Заніў коники да двѣра.
 Охъ, люли, палюли и т. д. *)
 Проша, Ясько, не займаці, —
 Я табіе дамъ два талѣры, (2)
 Адзынъ новы, другі стары.
 Проша, Ясько, ня ся[°]рчаці,
 Ка мнѣ на нѣчъ прыяжджаци,
 Кацъ паткоўки ни зьвиніѣли,
 Кабъ рубашка ни шамрѣла, (2)
 Кабъ мамаша ни ўслышала, (2)
 Ды й бацюшцы ня ўказала...
 Пѣкуль бацюшко ачнуўся,
 Ясь ў акошачко ўвинуўся.
 И камора атварѣна,
 Пасцѣль бѣла пасьця[°]лёна, (2)
 И Кася[°]чка палажѣна.
 — Астайся, Кася, здрѣва,
 Я кавалѣ[°]ръ, а ты ўдѣва!
 — Ня такія[°] пабывали,
 Мяне ўдѣвай ни назвали,
 А назвали Кася[°]чкаю,
 Харошаю дзѣі[°]вачкаю.

Гусаки.

*) Припѣвъ — послѣ каждаго двустишія.

20.

Да и тубой мнѣ ни да дѹшы,
Што ходзьиць у кажѹси,
Да тубой мнѣ падабаѹся,
Што ў гузики успиллѹся.

Малево.

21.

Ў агародзи ля°бѹда,
У маѣй хаци прынада,
Прынадзьила Зуб°ська
Тры казаки зъ войська,
Сама сѣла у запіѣку
Да надула пыськи.
— Муой мушь на вайнѣ,
Шабля на калуб°чку,
Ой, хто жъ мя°не пацалуя, —
Пашью саруб°чку!
Ой, я свайму люпку
Да кашулю зъ рупку,
Нагавицы зъ бава°льницы,
А хустачку ў ручку.

Гь.

22.

Па дарози жѹчки,
Па дарози чуб°рны,
Падзьивися, дьзя°ѹчыначка,
Яки я матуб°рны.
Падзьивися, глянься,
Якъ хуб°рашо вабраѹся,
Капъ ты мѣла сто чырвоныхъ,
То бѣ я пасватаѹся.

— Кабъ я мѣла сто чырвоныхъ,
 Я бѣ на ця°бе ня гля°дзьіела,
 Да за ця°бе, мой малубойчыкъ,
 Замушъ ня° хаціела.

Ів.

23.

Ся°дзьиць доня падъ акенцамъ,
 Шыя шобўкавы платокъ,
 Яна шыя° и гаворыць:
 — Ни вѣкъ мнѣ ся°дзьіецъ за йглой,
 Сяду, ў карты пагадаю,
 Што случыцца нада мной.
 Дзьвіе дзя°вятки ынцярэсны,
 Кароль бубнаў — миль муой —
 Ахвицэрыкъ маладой;
 Якъ ёнъ пблячку танцуя,
 Грубмко шпорами зъвиниць,
 Якъ ёнъ ночаньку начуя,
 Прылесно гласками гля°дзьиць.

Ів.

24.

Ой, съ-падъ саду вѣцяръ вѣя°,
 Зъ Бя°ластоку сонцо грызѣя°,
 Да муй садокъ зялянїея°. —
 А у саду дзьіевачки гуляли
 И квїетачки рвали,
 Саўюць яны мнѣ вянубкъ,
 Саўюць яны мнѣ дараги...
 Цякла рызчка раучучкомъ,
 Паказала ни глыбока,
 Кажя° миль: — Пя°райду!
 А калинаў мубость ўламаўся,

Друхъ ся°рдэчны утапиўся,
 Да я шь туды падбя°жала
 Да за ручку ухапила.
 — Хадзьемъ, мильы, да дому!
 Прыхадзьила да дварца,
 Цалавала малайца.
 — Ня° забудзь, мильы, мяне,
 Ни забуду й я цябе.

25.

Карцевичи.

Дэзяўчына млода
 Да заручона,
 Чаго шь ты, млода,
 Такъ засмучона?
 — Ягъ жа мнiе, млодуй,
 Смутнай ня° быци,
 Каго любила,
 Трудно забыци.
 — Ой, ты, дэзяўчына,
 Дурны рубзумъ маяшь:
 Сама ня знаяшь,
 Каго кахаяшь.
 — Ой, знаю, знаю,
 Каго кахаю,
 Сама жъ ня знаю,
 Съ кимъ жыци маю.

Малево.

26.

Ой, съ-пась саду рэчанька,
 Ой, съ-пась саду быстрая,
 Тамъ пльвiáli два чаўнубчки,
 А тры рыбалачки.

Адзінъ кажа°: — Дзьяўчына!
 Други кажа°: — Рыпчына!
 Трэци кажа°: — Дзьяўча-сэрцо,
 Ци пубідзя°шъ за мѣне?
 — Нашто мя°не пытая°шъ,
 Калі хатки ня° мая°шъ?
 — Прашу, сэрцо, ў чужую,
 Пакуль сваю збудую.
 Ой, збудую хатуньку
 Зъ ружоваго цвѣтаньку
 Да пастаўлю край сяла, —
 Жыви, жуўнка, вя°сяла!
 — Ой, я была вѣсяла,
 Якъ адъ матки вѣзяна,
 А ця°перъ я засмучона,
 Што съ табою заручона.
 Пайду я да скрыни, —
 Мукі ни пыліны,
 Ня ўця°кла я, ня ўбя°жала
 Адъ лихой гадзьіны.
 Ой, пайду я да каму́бры, —
 Ни хлѣба, ни соли,
 Ня ўця°кла я, ня ўбя°жала
 Адъ лихое доли.

27.

Калина-малина,
 Чаго ў лузи стаишъ,
 Ци вѣтру баісься,
 Ци дажджу жалая°шъ?
 — Вѣтру ня баюся,
 Дажду ня жалаю,
 Да на маюмъ мѣсьци

Гь.

Зѣля°нъ яваръ расъце, —
 Широкаѣ лисьца°.
 Ой, на гары, на гары,
 Цѣркаўка стаяла,
 А ў туй цѣркаўцы
 Сирата зъ ня°любимъ
 Да шлюбъ брала
 И ў шлюба пытала:
 — Ой, шлюба° муѡй, шлюба°,
 Скажы вѣрну праўду,
 Ци шлюпъ шлюбаваца,
 Ци гуѡры капаца.
 Ой, гуѡры пакапаўшы,
 Сяду — сапачыну,
 Зъ ня°любимъ шлюбъ ўзяўшы,
 На вѣки загину;
 Гуѡры пакапаўшы,
 Вады напьюся,
 Зъ ня°любимъ шлюбъ ўзяўшы,
 На вѣкъ утаплюся.

Гь.

28.

Спуѡмни, ўздумай, забаўница,
 Спуѡмни аба мнѣ,
 Спуѡмни, здумай, забаўница,
 Ў чужой старанѣ.
 Я па табѣ, забаўница,
 Дзень и ночь ня° сплю,
 За нудою — ця°мнатою
 Хадзьиць ни магу.
 Расъце трава шаўковая
 На маѣмъ акнѣ,
 Сарву траву шаўковую,

Кину на свуй сьліётъ,
 Азирнуся назадъ ся°бе —
 Забаўницы нѣтъ.
 За рыбчкаю, за быстраю
 Цымбалики бьюць,
 Да ўжэ жъ маю забаўницу
 Падъ ручки вя°дуць.
 Адъзинъ вя°дзе за ручаньку,
 Други за рукаў,
 Трэци стајиць, — сэрцо балиць:
 Любиў, да ня° ўзяў.
 Махни, махни, забаўница,
 Хоць разоць платкомъ,
 Маргни, маргни, забаўница,
 Хоць разоць гласкомъ.
 Застаецца забаўница
 Ни брату, ни мніё,
 Застаецца забаўница
 Самай благаціё.

Ольховка.

29.

Ой, мніё тубшнй°нко,
 Ой, мніё нуднй°нко,
 Сама я ня знаю — чаго.
 Ой, пайдзьіёця°, прывядзьіёця°
 Хорошаго малайца,
 Чарнаглазаго, чарнамазаго,
 Пракраснаго малайца.
 Ёнъ часаў кудры, часаў русыя°
 Частымъ-густымъ грабушкомъ,
 Расчасаўшы русы кудзьярки,
 Чорну шляпу надзьзя°ваў,
 Ёнъ, надзьіёушы чорну шляпа°нку,

Па бѣрашку пахаджаў.
 Цярэзь рѣчку, цярэзь быструю
 Маставинушка ляжыць,
 Маставинушка ўзгібнулася,
 Друхъ сярдэчны патануў.
 Ой, вы, хлопчыки-рыбалоўчыки,
 Закидайца° шаўкоў неватъ
 Патъ крутыя° бярашкѣ,
 Ци ня злѹбвиця°, рыбалоўчыки,
 Майго милаго друшка;
 Кали злѹбвиця°, рыбалоўчыки,
 Будзьямъ рѣчку сухваляць,
 А ня злѹбвиця° майго милаго,
 Будзьямъ рѣчку праклинаць:
 Бадай рѣчаньку, бадай быструю
 Жубоўтымъ пяскомъ занясло
 Да майго друшка мильнѣкаго
 На Украіну вынясло!

Малево.

V

30.

Цёмна ночка да нявидная,
 Галоушка мая бѣдная, —
 Съ кимъ я буду нубчъ начаваці,
 Што я буду да вячэраці,
 Гусяціну да лябядзіну,
 Шуку-рыбу да ясятрыну...
 Пуцу каня на даліну,
 А сяделцо на тычыну,
 А шабельку да за сьпіну,
 А самъ лягу да сапачыну.
 Вышла дзьяўчѣ жыто жаці,
 Да ня° жыто, а пшаничку,
 Вьіразала да былиначку,

Цяла яго да па личыку.
 — И ўстань, и ўстань, паничыку,
 Да ўстань, устань, казакъ маладзьзеньки:
 Палякіѣ идуць, вая°ваць будуць,
 Цябе забьюць и каня вóзьмуць,
 Каня вóзьмуць да вараного,
 Цябе забьюць да маладого,
 Каня вóзьмуць, та другі будзьзя°,
 Цябе забьюць, то мніѣ жаль будзьзя°...
 — Дзьзяўчыначка маладзьзенька,
 Знаци, мяне вѣрне° любила,
 Што ты мяне рано набудзьзила.

Малево.

31.

Ой, у поли крыница,
 Тамъ вада сачыцца,
 Што найлѣпшы хлопя°ць, —
 Ёнъ ля°дащыца:
 Ёнъ цябе прاپивая
 И ў дудачку грая,
 Дзьзяўча намаўляя:
 — Пойдзьзя°мъ, дзьзяўча, зъ нами,
 Зъ нами, казакáми,
 Будзьзя° табіѣ лѣпша°й,
 Якъ у тваѣй мамы.
 А у тваѣй мамы
 Кашули латáны,
 А ў насъ, казачéнкаў,
 Шоўкамъ нашывáны...
 Павяли дзьзяўчыну
 Лясами, барáми.
 — Ой, вярнися я°щэ, дзьзйцá,
 Хоць да свае мамы!

— Ня° вярнуса, ня° вярнуса,—
 Не° славы баюся,
 Лѣпша°й жа° я съ казакáми
 Гарьбѣлки напьюся!
 Привяли дъзяўчыну
 У цьсёмны лясочакъ,
 Яны дъзяўча привязали
 Къ сóсьни валасами.
 Якъ сося°нка гарьбѣла,
 Дъзяўчына гаварыла:
 — Ой, хто ў гэто°мъ лѣси
 Да хто тутъ начуя,
 Ня°хай голась чуя,
 Да хто дачкѣе мая,
 Ня°хай навучая,
 Съ казакáми маладыми
 Гуляць ня° пуцая,
 Бо казаки-дурни
 Ёвесь сьвѣтъ змандравали,
 Дъзяўчатъ падмаўляли,
 Са сьвѣту сгубили...

ль.

32.

Травушка-муравушка,
 Зялёны лужокъ,
 Я па табѣе, травушцы,
 Ня° нахаджуся,
 Люблю малайца, —
 Ня° налюблюся.
 Ни такъ я люблю,
 Якъ я зъ јимъ гуляю
 Ё вишнёвумъ саду,
 Щыплю я, ламаю

Зялёны винаграць,
 Кідаю, брасаю
 Да на новы двуборь.
 А на новумъ дварыѣ
 Дзяўчына - душа
 Галоўку чэша,
 Шаўкбаю лентаю
 Косу зьвязала,
 Свайму миламу
 Да прыказала:
 — Ня° йдзи, миль, ў дзьіёнъ,
 Ня° смя°шы людзей,
 Прыдзи ка мнѣ ў вечаръ
 Абъ яснай сьвя°цѣ,
 Якъ я маладзенька
 На караваці.
 Сьвіѣчунька гарыць,
 Муѣ миль ся°дзиць,
 Сьвіѣчунька стухая,
 Муѣ миль ступая,
 Дабра-нѣчь мнѣ дая:
 — Дабра-нѣчь, добра-нѣчь,
 Милая жана,
 Нихто насъ ни разлучыць,
 Ни сьвіѣтъ, ни зара,
 Тольки насъ разлучиць
 Сырая зя°мля.

Яськевичи.

33.

Дзяўчыначка малада па саду гуляла,
 Красная крапівушку жала,
 Жала, жала, нимного нажала,
 Здаѣцца, я ни съ кимъ ни стаяла,

Тольки я зъ милымъ пасядьзѣла,
 Тайныя° рѣзчы гаварыла:
 — Пойдзя°шть, милы, у царскую службу,
 Возьми, милы, мя°не съ сабою,
 Назавѣшь мя°не рѣдноа сястрою.
 — Мя°не ѱ палку ахвицѣры знаюць,
 Што у мя°не рѣдной сястры нѣту,
 Толька у мя°не жана маладая
 И то не живе са мною...
 Идзе дзяўчѣ дарогаю;
 Сустрѣлися два казѣчѣньки,
 Адзынъ кажа°:—Куда, дзяўчѣ, йдзешъ?
 Други кажа°:—Куда, гайдамака, йдзешъ?
 — Пачомъ мя°не, казѣчѣнька, пазнаў,
 Што мя°не гайдамакаю назваў?
 — Я шть съ табою на кватѣры стаяў
 Да я табѣ трыста рублѣў даў,
 Маѣ грѣшы — лакамая справа,
 Табѣ, дзяўчѣ, навѣки няслава.

Ольховка.

34.

Ой, къ Вульющцы выбита дарѣбшка,
 Да хто я°е выбиў?
 Выбиў я°е Ванюшка,
 Што къ Вульющцы хадзиў
 Да, къ Вульющцы ходзе°чы
 Да Вульюшку просе°чы,
 Гасынцы насиў
 Да й Вульюшки не ўпрасиў.
 — Да Вульюшка, Вульюшка,
 Аччыни акошко!
 — Рада пѣ табѣ аччыницѣ, —
 Сударь - бацюшка браницѣ,

А матушка ни вялиць,
 Матушка — старушка,
 А ў бацюшки стаража
 Ни пуцаюць нікуда.

Малево.

35.

Якъ у вечарь, мая мила,
 Быў я ў го́сьця хъ у цябе,
 Ты ня ласкаво прыняла,
 Агарчыла ты мяне:
 Ты на мяне небылицу навяла,
 Небылицу — пўстѣ рѣ́чы и слава,
 Што ни ві́ерышъ миле́нькаму никада.
 Паві́еръ, паві́еръ, мая люба,
 Паві́еръ сова́сьци маёй, —
 Никада я ни саўру, —
 Я цябе, шэ́льма, люблю,
 Люблю, люблю, любіць буду
 Сваю прэжнюю любоў.
 Якъ мы съ табой абяцались
 Ві́ерне друхъ дру́га любіць,
 А цяперъ жа разлучылись
 Ў адно ўрэмячко съ табой,
 Разлучыла насъ, разьбила
 Чужа дальня старана, (2)
 Распагібельны Балканъ (Каўкасъ).

Ів.

36.

Ой, пасі́ю я́рыцу-пшаницу,
 На вэ́сну авэсь...
 Знаю, знаю, му́бй милэньки, —
 Ня° дружня° жывешъ,

Да, ходзя°чы да иншае,
 Пѣся°ньки паешъ
 Да на маё новаё падворѣ
 Голасъ падаешъ.
 — Высадзь, высадзь, мая мила,
 Виша°нькамаи двуборъ,
 Кабъ ня завіелю віеня°ръ галасубочку
 На муой новы двуборъ,
 Высьця°ль, высьця°ль, мая мила,
 Хустачкамаи двуборъ,
 Кабъ ня замачыў я
 Сваихъ новыхъ буботаў —
 Залатыхъ паткоў.
 Ня капаўшы ў саду крынічаньки,
 Ня пици вады,
 Ня любіўшы харошае дзвіёўки,
 Ня мібци жаны.
 Выкапаўшы ў саду крынічаньку, —
 Халубна вада,
 Палубіўшы харошу дзя°ўчыну, —
 Милая жана.

Карцевичи.

37.

Цихи салавейко,
 Ёнъ пае, пае,
 Малады малубойчыкъ
 Скора° ў пахоть йдзе.
 — Цяшко° мніе, вашко°
 Зъ гэтай дзярэўни выя°жджаць,
 Ящэ цящэ милу
 Пралюбезну сваю пакидаць.
 — Кали віерна° любішь,
 То біелу бумагу напишы

Да патъ тую бумагу
 Сваё біёло лицо падлажы,
 Свае чуборныя° бровы
 Патъ шнурочакъ падвя°дзьи.

Іь.

38.

У вишневинькумъ саду
 Трава траву павила,
 Жоўтымъ цвѣстамъ зацьвила...
 Быў у мя°не миля°ньки
 Далёко адъ мя°не,
 Пиша листы да мя°не,
 Написала бъ да яго,
 Да ня маю прасъ каго.
 Ой, паслала бъ я малого, —
 Малы дароги ня зная,
 Паслала бъ я вя°ликаго, —
 Вя°лики праўды ня скажа,
 А паслала бъ я старого, —
 Стары туды не° зайдзе,
 Па дарубшцы прападзе.
 Закладайца° мнѣ каня,
 Я паѣду хуць сама,
 Закладайца° вараного,
 Я паѣду да милого.
 Цяразъ быструю раку
 Падай, миля°ньки, руку,
 Цярасъ цёмня°ньки лясубокъ
 Падай, миль, галасубокъ!
 — Быстра рѣчка ширака,
 Ня сайдзе мая рука,
 Цёмны лясубокъ — высокъ,
 Не дубідзья° муой галасубокъ.

Малево.

39.

— Па комъ, дъзя°уча, сълёзы лъешъ,
 Да цьси па бацюшку, цьси па матусцы?
 — Па другу миламу, па чарнабрываму:
 Ёнъ и самъ ня° јіѣдзя°, й мнѣ бумаги ня шле,
 Прыслаў мнѣ бумашку — чубрную рубашку,
 Дъзіѣ жъ мнѣ я°е мыць, дъзіѣ жъ мнѣ прасушыць?
 На Дунаи мыла, на дуби сушыла,
 Ў ручкахъ валкавала, назатъ атсылала,
 На шъ табіѣ бумашку — бѣлую рубашку,
 Ў сълезункахъ мыла, ў сухотахъ сушыла,
 Ў ручкахъ валкавала, назатъ атсылала.

Іь.

40.

✓
 Учора ня° быў, ся°губнни ня° быў.
 Знаци, муѡй миля°нъки мяне пазабыў.
 — Яцэ ня° забыў, хіба забуду,
 Сяду, паіѣду, семъ губѡтъ ня° буду.
 — Јіѣць сабіѣ, — таквіѣля бяды, —
 Найму писара шъ чужой стараны,
 Пасаджу яго ў канцы стала,
 Буду глядзьіѣць, якъ на сакалѣ.
 Смучоны субкаль, смутны — ня°веса°ль,
 Знаци, ў сокала паненки нима?
 — Учора была, — ся°губнни нима,
 Сядзѡиць яна засмучоная,
 Па воду идзе, дъзѣнь-дубѡбры дае,
 Сэ°рдэньку жалю дадае,
 Воду нясе, насымя°хаяцца, —
 Маѣ сэ°рдэньку разливаѡцца.

Іь.

41.

Ты, Сямёня°, ты, Сямёня°,
 Чарнабрывы Сямёня°,
 Чаму ходзьишъ, ня гаворышъ да мяне,
 Чаму мяне Машунькаю ни завешъ?
 Каго любишъ, то ў каморушку вя°дзешъ...
 А ў каморы стаиць ложа ця°сова,
 На томъ ложи пя°рынушка пухова,
 На пя°рыни ляжыць Машунька-душа,
 Правай ручкай рабяцишко абняла,
 Ягó губ°рками сьля°зами аблила.
 — Отъ, ця°перъ я ни дзья°вица, ни ўдава,
 А ця°перъ я салдатушка малада.

Яськевичи.

42.

Раскушу я да сухи арэшакъ
 Да выму зярно,
 Выйдзьи да выйдзьи, красна дзья°вица,
 Пацїёшь маё сэрца°.
 — Маё сэрца° крамяна°я —
 Никóго ня° зная°.
 Пакациўся° туманъ па даліни,
 Туманъ па лугамъ,
 Па тымъ жа тумани
 Сиў губ°лупъ лятая°,
 Ёнъ лятая°, брукуя°,
 Галупки шукая°.
 — Здрастуй да здрастуй, буйны вїёцяръ,
 Ци ня бачыў галупки?
 — Чуць мы слыхали,
 Чуць мы видали
 На сянюмъ моры...

ь.

43.

Туманъ, туманъ на далини,
 Широки листъ на калини,
 Ящѣ шыршы на дубубочку...
 Кликаў гублубъ галубачку,
 Хоць ни сваю, то чужую:
 — Хадзьи, мила, пацалую!
 — Нашто чўжў цалаваці,
 Сэрцу жалю дадаваці?...
 За густыми лазункáми
 Плача дзья°ўча сьля°зункáми.
 — Ня плачъ, дзья°ўча, ня° журыся,—
 Я щѣ мублатъ — ня° жаниўся,
 Якъ я буду жаницися,
 Прыдзьи, дзья°ўча, дзьивицися,
 То дамъ пива напицися.
 — Тваё пиво мнѣ ня° дзьиво,
 Твая радасьць мнѣ ня мила,
 Твая маці — чараўница,
 Ся°стра — шэльма - разлучница,
 Разлучыла насъ съ табою,
 Якъ рыбачку изъ вадою,
 Якъ рыбачку зъ акунцами,
 Мяне млоду зъ малайца́ми,
 Якъ рыбачку на чвырубчкy,
 Мяне млоду у вя°нубчкy.

Малево.

44.

Ляціёў гублунъ па далинцы,
 Ёнъ галупку сабіё шукаў,
 Ни знайшоў гублубъ галупки
 Ни ў далинцы, ни ў лушкy,

Судзя°ржаў гублѹбъ галупку
 Сваимъ быстра°нѣкимъ гласкомъ...
 Пашоў милянѣки лужэчкамъ,
 А милáя бя°рашкомъ,
 Махнуў милянѣки платочкамъ,
 А милéнка рукаўцомъ.
 — Жаль намъ, мила, расставацца?
 — Жаль, му́бѹ милянѣки дружокъ!...

Яськевичи.

45.

Кáля лѣсу, кáля лѣсу,
 Кáля лахчѣначки,
 Ци ня° бачыў, паня°-браця,
 Мае дзя°ўчыначки.
 — Хоць и бачыў, хоць ня° бачыў,—
 Ня° буду казаці.
 Запрагу я пару коняй,—
 Пајѣду шукаці.
 — Ци ня тая дзя°ўчыначка,
 Што ў тѹбнѹкуй сароццы,
 Цалавали, милавали
 Скарбѹвья° хлопцы?
 — Ее лѣху найдзѣмъ,
 Руки, ноги адабѣмъ
 И да дому ня° вазьмѣмъ.

Ольховка.

46.

Паля°цѣли гуси
 Ў зялёну дуброву,
 Зьбіли, скалацили
 Чысту-быстру воду.
 Бадай жа вы, гуси,

Бя̃съ перья прапали,
 Якъ мы любилися,
 Цяперь пя̃растали;
 Якъ мы любилися,
 Якъ ягатки ў лі̃еси,
 Цяперь засталіся,
 Якъ ластаўки ў стры̃ѣси;
 Якъ мы любилися,
 Якъ мушъ ижъ жаною,
 Цяперь асталіся,
 Ягъ братъ ись сястрою;
 Якъ мы любилися,
 Да лугі̃е хилилися,
 Якъ мы пя̃растали,
 Лугі̃е цьсихи стали.

Малево.

47.

Кали мы любилися,
 То й лугі̃ хилилися,
 Кали шь пя̃растали,
 Й лугі̃ цихо стали.
 Любилися чатыры гадоу̃чки
 И чатыры ня̃дзьі̃ѣли,
 А на пятуй ня̃дзьі̃ѣля̃нцы
 Разамъ захварьі̃ли, —
 Малады казаца
 Ў зялёнай дуброви,
 Малада дзья̃ўчынка
 У новай каморы.
 Маладой дзья̃ўчыницы
 Мѣдъ, вино падносяць,
 Малады казаца —
 Ў зямли вады просиць:

— Ой, зямля-зямлица,
 Дай вады напицца,
 Ци ня° пя°растану
 Па дзѣіёўцы журыцца.
 Ой, ў ня°дзѣіёлю рано
 Званы зазванілі.
 — Ой, паслухай, мама,
 Ци ўсіё званы звоняць;
 Усіё званы звоняць, —
 Казака хароняць,
 Калі ў палавіну,
 Прыдзье й па дзьзя°ўчыну.
 Пахавай насъ, маці,
 У адну магілу, (2)
 Ў пубручъ галавамі,
 Кабъ была размова
 На томъ свѣіёці зъ нами.
 Пасадзьзі намъ, маці,
 Рожу ісь калінай,
 Няхай людзьзі знаюць,
 Што казакъ зъ дзьзя°ўчынай.

Іб.

48.

Ой, Божа жъ мубой, Божа мубой!
 Якъ я ц°яперъ у гэтамъ баку
 Заплачу ня° разъ, ня° разъ затужу,
 Да я ў гэтамъ баку году ня° ўслужу,
 Хъць и ўслужу, — николи ня вёсяла:
 Ручкі заламаны, вубочки заплаканы.
 Пайду жъ я млóдая па свѣіёту мандрóваць,
 Ци ня будзьзя° мяне каньпанька жалóваць,
 Ня такъ жа каньпанька, якъ млóды младзьэняць,
 Да вывядзье жъ мяне на біты гасьцѣняць.

На битумъ гасьдинцы зялёныя траўки,
 Зялёныя траўки, кукуюць кукаўки,
 Кукуюць кукаўки да јіедуць каханки;
 На варшауськамъ каханку красива рубашка,
 На маёмъ каханку рубашка красива,
 Рубашка красива, кукардачка біёла.
 Каханачакъ змысьля°нъ, — маё сэрцо нья°,
 Калина зъ яварамъ расстаца ня можа°,
 Якъ я зъ міленькимъ, охъ, му́бй му́бцны Божа!

Іь.

49.

Ёхаў лі́самъ я да бу́брамъ,
 Дару́шки — ни сьлі́еть,
 Шаўко́вая травичу́нка
 Замя°ла мнѣ сьлі́еть,
 Зялёныя° листу́бчки
 Ў галоўку шумяць,
 Часы мае залатыя°
 Салаўѣи паюць.
 Съ таго дварца маю мілу
 Да патъ шлюпъ вязуць.
 — Ты, дзья°вица - красавица, —
 Пращаюсь съ табой!
 — Ой, рада бъ я пращацися, —
 Кони ни стаяць,
 Два звоцька маладыя°
 Коняй ни здзья°ржаць.
 — Ты, дзья°вица - красавица,
 Махни хоць платкомъ.
 — Ой, рада бъ я, махнула бъ я, —
 Платка ў рукахъ нѣтъ.
 — Ты, дзья°вица - красавица,
 Пишы ка мнѣ листь.

— Ой, рада бѣ я, писала бѣ я, —
Пярца ў рукахъ нѣтъ.

— Ты, дзя^овица - красавица, —
Савінымъ пяромъ.

— Ой, рада бѣ я, писала бѣ я, —
Милы ни вялиць,

Ни ты мяне, ни я цябе

Ня^о будзя^омъ любіць.

Карцевичи.

50.

Ахъ, вы, хмаруньки, вы, грамадуньки,

А вы, зорачки рубозны...

Ня сварыся, мая матачка,

Што я хаджу пубозна:

Хаць сварыся, ни сварыся, —

Мене ни адвучышъ,

Каго люблю, вѣрня^о кахаю,

Съ тымъ насъ ни разлучышъ.

Мала пташачка, нивя^оличанька,

Па былинаццы скача,

А дурное дзяўчá, ня^оразумнаё,

Па малубойчыку плача.

Да ня плачу я, да ня^о нуджу я, —

Сами сьлёзы льюцца:

Адъ милого письма нима,

Адъ ня^олюбыхъ — шлюцца.

Ци вы шлѣця^ося, ци ня шлѣця^ося, —

Я ваша ня^о буду:

Каго люблю, вѣрня^о кахаю,

Па вѣкъ ни забуду!

Ой, сьвяци ты, яся^онъ мѣсяць,

Якъ млинóво кóло.

— Выйдзи, выйдзи, дзяўчá - сэрцо,

На я°дыно слово!
 — Ой, рада бѣ я была выйци
 Да пагаварыци,
 Да абсудзяць, абгавораць
 Мiane лѣхѣ людзѣ.
 — Ня°хай судзяць и гавораць
 Хъць па цалумъ сьвѣци,—
 Якъ я цябе любіў шыро°,
 Такъ й буду любіци:
 Ты хароша, ты хароша,
 Якъ ружовы цвѣце.
 Ой, вы, валы мае палавыя°,
 Чаму жъ ня° арэця°,
 Ліѣта жъ мае маладыя°,
 Чаму марня° йдзеця°?
 Валы жъ мае палавыя°,
 Ёжэ вы наараліся,
 Лятá жъ мае маладыя°,
 Ёжэ жъ вы паця°раліся.

1б.

51.

Ой, ў поли, поли ни дымъ, ни туманъ,
 Да паіѣхаў муо́й миля°ньки у далёки край,
 А я маладзьенька па ёмъ журуся,
 Краса мая, краса мая, дзѣ ты дзѣлася,
 Ци я ця°бе красную у воду ўпусьпила,
 Ци я ця°бе красную у саду згубила?
 — Да ты дзяз°учá—дурное, пя°разумнаё:
 Да ты, маладзьенька, насъ дваихъ любила,
 Да ты сваю красату мижъ насъ згубила.

Ольховка.

52.

Натъ ся°рэбранай ракой,
 На жубѣтумъ пясочку,
 Доўго ўрэмя° правадзьиў —
 Шукаў я сьлядочку.
 Знакомаго сьліѣду нѣтъ,
 Никакъ ня° бывало,
 Сярэдъ быстрае раки
 Вална звалнавала.
 Ня°далеча адъ мя°не
 Колакаль раздаўся,
 Сіѣў на бубрздаго каня,
 И муѣй куѣнь памчаўся.
 Калѣй кладбища бяжаў,
 Куѣнь муѣй спатыкнуўся,
 Проци цэркаўки сьвятой
 Куѣнь муѣй прызастаўся.
 Я па перадзьи зайшоў,
 Шапачку зьняўшы,
 Ягъ да памяци прышоў,
 Богу памалиўся.
 Ў цэркви дзьверы атварыў,
 Тамъ нарубѣтъ стайць талпой,
 Виджу — милую маю
 Водзьзяць крухъ прыстола,
 Залатыя° два кальца
 Ляжаць на прыстоли,
 Два ся°рэбраныхъ вянца
 Дзьяржаць надъ галавою.
 Я заплакаў ды сказаў:
 — Гаспудѣ Бубѣхъ сь табою!
 Дай Бубѣхъ табіѣ щасьця°, долю
 И любоў сьвятую,

А мнѣ цѣбе пазабыць,

Палюбиць другую:

Ты — зьміѣнница ты мая, —

Ты мене зьмя^нила,

За другога ты пашла,

А мя^не забыла.

Яськевичи.

53.

Мене Ванька изманиў,

На ложачку палажыў,

Жывой рѣпкой накармиў...

Стала плакаць я, тужыць,

Таварышамъ гававыць.

— Публно, глупая, тужыць, —

Прыдзья^но ўрэмя^но, прыдзья^но часъ,

Будзья^но рибушка у насъ.

А на заўтра па зары

Ліѣдзья^но мильы на кани,

И шаблялка пры баку,

И шапачка на баку.

— Ня ліѣсь, мила, — расьсяку!

— Ня баюся никаго, —

Люблю Ваньку аднаго,

Ня баюся никагда, —

Люблю Ваньку заўся^нгда.

Малево.

54.

Идзье бяда да бяду вядзье,

Бяда ня вядзьецца,

Патъ сасною зя^нлянобу

Бяда спаць кладзьецца.

Ляжъ, бяда, засьни, бяда,

На ўсю нубчку спаці,
 А я шь пайду, маладзюша^нька,
 Милаго шукаці.
 Ся^дзьзиць миль надъ ракою,
 Патпёрся рукою,
 Листы пиша^д, дсяяшко дыша^д,
 Ня гаворыць са мною.
 Кали пъ табіе, му^бй миленьки,
 Был^о такъ цяжэнько,
 Пакину^ў бы ацца, маця^рь,
 Прышо^ў бы да мене...
 Дзьё писарыки тэ пишуць,
 У свѣтлуй свѣ^тлицы,
 За сьцяною камяно^ю
 Дзьіе^ўка дзьиця калыша,
 Ой, калыша, пакалых[']вая,
 Яна яго праклиная:
 — Штопъ ты, дзьиця, да бадай, дзьиця,
 Съ калубели ўпало,
 Якъ я малада - маладзюша^нька
 За табой прапала!
 — Ня кляни, дзьіе^ўка, дзьицяци мал^ого,
 Паляни, дзьіе^ўка, писара малад^ого.
 — Штобъ я знала, штобъ я вѣдала
 Сваю губрку^ў долю,
 Ня хадзила пъ на вя^чбрушкамъ
 Ў цихи Дунай па воду.

П.

55.

Ой, у поли жыто
 Золатамъ аблито,
 Падъ біелаю бя^розаю
 Казачэнька ўбиты.

6*

Ой, убиты, ўбиты,
 На сѣмерць ни забыты,
 Чырвонаю китаякою
 Вубча^аньки закрыты.
 Ой, прышла дзьяўчына
 Шь чуб^арными ачыма,
 Якъ падняла китаячку,
 Ды й загаласила.
 Ой, прышла другая,
 Ёсе-таки ни тая,
 Якъ падняла китаячку,
 Ды плакаци стала:
 — Ой, устань, казачэ,
 Устань, маладзѣненьки,
 Хуб^адзиць, бруб^адзиць па дуброви
 Твуб^ай куб^ань вараненьки.
 — Хай ёнъ сабѣ хуб^адзиць,
 Хай ёнъ сабѣ блудзиць,—
 Якъ прыдзья часъ - ўрэмя,
 Ёнъ мя^ане пабудзиць.

п.

56.

Ой, дзѣіе тая крыничунка,
 Што гублупъ купаўся,
 Ой, дзѣіе тая дзьяўчыначка,
 Што я ў ёй кахаўся?
 Ой, дзѣіе тая крыничунка,
 Што галупка піла,
 Ой, дзѣіе тая дзьяўчыначка,
 Што мяне любила?
 Ужэ тая крыничунка
 Трасьцѣмъ - быльѣмъ зарасла,
 Да ўжэ шь тая дзьяўчыначка

За другога пашла.

Да я тую крыничунку

Трасьцёмъ пя°рамучу,

Да я тую дзя°учыначку

Къ сабіе пя°ракличу.

Гусаки.

VI. Свадебныя.

1.

Ходзьць дзя°учына

Па новыхъ сіёня°хъ,

Якъ паўка,

Сядзьць дзя°цинка

На біёлуй ложки, —

Сумуя°,

Ўзяў дзьіёвачку

За праву ручку, —

Жартуя°.

Малево.

2.

Замеця°нъ садубчакъ, замеця°нъ,

Зялёнаю рўтаю абмеця°нъ,

Нихто ў томъ садочку ня° бываў,

Тубльки адзынъ дзя°цинко ў карты граў,

Ёнъ сабіе дзьіёвачку умаўляў:

— Ліёдзьмо, дзьіёвачка, са мною,

Дуббро мніе будзья° жыць съ табою,

Да будзья°шъ маёй матаццы слугою,

А мніе маладому вёрнаю жаною, —

Будзья°шъ маёй матаццы вады падаваці,

А мніе маладому пасьціёлъ біёлу слаці...
Дай, Божа, маладымъ дубброю долю! *)

Іь.

*) Обычный припѣвъ свадебныхъ пѣсней.

3.

О, то шь табіѣ, дьзіѣвачка, за тоѣ
 Ня° плясьци русай касы ўтроѣ,
 Было табіѣ ня° хадьзиць да агароду на воду,
 Было табіѣ ня° слухаць цихихъ салауѣу,
 Што рано паюць,
 Было ня° браць тыхъ абараначкаў,
 Што хлопцы даюць:
 Абараначки — падманачки —
 Цябе падмануць,
 Адъ бацьки, адъ матки
 Адбя°руць.

Іь.

4.

Сакатала курка, сакатала,
 Чула вяселля°, — ня казала,
 Трэба гѣту курку да на юшку,
 Яе перья°йко — на падушку.

Іь.

5.

Насыпайця пшаницу
 У новыя° карыга,
 Карміѣця кони
 У вялику дарогу.
 А у той дарози
 Трой варуѣты:
 У першыхъ варуѣтахъ
 Соня°йко ўзыдзя°,
 У другихъ варуѣтахъ
 Мѣсячыкъ ўзыдзя°,
 А ў трэцихъ варуѣтахъ
 Дзя°цинко ўіѣдзя°, (2)

Вя°сялёнько будзья°,
 А соня°йко ўзыдзья°, —
 Видьнёнько будзья°.

Ольховка.

6.

Я сіёни мяту і касу пляту,
 Гасьцей сваихъ надждаю,
 Выйду на гару, гляну падъ зару,
 А но жъ мае госьци јіёдуць, —
 Дзья°цинко јіёдзья, якъ ружовы цвѣіть,
 Завязаў юнъ мнѣ сьвѣіть.

Малево.

7.

Атъ караля письмо прышло,
 Атъ цясьцятка другога°, —
 У караля сякуць, рубаюць,
 А ў ця°сьцятка пьюць, гуляюць.
 Я каралю письмо пашлю,
 А къ ця°сьцятку самъ паіёду:
 У караля — мёдъ, гарыёлка,
 А ў ця°сьцятка — харошай дзьіёўка.

Ів.

8.

Прыіёхали мы на мѣця°ны двуёръ,
 Ўнія°сяця намъ цясёвы столь,
 Выгъя°мъ мы да па кубачку,
 Прыіёхали мы па галубачку,
 Па галубачку да па сивёнку,
 Па дзьіёвачку да маладзьёнку.
 Дай, Божа, маладымъ дуобрую долю!

Ів.

9.

Ня 'давай мя°не, маци, за ўдаўца,
 А ўдаўца — першай жуўнкі нараўца,
 Ёнъ пашле мя°не ў лієсь па драўца,
 Падзья°ру свае нашываны рукаўца,
 У ўдаўца да высокія° парогі,
 Падзья°ру свае дарагія° хвальбуўны.

Іь.

10.

Да сядзіела дзьієвачка за сталомъ,
 Да сыпала сьлэзунки ручаёмъ,
 На яе матачка паглядаю°,
 Якъ бубоць сьлэзунки раняю°:
 — Да якъ табіе, дзьієвачка, ня плацаць,
 Да твубой дзья°цинко, якъ лапаць,
 Да якъ табіе, дзьієвачка, субрама нѣтъ,
 Да твайму дзья°цинку субракъ лієтъ,
 А ты сама ся°милієтка,
 Сядзішъ пры бѣку, якъ квієтка.

Ольховка.

11.

Прыляціели два саколики
 Да й сили за столикамъ,
 Медъ, вино пьюць,
 За сталомъ пахаджаюць
 Да дзьієвачку падмаўляюць:
 — Да дзьієвачка, да маладая,
 Да твубой дзьієця°нько вельмо° пъяница.
 — Да вы жъ мае два саколики,
 Чаму жъ вы ўперадъ ня° казалі,
 Цяперъ вы мвіе ня° кажэця°,
 Майго сэрца ня° сушэця°.

Малево.

12.

Ляціѣли гусачки цярэсь сатъ
 Да кликнули дзвіѣвачку на пасатъ, —
 Што жъ вамъ, гусачки, да таго јіѣсьць,
 Да ў мя°не бацюшка для таго јіѣсьць,
 Юнъ мя°не на пасадъзи пасадъзиць
 Да юнъ мя°не да шлюбу выправиць.

Карцевичи.

13.

Да куда иду — да ня° вѣдаю,
 Да што мнѣ да за бытъ будзья°,
 Да які мнѣ да мужыкъ будзья°,
 Да ци лубтра, ци пъяница,
 Ци вяликая нядбайлица, —
 Идзье ў карчму — упиваяцца,
 Идзье съ карчмы — пъянъ валицца,
 Сядзье јіѣсьци да ня° мыўшыся,
 Ляжа спаца да пабиўшыся, —
 Ни мнѣ каню абрубкъ даца,
 Ни мнѣ яго съ карчмы ждаца.

Іь.

14.

Свахна - птахна, галупка наша,
 Хбраша°нко ўбрала галубўки нашы,
 Набрала шубўку ў мѣсьци галубого,
 Вабра́ла галубўку у сваёмъ до́му.

Іь.

15.

Парасьли дароги
 Травой - асакію...
 Прасьвятая Маца,

Святѣ Микалаю,
 Дай мнѣ таго, Божа,
 Каго я кахаю!
 Прасьвятая Маци,
 Да Твае да цуды,
 Кабъ звязала нашы ручки
 Бяжъ жаднай аблуды.

Малево.

16.

Ой, пайду я кѣль лугу,
 Стану, падумаю, аткуль воду браци —
 Каравай рашчынѣци.
 Ліѣця° воду крыничную,
 Сыпця° муку пшаничную.

Гусаки.

17.

Да ходзиць дзьвѣвачка па сіѣняхъ
 Да свайго бацюшка хубрашо просиць:
 — Устань, мубой бацько, да годзи спаць,
 Да парá табіѣ сватаўъя да прыбираць,
 Прыбирай сватаўъя — панбвѣ,
 Прыбирай кубника да вараного,
 Да музыки да разакіѣ прыбирай,
 Сватуньку да вяпцу,
 Хяць сваю рубдную сястрыцу.
 Дай, Божа, маладымъ дубрую долю!

Малево.

18.

Ой, ель, ель да зялѣная,
 Да падымай галлѣ ў гору, —
 Будьзя° јіѣхаѣи маладая дзьвѣвачка,
 Капъ коники ня° ўчапили,

Кабъ ручничка не згубили,
 Бо нѣ на чѣмъ будзья° стаци
 Да Пану - Богу прысягаці,
 Съ кимъ трэба віѣкъ вя°каваці.

Іь.

19.

Да мяціѣця вулачку съ канца ў канецъ,
 Да будзья° йци дзьіѣвачка падъ вянецъ
 Да на тую гуѣрку на крутую,
 Да у тую цѣркаўку сьвятую,
 А ў той цѣркаўцы тры ксяндзыѣ (папыѣ),
 Ня адны сами, да зъ дзьяками,
 Маладую дзьіѣвачку зьвя°нчали.

Іь.

20.

Стаяла вя°рбица ў зя°лёнумъ кустуѣчку,
 Пабыла дзьіѣвачка ў божамъ дамуѣчку,
 Пярдъ алтаромъ крыжамъ ляжала,
 Насьвенчшая Матка яе сухваляла, —
 Да што гѣтаму дзьицяці за долю даці:
 Хлѣбную даці, то багата будзья°,
 Грашаўную даці, то Бога забудзья°,
 Ся°лядуѣршую даці, — спаминаці будзья°.

Іь.

21.

Выйдзи, матачка, са сьвячачы,
 Да тваѣ дзьицѣ зьвя°нчали
 Да съ тымъ чалавіѣкамъ,
 Што учуѣра быў,
 За ця°совымъ столикамъ
 Мѣдъ, вино пиў.

Іь.

22.

Ой, ся^гуо́ннѣ сыбота,
 Да прыбирайся, сѣрдачко,
 Кабъ быў стуо́ль засла́ны,
 Кабъ быў яе руть сабра́ны.
 — Jiесць у мяне рудо́ны бацюшко,
 Ёнъ жа стуо́ль засьцеля°,
 Ёнъ мнѣ рудъ зьбярэ.

Гусаки.

23.

Дружачки, ня сьпѣця, а рабѣця,
 А вы, браткіе, намажы́ця,
 Нуо́чвы муки накалацѣця,
 Дзья°вачо́къ накарма́ця.

Малево.

24.

Да ў нашаго свата
 Сьвя°тлица — ня хата,
 Пѣчъ яго кахля́ная,
 Чэсьць яго каханая,
 На покуци ўся ў злоци,
 А за пѣчу уся ў мѣдзьзі,
 Пать парогамъ раёкъ ўѣцца,
 Пя°ра́тъ печу мядуо́къ льецца,
 Гаспадыня на стуо́ль носиць,
 А гаспадаръ гасьцей просиць.

Ib.

25.

Прыѣхала дзьі́евачка съ падъ вянца
 Да выняла ручаньки зъ рукаўца.
 — Бі́лы мае ручаньки ў пана айца,

Ци будуць такъ біѣлы ў малайца.
 — Ягъ будзья° ёнъ ручанька ляліѣци,
 Будуць твае ручаньки бяліѣци,
 Да будзья° ёнъ ручаньки ля°ляваці
 Да твае ручаньки вымываці.

Льсковичи.

26.

Ня° бубойся, бацюшко, ня° бубойся,
 Ў чырвоныя° буботы абуйся,
 Чырвоныя° буботы на ноги, —
 Тапчы варагіѣ падъ ноги.
 Ня° бубойся, матачка, ня° бубойся,
 Ў чырвоны чаравички абуйся,
 Чырвоныя° чаравички на ноги, —
 Тапчы варагіѣ падъ ноги.

Малево.

27.

Ой, шумянъ, шумянъ да я°лавецъ,
 Да ня самъ ёнъ шумянъ, да гальѣ яго,
 Спусьциў галлейко да долу,
 Пашоў шумячы да бору...
 Ой, славянъ, славянъ да дзья°динка,
 Ня самъ ёнъ славянъ, да бацько яго,
 Пусьциў ёнъ славу на ўвесъ сьвѣтъъ,
 Ажаниў сына на ўвесъ віѣкъъ.

Ів.

28.

Ой, ты, рубодны мубі брацяйко,
 Чаму ты зъ нами ня° витаясья,
 Абъ здарубуўи ня° пытаясья;
 Мы табіѣ да вину зробимъ,
 Да мы твайго каня ўкрадзья°мъ,

Завя°домъ яго за адрыну
Да адрыбѣжамъ яму грыву.

Ольховка.

29.

Да братка мубѣй, да наміёсьничку,
Сядзь сабѣ да на мѣсьця°чку,
Да таргуйся за ся°стрычку,
Да не° беры паў-залаго,
Да вазьми каня вараного, —
На конику будзьяшъ пая°жджаци,
Ся°стрыцу ўспамінаци.

Карцевичи.

30.

Ня братъ, а татарынъ, —
Аддаў сястру за талинъ (таляръ),
Русу косу за ша°стакъ,
А біёло ціёло аддаў такъ.

Малево.

31.

Пасадъзили капусту, — трэба паливаць,
Пасадъжали госьцики, — трэба частаваць,
Дай, Божа, маладымъ дуббрую долю!
Пьюць людзѣ гарыѣлку, прапываюць дзьіѣўку, —
Ня°хай наша дзьіѣука у кбсахъ ня° ходзьиць,
Дзья°цюкоў ня° зводзьиць,
Ня°хай яны варотаў ня° ломяць, —
Наша варото — срэбро - злото:
Якъ ихъ стаўляли, па тыся°чы давали,
Якъ ихъ насили, ўвесь двуборъ красили.

Іб.

32.

Дамб мы вамъ па кубачку мёду,
Ня° зня°важайця нашаго роду:

Нашъ рубѣть прыбрáны,
 Сюды къ вамъ прыслáны.
 — Мы вашаго мѣду пици ня° будзьямъ
 Да вашаго роду павышаца ня° будзьямъ.

Ольховка.

33.

Виўся каравай клупкомъ
 Падъ зя°лёнымъ дупкомъ,
 Да ў чысьця°нькомъ поли,
 Да на вараненькумъ кóни,
 Да я°щэ будзья° вицца,
 Якъ на мѣсьци станавицца.

Гь.

34.

Да дзья°вачкѣ да ся°стрыцы,
 Да вазьмѣця° да рузачки,
 Да баранѣця° мае кубзачки.
 — Мы рузачки да да рукъ зьбили,
 Твайхъ кубзачакъ ня абаранили.

Карцевичи.

35.

Ня° кпи, сваця°, ня° кпи,
 Пайдъзи да вѣеникъ купи,
 За твае, сваця°, грóшы
 Будзья° вѣеникъ харошы,
 Будзья° сваха пѣчь вымятаца,
 Будзья° свата сухваляца.

Малево.

36.

Ой, пашлю, пашлю цихаго салаўя
 На тубой сьвѣгъ на матачку,
 А зя°зюлячку да на крайначку

Па сваю да па радъзимачку,
 Ящѣ салавей ня далятая°,
 Матачка адвѣчая°:
 — Ня магу ўстаці, свая°му дзыцяци
 Да вяселле° спраўляци, —
 Сырая зямля дзьверы заля°гла,
 Дзьверы заля°гла, аканечко засланила
 Да на тваё вяселля° да ня° пусьцила.

Карцевичи.

37.

Чыя гэта матачка
 Пйрадъ Губспадамъ Богамъ,
 Губспада Бога просиць:
 — Пусьци мя°не зъ неба,
 Якъ ця°перъ да мя°не трѣба,
 Палядзьіѣци свайго дзыцяци,
 Ци хубрашо нараджоно
 Да на пасадъзи пасаджоно, —
 Пасадъзили сусіѣдачки
 Да прынялі прыляціѣлачки.

Яськевичи.

38.

Ой, шумянъ, шумянъ да зя°лѣнъ буборъ,
 Славянъ, славянъ да пански двуборъ,
 Нихто ў яго ни ўбѣдъзя°, ни ўбя°жыць,
 Анно цихи салавейко° ўлятая°
 Да панскаго двара разглядая°.

Малево.

39.

Соняйко да на захады, ой панскі двуборъ,
 Дзьіѣвачка да на вбіа°зды,
 Стаиць брацяйко у вароця°чкахъ.

— Сястрычка мая рудная,
 Пя°раначуй хаця ночаньку,
 Пая°чэрай вя°чэраньку.
 — Му°бй брацяйко, му°бй рудня°ньки, —
 Вя°чэра мая да жалубу°ная,
 Ну°бчь мая — падаруб°жная.

Ів.

40.

Пара° табіе, суняйко, за бурь зайх°дзьзиць,
 А мніе маладому — јіе°хаци да дому,
 А ў майго бацька дварэць малёньки,
 Дварэць малёньки — гасьцей паўнёньки,
 Гу°бьци пююць, гуляюць, мяне паджыдаюць,
 А я ў майго ця°сьпятка забая°ку маю, —
 Скрынки, пя°рынки на ву°бсь складаю,
 Милую дзьіе°вачку къ сабіе забіраю.

Ів.

41.

Мая матачка, мая щі°бра°нька,
 Падай°дзи падъ мя°не блізя°нька,
 Пакланюся табіе нізя°нька,
 Сьлёсками нушки умью,
 Кусками землю укрыю,
 Адъ сьлёзакъ му°бра°нько будзья°,
 Ать кусакъ ру°ся°нько будзья°.

Ів.

42.

Ня° плачь, дзьіе°вачка, ня° тужы,
 Пя°рабуць тыдникъ — къ намъ прыбяжы,
 Падвурья° паталчы, нашу сямейку разьвя°сяли, —
 Нашо падвурья° скрамяні°ло,
 Наша сямейка схмурні°ла.

Гусаки.

7

43.

Сирата дъзі́евачка, сирата,
 Сядъзиць за сталомъ, якъ злота,
 Да сіѣла на вози, якъ рожа,
 Ёздыхнула цяшко: — Муѡй Божа!
 Да хто мяне сиротуньку спаможа°,
 Спамажы, бацюшко, спамажы,
 Вараного коника залажы.
 — Хай цябе, дъзі́цятко, Буѡхъ спаможа°
 Да ў туй вя°ликуй дарози
 Да на тумъ першумъ парози!

Малево.

44.

Свьѣтъ съвитая — на зару займаю,
 Маладая дъзі́евачка зъ двара зъяжджая,
 Вышла яе матачка, ключыкаў пытаю:
 — Дъзѣ шъ ты, дъзі́цятко, ключыки падъзі́ела?
 — Тамъ я падъзі́ела, дъзѣ ўчора сядъзі́ела,
 Павѣсила высѡко, паіѣхала далѣко,
 Хустачкаю пакрыла, сьлѣскамі абліла.

Яськевичи.

45.

Прыданацки адъя°жджаюць
 И дъзя°цинка навучаюць:
 — Ой, дъзі́цянка, намъ браця°йко,
 Да ня карай яе ў хаці, —
 Да на караваци,
 Ня карай яе дупцомъ,
 Да карай груѡзнымъ слаўцомъ.

Гь.

46.

Да соняйко за бѹбрь зайходзьциць,
 Да брацяйко сястрыцу праводзьциць.
 — Вя°рнися, сястрыца, да дому,
 Дѹбро будьзе пасылаць табою.
 — Пасылай, браткѹ, сваёю жаною,
 Сваёю жаною и меншай сястрою,
 А я ня° вя°рнуся съ табою.

Малево.

47.

Азирнися, дзья°цинко,
 Ци ня° јіѣдзья° дзьіѣвачка твая,
 Ци ня° вязе біѣлы ручничокъ,
 Кабъ было на чо°мъ стаці—
 Гѹбспада спаминаці.

Іѵ.

48.

Ой, тамъ патъ кустѹбкамъ,
 Падъ арэшничкамъ,
 Тамъ соня°йко купалася,
 А дзьіѣвачка цалавалася
 Да зъ маткаю пращалася,
 Са сьвя°крубѹкаю виталася:
 — Да ци жывы, ци здаровы
 Вашы дзьіѣци гарбузовы?

Іѵ.

49.

Выйду я за варѹта сьлядкіѣ знаць,
 Куды маѣ дзьица павѣзь зяць, —
 Патъ тѹбѹй гаѣчакъ зя°лѣны

7*

Да патъ тубой садубчакъ вишнёвы;
Куды маё дзыціятко павя°злы,—
Да зя°лёныя° віёрбы парасьли.

Яськевичи.

50.

Была нубчка да відна — ужэ дзыёнё,
Свя°крубу нывіэхну доўго жджэ,
Свя°крубу нывіэхны жадамъ жада°я,
Па ўсихъ дарогахъ старажэ стаўляя°.
— Ліёдзь, мая нывіэхна, да дому,
Шшыю табіё шубу да долу.
— Яшэ, свя°крубу°йка, ня парá,—
Ня ўзышоу міёся°ць, ясна зара.

Іь.

51.

Свякрубу нывіэхну жадамъ жада°я,
Па ўсихъ дарогахъ старажы стаўляя°,
Сама ў варотахъ, старáя,
Ў варотахъ стаяла — нывіэхны ждала.
— Да ня° буць, нывіэхна, хвасьлива,
Да буць, маладая, щасьлива,
Распусьци долю да па майму полю,
А прыдолья°йко — здароўя°йко —
Да на маю ся°мейку,
А прыплудача°кь на муі статача°кь,
Кабъ мая ся°мейка была вя°сялёнька.
Дай, Божа, маладымъ полё жаць абаймь!

Карцевичи.

52.

Зялёная рутачка — жубўты цвіётъ,
Чаму цябе, дзя°диначка, доўго нётъ,
Написала бь листь я — ня° ўміёю,

Паслала пѣ пасла — ня° сьміёю,
 Да набіёгла пѣ сама — баюся:
 Вялика дарога — ўтамлюся.

Малево.

53.

Ой, цяшко знаці,
 Што чужая маці,
 Чаму жъ яна ня° выйдзя°
 Да дзяцей прымаці.
 Хоць яна выйдзя°,
 Да ня мило гляня°,
 Да ня шыро прымя°...
 Бадай тая сирата
 Да ня радзілася
 Капъ чужая, кабъ матка
 Надъ ёй не глумілася.

Ів.

54.

Ой, чарнюсяньки буббрэ,
 Скажы, ці тутъ дуббро,
 Калі дуббро, то прымайця,
 А не дуббро, атпраўляйця,
 Намъ ганьбы ня давайця, —
 Мы сюды сами ня наіэхали,
 Наша сюды да доля плыла,
 Ня расою расіла,
 Да прозьбаю прасіла.

Гусаки.

55.

Прыіехала пахмураначка
 Да на людзі ня°гляначка,
 Зъ нами ня гаворыць,

Жало ня° прамовиць.
 Прамовила залувица:
 — Мая сястрыца, —
 Пасьцяли пасціэль біэлу
 Маладому жаўніэру.

Малево.

56.

Да сивая зя°зюлянька
 Па вя°ршбчку скача,
 Маладая дзя°ўчыначка
 Па вянубчку плача:
 — Быў у мя°не вянубчакъ,
 Семъ суобъ кьвіэгачакъ,
 Я ў бацюшка зьвила,
 Вальбэ пасучы,
 Я ў сьвя°кратка згубила,
 Па воду йдучы.

Карцевичи.

57.

√ Да кавала зязюлька ў дблу,
 Да прасилася дзьіэвачка да дому:
 — Вязи мя°не, дзя°пинка, дзьіэ мя°не ўзяў,
 Кабъ мубй вянубчакъ тутъ ня° зьвяў.
 — Ня бубйся, дзьіэвачка, ня° зьвяня°, —
 Ліэсьць у мя°не матачка — спагляня°,
 Ды ў мёдъ да вино памочыць,
 Па цясову стублицу пакбциць.

Малево.

58.

Да хадзила павулька на круту гару
 Да раняла перья°йко ў шаўкову траву,
 Да ня жаль жа павульцы перья яе,

Да жаль жа дзьвѣвачки на чужой стараніѣ,—
 Да чужая старуѡнка віѣтрамъ шумиць,
 Да чужы бацюшка ня° бѣе, да балиць,
 Накарая° ёнъ цябе славами,
 Абальсесья губѡркими сьля°зами,
 Руѡзными абальсесья — друѡмными.

Пб.

59.

VI Ня думала дзьвѣвачка, ня гадала,
 Што ў лихую ся°мейку папала, —
 Стаяць дзя°вяры, якъ ваўкіѣ,
 Стаяць я°троўки, якъ зьмяіѣ,
 Стаяць залувицы, якъ зьмяицы,
 Стаиць сьвя°кратко, ня гаворыць,
 Да јимъ маладая дзьвѣвачка ня° ўнаровиць.
 — Да стойця°, сьвякруѡўки (?), цѣмна нуѡчь,
 Идзьи, мая нявіѣхна, адъ мене ўпруѡчь.

Льскевичи.

60.

V За ліѣсамъ, ліѣсамъ мя°дзьвѣць рыкая,
 Бяда, мая сястрыца, — сьвя°круѡў лихая,
 Да я таму мя°дзьвѣдзью саладзьинъ паткину,
 Я сваю сьвя°круѡўку пярынаю ўкрыю,
 Няхай тубѡй мя°дзьвѣць саладзьинку смуѡкча°,
 Хай мая сьвя°круѡўка у пярыни квуѡхча°.

Малево.

61.

Чымъ ця°бе, дзьвѣвачка, Бубѡхъ пакараў, —
 Любили кавалѣры, а ўдавецъ узяў,
 Любили кавалѣры съ квіѣтками,
 А ўзяў удавецъ изъ дзьвѣтками,

Любили каваліеры изъ рѹбными,
А ўзяў удавецъ изъ друбными.

Ів.

62.

Накажѹця°, губсьцики, маей матацы,
Што я съ сваймъ дзя°цинкамъ размовы ня маю,
Да мая пасцѣлька ягъ зимъ зимлѣнька,
А мая падушка адъ сълѣзъ макрѣнька.

Ів.

63.

Падъ виннымъ да калодзя°зимъ,
Тамъ дзьіѣвачка воду брала,
У свубой край пазирала,
Ци ня° шумиць шумъ-дубрѹва,
Ци ня° зьвиниць битая дарога,
Ци ня° бя°жыць да калясачка,
Ци ня° јіѣдуць ка мнїѣ гѹбсьцики,
Ци ня° прыјіѣдзя° да бацюшко,
Ци ня° прывязе мнїѣ парадунку, —
Ня рада я да парадунцы,
Да рада я рѹбной матусцы.

Ольховка.

64.

Ой, за лѣсамъ, лѣсамъ, за ля°скомъ
Гукнула дзьіѣвачка галаскомъ, —
Дзьіѣвачка матачки шукая:
— Дзьіѣ шъ ты, матачка, зайшла,
Да на маѣ на вяселля° ня прышла?
Ой, защабячы, салавейко°, на падворѣи,
А на томъ падворѣи кони ржуць,

Да за тымъ столикамъ мядыѣ пѣюць,
 Да паверхъ дзѣѣрава малина—чырвубна калина,
 Да чырвубна калинка — нашъ дзья°цинка.

Малево.

VII. Семейныя.

1.

Вечаръ цесьмны, нубчъ виднаѣ,
 Бацько дуббры, маці ня такая,
 Ня такая—на вулицу ня пуцаѣ°,
 На вулицы дзья°ўчата гуляюць,—
 Ци ня° выйдзья° дваранинъ
 Дзьявбкъ нагля°даци,
 Ой, ня° вышаў дваранинъ,—
 Вышла яго маці.

Карцевичи.

2.

Думай, гадай, мая маці,
 Што я буду вя°чэраці...
 Мая маці дагадлива,—
 Наварыла мнѣ бацьвиння,
 Пасадзила мнѣ люцьвина,
 Мнѣ бацьвиння ня хочаца,
 Усе зъ люцьвинамъ рагочаца.

Малево.

3.

Стаяў яварь, падъ яварамъ сьпѣжачка,
 Тудэю йшла дзѣѣвачка...
 Ой, ты яварь зеля°нъ и харошъ,
 Прыдзья° на ця°бе марубсь,
 Друбмны дубщъ и вѣтрыкъ,
 И гальейка надломиць,

И листу́бку надгониць,
 И вяршэчка надломиць,
 И карэнья°у надрушыць...
 Ой, ты, дзьіеўка малада,
 Ни праракай ты мя°не,
 Да падумай на ся°бе,—
 Будзья° табіе лихи мушь,
 Будзья° ця°бе бубльне биць,
 Русыхъ кубо́сь надарве,
 Дру́бныхъ сьлёзъ надале,
 Біелаго личка надсушыць
 И сэрдынька надрушыць.

Яськевичи.

4.

Ляціеў ароль шъ чужыхъ старонь
 Да сіеў, воду пьючы,
 Заплакала сирацинка,
 На службу йдучы.
 Ягъ зачуя° щыры Божа
 Зъ высокаго ніба:
 — Чаго плачашъ, сирацина,
 Чаго табіе трэба?
 Маяшь ну́ошки, маяшь ручки,
 Маяшь сьвіётлы вубочки,
 Раби сабіе, сирацина,
 Да цёмнае ну́очки.
 — Кабъ жа дзьіень я рабила,
 Кабъ и ну́оць рабила,
 Такі жъ мая работа
 Нікому ня° мила:
 Чужы бацько, чужы брátко,
 Да чужая маці,
 Да па біеднай сирацини

Некаму спадаці.
 Ой, скажы мнѣ, щыры Божа,
 Ци дубо́го тужыщи,
 Дубо́го мае свѣ́тлы вубо́чки
 Будуць сьлёзы лици?
 — Раби, раби, сирацина,
 Да цёмнае нубо́чки.
 — Кабъ жа дзві́ень я рабила,
 Кабъ и нубо́чъ рабила,
 Такі мая работа
 Никому ня° мила, —
 Кали дубо́го гараваци,
 Буду гараваци!
 — Ой, ня дубо́го, сирацинка,
 Табіе гараваци,
 Пагаруяшъ гадуо́къ, други, —
 Будзьяшъ панаваци.

Карцевичи.

5.

Ня шуми, дубруо́ва,
 Ня шуми, зялёна,
 Ня дадавай сэрцу жалю,
 Што я ў чужомъ краю.
 А я ў чужомъ краю,
 Якъ на пажары́ни, —
 Нихто жъ мя°не ни жалі́ея°
 Пры лихой гадзьини:
 Ня° жалі́ея° ацець,
 Ня° жалі́ея° маці,
 Ня°хай мя°не пажалі́ея°,
 Хто думая° ўзяці;
 Ня жалі́ея° ацець,
 А ни ўся радзьіма,

Ня°хай мя°не пажалі́ея°,
Каму буду мила.

Малево.

6.

Гбі́ля, гбі́ля, шары гуси,
Ляці́еця° на воду
Да пльві́еця°, шары гуси,
Ажъ да майго роду.
Не кажэця°, шары гуси,
Што я тутъ гарую,
Да скажэця°, шары гуси,
Што я тутъ паную:
Ягъ будзьяця°, шары гуси,
Праўдуньку казаці,
Будзья° мая ру́одна матка
Жъ жалю паміраці.
Ой, вырву я зъ ружы кві́ётку
Да пуцу на воду,
Пльви, пльви, зъ ружы кві́ётка,
Ажъ да майго роду...
Плыла, плыла зъ ружы кві́ётка,
Пры бэрагу стала,
Вышла маці воду браці,
Кві́ётачку сымала.
— Чаго, чаго, зъ ружы кві́ётка,
На вадзьі́е ты стала,
Знаці, маё дьзіця мило
Тры лі́ета ляжало...
— Ни ляжало тваё дьзіця
Ни дня, ни гадзьі́ны,
Да яго лихі́я людзьі
Ссушылі, знудзьі́лі,
Ни ляжало твоё дьзіця

Да ни дня, ни нocy, —
 Праплакала за табою
 Свае ясны вочы.

ль.

7.

Чырвоная калинушка
 Да надъ воду схилилася,
 Журылася дзья°учыначка,
 Што адъ роду адбилася.
 Ой, адъ роду, адъ раду́чку,
 Трудно сэрцу, живату́чку,
 Ящэ труднѣй галоваццы,
 Што я ў чужой старонаццы.
 Ой, пайду я гукаючы,
 Свае доли шукаючы,
 Адазвалася мая доля
 Край сивя°нькаго мора:
 — Кали будзья°шь, дзьіеўка, мая,
 То я буду доля твая.
 Сядзьямъ-падзьямъ на чаўну́чку
 Да палывемъ къ бя°ражу́чку,
 Да вѣщышня°мъ на листу́чку,
 Да напишамъ на письму́чку,
 Ды пашлемъ да раду́чку,
 А ў раду́чку апецъ, маці
 Просяць письмо прачытаци
 Ды назатъ адаслаці...
 Ня°хай бацько не журбуя°,
 Мніе пасагу не гатуя°,
 Бо свуой пасахъ тутъ я маю,
 Якъ вутачка на Дунаю;
 Ня°хай матка не журбуя°,
 Мніе вяву́чка не гатуя°, —

Я страцила свуй вянубчакъ,
 Прась свуй дурны разумубчакъ,
 Падъ яварамъ зя°лянэнькимъ
 Исъ казакамъ маладзьэнькимъ.

Ів.

8.

Ў майго брата нова хата,
 А сіэначки на памубсьци,
 Просиць брѣтко° свае сястры,
 Просиць къ сабіе ў губсьци.
 Сястра брата паслухала,
 Сіела на вубсь — паіехала...
 Братавая хліепъ саджая°,
 Брѣтко ў акно пазирая°.
 — Прымай, жунка, хліепъ са стала, —
 Ліедзья° ў губсьци сястра мая!
 Съ таго двара віеця°рць віея°,
 Сястра тое слово чуя°:
 — Пастубой, брѣтко, ня° пужайся,
 Съ хліебамъ, солью ня° хавайся,
 Прыіедзь, брѣтко, ў маю буду,
 То я табіе рада буду,
 Хліеба, соли прышазычу,
 Табіе, брѣтко, дабрó зычу.

Ів.

9.

Віецеръ віея°, павявая°,
 Бацько сына выпраўляя°:
 — Да јіецъ, сынокъ, на край мора,
 Ба° ня° ўдала ў цябе жана...
 Старша ся°стра каня вядзье,
 Ся°лядубрша сядло кладзье,

Сама мѣнша хусты дае,
 Браткамъ яго заве:
 — Братко ты нашъ, адъзинъ ты ў насъ,
 Ты насъ пакиняшъ, самъ сгиняшъ!
 — Сястра мая найменшая,
 Найменшая — наймилшая,
 Пайдзи, сястра, да Дунаю,
 Вазьми, сястра, пяску жменю,
 Пасіей пясукъ на каменю,
 Кали пясукъ на камяни ўзыдзя°,
 Тады братко зъ вайны прыдзя°.
 Сястра ўстала ранымъ - рано,
 Жубуты пясукъ паливала.
 — Ни дажду я таго ўсходу, —
 Нима братка ісь паходу.

Карцевичи.

10.

Вой, борку, прыборку,
 Да руби нову камубрку,
 Да руби зъ акенцами,
 Капъ къ намъ зязюлька прылятала,
 Мяне зараня° пабуджала:
 Сьвякрубука — ня matka будзя,
 Рано мяне ня° будзя° будзици,
 Пуйдзя° къ сусіеду, будзя° судзици:
 — Дубра мая нявіехна, дабрэнька,
 Сьпиць яна да соняйка, маладзенька,
 Да соняйко, да соняйко ўзыдзя°, ўстаня°,
 А мая нявіехна яцэ ня° ўстаня°,
 Да соняйко ўзыдзя°, йграя°,
 Спиць мая нявіехна ни ' чомъ ня дбая°,
 Да соняйко възидзя°, да ў гары,
 Идзе мая нявіехна съ комубы.

Ольховка.

11.

Ой, хаціѣла мя°не маѣ
 Ё адну хату аддаѣ,
 Ой, аддала мя°не маѣ
 У вялікую сямъю,
 А вялікая сямъя
 Вячѣраѣ сѣѣла,
 А мя°не маладу
 Пасылая па ваду...
 Я па вѣду иду,
 Якъ пчолачка гуду,
 А вадъзицы нясу,
 Прыслухоўваюся,
 Што вялікая сямъя
 Гаварыѣ будъзя°,
 А вялікая сямъя
 Мужыка карая°:
 — Чаму гарыѣлки ня° пьешъ,
 Чаму жуѣнки ня° бьешъ?
 — Нашто маю вѣѣтку пиць,
 Зашто маю жуѣнкѣ биць,
 Кали зъ ею дѣѣбро жыць.

Малево.

12.

Аддаѣ мяне баѣюшко замужъ далѣко,
 Прыказаѣ мнѣ баѣюшко ё госьѣ ня° хадъзиѣ...
 Ой, скинуся° я сивай галупкаѣ,
 Палячу я къ майму баѣюшку ё садокъ,
 Пагля°джу я, што муѣ баѣцко робиць,
 А но жъ муѣ баѣцко па саду ходъзиць,
 Самы старшы браѣя°йко паѣ руку водъзиць,
 Ся°лядѣѣбршы браѣя°йко збанъ мѣду носиць,

Самы млѡдшы брацяѣико ружѣ набивая°,
 Ружѣ набивая°—язюльку страляя°.
 — Ня страляй, сынубчакъ, сивуй язюльки, —
 Сива язюлька — ваша ся°стрычка.
 — Кали сива язюлька, — ляци ў зѣлянѣ бубѡрѣ,
 Кали наша ся°стрыца, — хадѣзи кѣ намъ за стубѡль,
 Для° сивуй язюльки, — ягатки ў барку,
 А для° нашуй ся°стрыцы пирашки ў мядку.

Малево.

13.

У ліѣси кудраваѣ дѣзераво стаяло,
 На тумѣ дѣзерави сива зя°зюлька кавала,
 Ліѣхаў тудѣю малады дѣзѣцѣйко,
 Зачуў—пачуў сиву зя°зюльку каваци.
 — Пакинѣ, пакинѣ, сива зя°зюлька, каваци,
 Ци ня пакинѣ° мая дѣзѣвачка плакаци.
 — Якъ жа мнѣ млѡдуй ня плакаци, —
 Пакинула я рутьвяны вяночакъ у бацюшка,
 У бацюшка — рутьвяны вяночакъ,
 У цѣ°сыцятка — залаты чапочакъ...
 — Да сядѣзя°мъ мы на пуховуй падушачцы,
 Да пагля°дзимъ залатой лентачки,
 Мая лентачка видна,
 Съ пазалотаю чапѡчка видна...

Яськовичи.

14.

Ой, у поли вѣтрыкъ
 Былинку кальша°,
 Братко да ся°стрыпы
 Часто листы пиша°.
 — Ся°стрыца рѡдна,
 Цѣси прывыкла адна?
 — Ой, хоць ня° прывыкла, —
 Трѣба прывыкаци,

Нуды да гора
 Трэба прынимаці.
 Пусьці, миль, къ роду,
 Хоць ця°разъ воду.
 — Ня° пушу я къ роду, —
 Скажашъ ўсю прыгоду.
 — Ня буду казаці,
 Тубльки будзья° знаці
 Да рудная маці...
 Маці жъ мая, маці,
 Да дзьіе шъ ця°бе ўзяці,
 Ці мніе зарабіці,
 Ці мніе заслужыці.
 Наняла я муляры
 Матку муляваці,
 Мулярыѣ малююць,
 Да ўсё ня° такую,
 Матку ня° радную.

Гусаки.

15.

Капъ ты чула, маладая дзьіевачка,
 Акъ па табіе маці плача,
 Къ сыруй зя°мли прышадаючы.
 — Ой, ня плачъ, матка, па мніе, —
 Я зъ добра ў дабро пашла,
 Якъ пчулка ў мядубкъ ўпала,
 Я ў дабры, акъ у ціесьця°чку,
 А ў сяліе, акъ у міесьця°чку,
 А у міесьці — мящаначка.

Іь.

16.

Дзьіе якъ радзылася да ня была,
 Дзьіе мене цёмная нубчка да заня°сла,

Да ў тоё сяло крутоё,
 Да ў гэто мужычѣе дурноё, —
 Да прадаюць конікі да бѣзъ цаны,
 Да бьюць жаначкіе да бѣзъ вины,
 Да прадаюць конікі варанья°,
 Да бьюць жаначкіе да маладыя°.

Ольховка.

17.

— Миля°ньки ты муѡй — дружыня мал,
 Прывёсь ты мяне, дзьіе роду нима,
 Дзьіе роду нима — чужа старана,
 Некуды выйци да пагаварыць,
 Свайго сэрдэнька развя°сялиць.

— Милая мая, дарага мая,
 Цярэзь вулицу да кума мая,
 Ой, пайдзи къ кумі да пагавары,
 Сваё сэрдэнько развя°сяли.

— На маёмъ дварэ стаяць два дубыё,
 А на тыхъ дубохъ — два галубыё,
 Ой, ся°дзяць яны да й цалуюцца
 Да зь майго жыця да дзівуюцца,
 Якъ я тутъ жыву, якъ я тутъ гарую,—
 Я сваё жыця° людземъ дарую.

Малево.

18.

Ся°дзьіели садубчки
 Да ў тры радубчки,
 У першумъ садубчку
 Зя°зюля кукуя,
 А ў другомъ садубчку
 Салавейко° съвища,
 А ў трэціомъ садубчку
 Сынъ зь маткаю ходзыць, (2)

8*

Пацхуй гаворыць,
 — Ой, сынку муѡй, сынку,
 Сынку наймилѣйшы,
 Ой, скажы мнѣ, сынку,
 Хто табѣ милѣйшы,
 Да ци табѣ жуѡнка,
 Да ци табѣ цѣща,
 Да ци табѣ мила
 Твая руѡнна маці.
 — Да мнѣ жуѡнка мила,
 Якъ яблынька цвѣла,
 А мнѣ цѣща мила, —
 На тоѣ прычына,
 Матка — наймилѣйша,
 Ба яна вя^рнѣйша, —
 Якъ мяне насила,
 У губ^лась галасила,
 Якъ мяне раджала,
 Канала-умирала,
 Да сырой зямлі
 Крыжамъ прыпадала.

Ольховка.

19.

Ня хадизи ты, бѣль-кудравы,
 Калѣ маѣй хаты
 Да ня тапчы, бѣль-кудравы,
 Мае руты мяты:
 Ни для цябе я садзьила,
 А ни паливала,
 Для таго я пасадзьила,
 Каго я любила,
 Для таго я паливала,
 Каго я кахала...

Съ-падъ явара, съ-падъ бярозы
 Вада працякая,
 Нельго каню вады пици,
 А ни пастаяци,
 Нильжá мужу жаны бици,
 А ни пакараци:
 Выця°ў разокъ — плакаў гадокъ
 И чатыры нубчы
 Да выплакаў бѣло лицо
 И чубрныя° вубчы.

Яськевичи.

20.

Закуй, закуй, зязюля рабая,
 Да милая друшкá зъ дароги чакая,
 Яму пасьцель сама сьцеля°.
 Якъ прыѣхаў мильы пубзья°,
 Да раскидаў пасьцель розья°.
 — Зашто, прашто, швага°рь, зазлыўся?
 — Да на тоя°, брátко, ты нагадзьиўся
 Да зло зъ мае сястры наглумиўся.
 Былó ня° сїеяць зялёнага гаю,
 Былó ня° браць ишъ чужого краю,
 Да былó ня° сїеяць зялёнага дубу,
 Былó ня° браць, кали ня° люба,
 Былó ня° сїеяць чырвонае вишни,
 Былó ня° браць, кали ня° падъ мысли.

Малево.

21.

Да ўсё па далинцы
 Муой мужыкъ нелюцки
 Да па губоркахъ ходзьиць,
 Пóзья°нко прыходзьиць,
 Якъ ляжа спаци, —

Пася°рубѣтъ караваци.
 — Адвярнися, миль-чарнабрывы,
 Я цябе разьдзіѣну,
 Я цябе раз'бую,
 Тваѣ біѣло лицо
 Семъ расъ папалую.
 — Адвяжыся, милая-плюганка, —
 Есть у мя°не иншая каханка.

Карцевичи.

22.

Дзь ты, бурлакъ, валачыўся,
 Што на поясъ абмачыўся?
 — Па дарогахъ, па пшаницахъ,
 Па хорошихъ маладзьзцахъ.
 Чымъ чужая жуѣнка ладна, —
 На юй хустачка я°дбабна,
 А кашуля паркалѣва,
 Сама яна чарнаброва, —
 Это мая палюбѣва.

Малево.

23.

Ой, съ-падъ лѣсься, съ-падъ лушка,
 Тамъ пракрасна сьмѣрць ишла.
 — Ой, сьмертухна-матухна,
 Вазьми шъ маю жуѣнку!
 Ой, ня стаў я зъ ёю жыци,
 Буду на вя°чурушки хадзьци,
 Красную дзьѣўку любвици,
 Што заплечяна каса,
 Што заплаканы глаза,
 Пазацираны рукава, —
 То жъ маѣй милай сястра.

Ів.

24.

За Дуная°мъ, за ракой,
 Тамъ муѡй мѡля°ньки гуляѡ,
 Зъ вараного каня ўпаѡ,
 Якъ упаѡ, такъ и ляжыць,
 Нихто къ яму ня° бяжыць.
 Я малада падбягала
 Ды шаначку падняла,
 На галуѡўку злажыла.
 — Гуляй, гуляй, муѡ мѡля°ньки,
 Ня загульвайся,
 На чужыя°, харошыя°,
 Ня загляд'вайся,
 Бо чужыя°, харошыя°
 Ў парози стаяць,
 А я тубнка, сухарлява —
 Вѡечна жунка твая...
 Папуѡ сынъ начаваѡ,
 Семъ конѡй мнѡе дараваѡ,
 Я на шасьцѡрку катала,
 А сѡмаго прадала
 Ды звущыка наняла.
 — Ай, ты звущыкъ малады,
 Вя°дзьи кони да вады,
 Чужа хатка — ни свая,
 Будуць бици гультая,
 Якъ авечки баранá.

Яськевичи.

25.

Ходзьиць казакъ па даліни,
 Па крутой гары ёнъ пахаж'вая°,
 Частымъ, густымъ грабушкомъ

Галубѣуку чѣша да прыглаж'вая°,
 На чужыя°, харошыя° да пагляд'вая°,
 Бо чужыя°, харошыя°,
 Якъ ружовы цвѣтѣтъ,
 Мая жъ жуѡнка-ня°удалина
 Завязала сьвѣтѣтъ.
 Да вазьму жъ я ня°удалицу
 Падъ бѣлыя° бѡки,
 Кину, брошу ня°удалину
 У Дунай глыбоки.
 Плыви, плыви, ня°удалина,
 У вирь галавою, —
 Ни нажыўся°, ни набыўся°
 Да я за табою.
 Пажыву гадокъ я, пажыву други,
 Ой, пайду я да Дунаю,
 Я ўсѣ сваю неўдалую
 Думаю, гадаю.
 — Плыви, плыви, ня°удалая,
 Къ берагу ка мнѣ:
 Плачуць, тужаць друѡмны дзьѣнци,
 Плачуць па табѣ.
 — Ня° папыву, ня°удалая,
 Къ берагу къ табѣ,
 Да зрабиў ты ня°славяньюку
 Навѣкъ самъ сабѣ.

Ольховка.

26.

Былі нocy цѣсемныя,
 Спали сьнягѣ бѣлыя,
 Цѣсякли рѣчки быстрыя,
 Тамъ казакъ каня пайў,
 Ёнъ сваю жану тапйў.

Жа́на мужа спраш'вая°:
 — Ня та́пи мяне у дзьень
 Да ня° страшъ ма́ихъ дзьяцей,
 А та́пи мяне у ночы,
 Якъ паснуць мае дзьі́эци...
 А на заўтра ра́ня°нько
 Дзьі́эци бацька спраш'ваюць:
 — Гасуда́ръ нашъ, бацюшко,
 Да дзьі́э наша матушка,
 Ци ў шы́румъ барку жы́ве,
 Ци ў сыру́й зямлі гніе?
 — Да ни ў шы́румъ барку жы́ве,
 Да ни ў сыру́й зямлі гніе, —
 На́крыжъ ручкі згб́рня°ны,
 На сьме́рць вуб́чки скованы.

Іь.

27.

Ня° ха́ці́эла мя°не ма́ци
 За ха́зяіна адда́ци,
 Адда́ла мя°не ма́ци
 За гу́бркую п'я́ниццу.
 П'е п'я́ница ня°дзьі́элю,
 П'е п'я́ница дру́гую,
 А якъ трэ́ця насту́ная°,
 Мя°не ма́ци пасы́лая°,
 Дзьі́э п'я́ница п'е, гу́ляя°.
 — Дзьі́энь-ду́обры, шы́нкарачка,
 Дзьі́энь-ду́обры, ма́лада,
 Ци тутъ п'я́ница ма́я?
 Ой, пра́пой, пра́пой,
 Пра́пала я за та́бой!
 Ся°дзьи́ць го́лы у ку́точку...
 Ду́обрая ку́ма была,

Што съ субрама въвяла, —
 Портки й сарочку дала.
 Ой, прапой, прапой,
 Прапала я за табой!
 Прапиу оуцы на гарэлцы,
 А кубничка на мяду,
 Прапиу мяне пъяница,
 Прапиу мяне маладу.
 Ня° смѣйца°ся, дуббры людзьи...

Малево.

28.

(Вариантъ).

Пѣ муой пъяница няд°збілю,
 Пѣ муой пъяница другую,
 А на трэцю сувяршыу,
 Ды й да дому прыхадзьиу.
 Ой, муой мяляньки идзе
 Ды й музычаньку вядзе,
 Якъ мяляньки на парубохъ,
 Яго милая — да нубохъ.
 Якъ ударыць миль милую
 Да па біѣламу лицу,
 Палилася крубу гарача
 Па шытаму рукауцу.
 Ня жаль жа мнѣ шытыхъ квяць,
 А жаль жа мнѣ млодыхъ лять:
 Шыты квяты нашыюцца,
 Млоды ляты ня° вѣрнуцца...
 Прапала жъ я за табою, —
 Кажны дзень ты у прапою,
 Прапиу бычкіе и ця°лицы,
 Частуючы маладзьицы,

Прапіў сарочку и штанэ,
 А самъ пашоў па ся°ліе.
 Дзьѣ ўзялася кума,
 Выкупила съ сорама,
 Рубашку и штаны дала
 И ў карчубку завяла,
 И гарбыёлки купила,
 Ё муорды яму выбила.
 — Дубсыць, милянъки, гуляць,
 Трэба да дому ступаць, —
 Друбныя° дзьіётки пищаць.

Іь.

29.

Ў гóру расла, ў гóры замушь пашла,
 Туобльки ў гóры ни радзьзлася,
 Само горо прыкациласё,
 Цяраць сієни, цяраць хатуньку
 Да на маю караватуньку,
 А мубй мильы ў караваци ля°жыць,
 А мнїє млодуй разуваці вя°лиць,
 А мнїє млодуй ня° хочацца
 Да пъяницы варочацца.

Іь.

30.

Ой, вы кумушки мае,
 Вы галубушки мае,
 Прыхадзьієця° да мя°не, —
 Пася°дзьієнюшки ў мя°не;
 Раскажу, разгавару
 Сваю гóркую нужду,
 Да што ў мя°не маладой
 — Сьвя°кровушка лиха, вой! —

Лиха да лиха, ня снагадлива,
 Ня пуцая° мя°не млодуй
 На вулицу пагуляць,—
 Пасадъзила свайго сына
 Падъ акенцамъ пилнаваць.
 — Куды, к...а, куды, б..ць,
 Йдъзешъ на вулицу гуляць?
 На вулицы, на шырокуй
 Два малойчыка стаяць,
 Дъзиўны рэчы гавараць,
 Я малада падбъгала,
 Дъзиўны рэчы паслухала.
 Ой, ни ўздумаць, ни ўгадаць,
 Якъ сьвя°кровушцы салгаць;
 Салгу сякъ, альбо такъ,
 Альбо гэтакъ, альбо якъ...
 Па салубочку хадъзила,
 Грушки, яблычки рвала,
 Свайму миламу слала,
 Милы грушакъ ня° бярэ,
 Мнiе адвiету ни дае,
 А ни вiёрнаго слаўкi
 Адъ милёнъкаго друшка.

Ольховка.

31.

Ой, за бiёлымъ бярэзьничкамъ,
 Тамъ стаяла сьвя°тличунка,
 А ў той сьвятлицы—
 Зъ братавою залувицы.
 Залувица веся°ло скача,
 Братавая силно плача,
 Залувица яе разважая°:
 — Ня плачь, ня плачь, братавая, —

Мая маці ня° лихая, —
 Яна рано уставая°,
 У пуо̄ўначи выпальвая°,
 А піе̄ўни паюць — абіе̄дъ даюць,
 Сьвіе̄тъ сьвитая° — на работу йдуць,
 А табіе̄ маладой панимаць,
 Да ўсе̄ сьліе̄тъ стунаць,
 Яе норавы пя°раймаць.

Малево.

32.

Салавейко лугавы,
 Ня пуо̄й рано на зары, (2)
 Ня пабудзьи сьвя°кравы:
 Мая сьвякруо̄ў лихая, —
 Яна рано ўстая°,
 Мніе̄ дзьіе̄ло расказа°,
 Сама спаць ляжа°.
 Ой, выйду я на сяло,
 Нидзьіе̄ агню не видно̄,
 Ў маей хаци жаръ гарыць,
 А сынъ зъ маткай гаварыць:
 — Ой, сыня° муй, сыня° муй,
 Чаму шъ ты жаны ня бьешъ,
 Нашто ей пасьціе̄ль даешъ?
 — Мая жуо̄нка малада
 Робиць дзьіе̄ло ўсе̄ адна,
 Ўсе̄ дзьіе̄ло паробиць,
 Сьвякровушцы ўнаровиць,
 Біеле̄ пасьціе̄ль пасьціе̄ля°,
 Са мною спаць ляжа°.

Ольховка.

33.

Свая маці — ня° чужая,
 Сваё дзьця папужая°,
 А нявіѣхна сама ўстала,
 На пась вубліки пагнала
 Да силненько заплакала.
 Гониць я°на дарогаю,
 Яе гублаць — дуброваю;
 Пашоў гублаць на дуброви,
 Пачуў міля°нкі ў каморы,—
 Ци зязюлька закавала,
 Ци миленька заплакала.
 — Ня плаць, мила, ня° журыся,
 Мы паіѣдзьямъ да радзьіны.
 Ліѣдзьямъ полѣ и друго°,
 Пярабіѣхъ зайчыкъ дарубошку,
 Зламаў кубнікъ праву пубошку,
 Идзе маці ісь піўніцы,
 Нясе мѣду й ча°мя°рыцы,
 Сыну — мѣду и вина,
 Для ня°віѣхны — ча°мя°рыцы.
 — Пастуй, мила, ня° сьпя°шайся,
 Ча°мя°рыцы ня ўпывайся,
 Выгтя°мъ мѣду мы па шклянцы,
 А на пубтымъ ча°мя°рыцы,
 Пубіѣдзьямъ разамъ да зя°млицы...
 Ой, па сыну званы звоняць,
 Па ня°віѣхны кся°ндзьіѣ пакоць,
 Хава°ць сына у касьцели,
 А ня°віѣхну на цьвинтары.
 Ой, на сыну вырась яварь,
 На ня°віѣхны біѣла липа,

Расъли, расъли, схилилися,
 Ця́рась паркaнъ зьяяпилися,
 Гальё зъ гальёмъ здрастáя°цца,
 Лисьцё зъ лисьцемъ злипáя°цца.
 Вышла маці воду браці
 Ды силнёнько заплакала:
 — Вохъ, Божа жъ мубой, што зрабила, —
 Пару дзвiётакъ разлучыла,
 Ящэ й къ таму атруила.

Карцевичи.

34.

Журылася сьвя°крубѹ на ня°вiэхну
 Ягъ дзвiёнъ, такъ нубѹчъ:
 — Идзьи, мая ня°вiэхна,
 Адъ мене ўпрубѹчъ,
 Ня садзьися ў цьсехумъ лузи калинаю,
 Да станъ ў чыстамъ поли арабинаю,
 Будьзя° ици твубой миль съ крайны,
 Прыдзья° къ арабинушцы дзвивiцца
 Да прыдзья° къ матаццы хвалiцца:
 — Мая матка, мая матачка,
 Ўсю я Публьшь прайшоў,
 Такой вя°рабинушки
 Нигдзьiе ни знайшоў, —
 Тонка, висока, зя°лянёнъка!..
 — Гэто жъ, мубой сынокъ, твая милёнъка!
 Вазьми, сынку, тапарынку
 Да зруби зъ яе вя°ршынку.
 Ся°кануў разокъ — бiёло цiёло,
 Ся°кануў други — крубѹ капнула, —
 Ся°кануў трэци — прамовила:
 — Зашто, муй мiляньки, мяне рубаяшь?

Гусаки.

35.

Ой, съ-падъ гаю, гаю
 Слѹ кунь выбягая°,
 Маци свайго сына
 Съсиху навучая°:
 — Знаци, ты, сынку,
 Нагайки ня° маяшь,
 Што ты свае жунки
 Ня° бьешъ, ня° караяшь.
 Учора звъячбра
 Камора шумила,
 (Къ?) биламу свѣѣту
 Милая ня° жыва,
 Ляжыць милая,
 Акъ вугаль чарнѣнька,
 Стаиць миль,
 Акъ папѣерь бялѣньки...
 — Маци мая, маци,
 Парадница ў хаѣ,
 Парадъзяла ты мнѣ,
 Якъ жунку караѣ,
 Парадзь жа пяперъ мнѣ,
 Дзьѣ яе схаваци.
 — Злажы ѣй, сынку,
 Шаукóву сарочку,
 Пахавай яе, сынку,
 Ў вишнѣвумъ садуóчку...
 — Ўстань, мая мила, —
 Сынъ малѣньки плача!
 — Ня°хай сабѣ плача,
 Ня°хай прывыкая°,
 Ня°хай тое зная°,
 Што матки ня мая°.

— Ёстань, мая мила, —
 Каруоўки рыкаюць!
 — Ня°хай сабіё бычки,
 Ня°хай высысаюць.
 — Ёставай, мая мила, —
 Калина зрадызла!
 — Ня°хай яна рубдызць,
 Хць да зямлі гнецца:
 Ужэ жь маё сэрцо
 Къ табіё ня° гарнецца.

Малево.

36.

(Варіантъ).

Ой, съ - падъ гаю, гаю
 Сивы куо́нь выбягая°,
 На тумъ куо́нику
 Жаўніёръ выя°жджая,
 На скрыпачку грая°,
 Ой, струна да струны
 Губласъ падавая°,
 Матка свайго сына
 Цихо навучая°:
 — Ци ты жь, муй сынку,
 Нагайки ня° маяшъ,
 Што ты свае жунки
 Ня° бьешъ, ни караяшъ?
 Учора зьвячора
 Каму́бра зьвиніела,
 А гъ біёламу сьвіёту
 Мила захварыёла.
 — Маци жь мая, маци,
 Парадница ў хаці,
 Парáдызла ты мніё,

Якъ жунку караци,
 Парадзь жа ця°перъ мнiе,
 Дзьiе яе схаваци.
 — Ой, выкапай, сынку,
 Глыбоку магилку
 Да пасадзьзи, сынку,
 Чырвону калинку.
 — Маци мая, маци,
 Парадница ў хаци,
 Парадзь жа ты мнiе,
 Дзьiе пасахъ схаваци.
 — Вязи жъ яго, сынку,
 На тубрхъ прадаваци.
 — Маци жъ мая, маци,
 Парадница ў хаци,
 Што буду казаци,
 Ягъ будуць мае швагрыѣ
 Да яе пытаци?
 — Скажашъ ты, муѣ сынку:
 Пашла мая мила
 Ў вишнѣу садъ гуляци...

37.

Малево.

Малады мальчышка
 Ў кручыни лихой,—
 Ня° пражыў ёнъ году
 Жъ жаной маладой,
 Сабраўся на битву,
 Працаўся жъ жаной,
 Сказаў на пращання:
 — Жана, буць вярна!
 Жана я°му адвячая°:
 — Да вiеку твая!

Тры гóды ў дарубэцы
 Сражаўся съ ўрагомъ,
 Биўся ёнъ, калаціўся
 Капъёмъ и мячомъ.
 Кончыўшы битвы,
 Паіѣхаў дамой,
 Настрѣчу ў дарубэцы
 Радъзиця°ль идъзе.
 — Здрастуй, мой радъзиця°ль,
 Здорова сямъя?
 — На посьля° твайго адъѣзду
 Случылася бяда:
 Жана твая маладая
 Дъзиця ўрадъзила...
 Маці сына спраш'вая:
 — Прасьци, сынъ, жаны!
 — Я, матушка, ўсимъ пращаю,
 Жаніе — никагда!
 Махнулася шабля
 Магучай рукой,
 Пакацилася галуоўка
 Жъ жаны маладой,
 Астаўся мальчышка
 Навіекъ сиратой.

Малево.

38.

Чырвоная калинушка
 На ўвесь двуборъ зацьвіла,
 Маладая удубунька
 Сына парадъзила,
 Парадъзила ўдава сына
 Ни ў ліси, ни ў поли,
 Парадъзила ўдава сына

Ё зяленуѣ дубровѣ,
 Да ня дала ѣдава сыну
 Ни щасьця, ни доли,
 Тольки дала ѣдава сыну
 Харошуй ѣстанови...
 — Былѣ табѣѣ, мая маци,
 Стану ни даваца,
 Былѣ табѣѣ, мая маци,
 Щасьця° й долю даца.

Карцевичи.

39.

Была ѣдава на Падѣли,
 Да ня мѣла щасьця й доли,
 Тубльки мѣла дзевя°ць сынкубуѣ,
 А дзья°сяту дачку — швачку.
 Сыны ѣзрасьли, — ѣ разбуѣй пашли,
 Дачка ѣзрасла, — замушь пашла,
 Замушь пашла за купчыка малада.
 Јѣдзья° купчыкъ купчаваца,
 За јимъ яна падъя°жджаци,
 Стали ѣ лѣси начаваца,
 Патъ сасною агубнь класьци,
 Идуць тамъ трохъ разбуѣйникаѣ,
 Адзьинъ кажа: — Расстраляймо!
 Други кажа: — Пачакаймо!
 Падышоѣшы трѣци кажа:
 — Аткуль, купча°, жану маяшь?
 — Была ѣдава на Падѣли,
 Да ня мѣла щасьця й доли,
 Тубльки мѣла дзевя°ць сынкубуѣ,
 А дзья°сяту дачку — швачку...
 — Щасьця° маяшь, паня° швагру,

Што мы цябе ня° расстраляли,
Свае сястры ня забіли.

Малево.

40.

Ўзышоў міёсяць и зара,
Вышла ўдава малада,
Парадзіла два сына
И ў китайку спавіла,
И ў карэпчыкь ўлажыла,
Ў цьсихи Дунай пусьцила.
— Ой, ты, цьсихя°ньки Дунай,
Двоя° дзьіётки прыймай,
А ты, жуоўты пясубокь,
Накарми двоя° дзья°токъ!...
На дваццаць пятумъ гаду
Пашла ўдава па ваду,
Стала ўдава воду браци,
Стаў карэпчыкь выплываццi,
А што ў гэтымъ карапцы, —
Два харошы малайцы.
Сила ўдава на брусу,
Чэша° русую касу.
— Ой, ты, ўдава, ты, ўдава,
Да цц пубідзья°шъ за мяня?
— За аднаго сама йду,
За друго' дачку даю!..
— Ой, ты, ўдава, ты, ўдава,
Дурна твая галава,
Цц ты тоя° забыла,
Што два сынкiё радзіла,
Ў цьсихи Дунай пусьцила, —
Ты за сына сама йдзешъ,
За друго' дачку даешъ...

Ів.

41.

Закацилася° ясно сонца
 Сяй за щѣмныя° лясѣи,
 Друббны пташки приуныли,
 И ня° слышны галасѣи.
 Тудю йшли два нирáли,
 Тольки шабя°льки блищаць,
 Якъ увайшли ў дзя°равеньку,
 Празъ акошачко стуцаць:
 — Хазяюшка пралюбезна,
 Пусьци нубочку начаваць.
 — Ой, мае жъ вы два нирáли,
 Ёсю жъ вамъ праўдуньку скажу, —
 Тры дни ў печы ня° палила,
 Нѣтъ вя°чэраць ничаго.
 — Хазяюшка пралюбезна,
 Ня° пытаямъ мы таго,
 Мы ў паходзьи приуныли,
 Захацѣли аддыхнуць...
 Адзынъ ся°дзыць на скамейцы,
 Другі напрацїў яго,
 То красьнїея°, румянїея°...
 — То жъ сынубчакъ милы мубѣи, —
 Патаму жа, ой, таму жа
 Ліѣтъ пятнаццаць,
 Якъ я съ мужамъ рассталась,
 Ой, таму жа ліѣтъ и дваццаць,
 Якъ я сына радзьила...

Карцевичи.

42.

Наляцѣли жураўли,
 Гаварыли абъ раллїи,
 Каторая лѣпшая, —

На ранній — пшаница,
 На позьной — мя^тлица...
 Сабралися удаўцы
 Ў повую карчубку,
 Гаварыли абъ жанка́хъ,
 Каторая лёпшая:
 Съ першаю дзьі́еци міеў,
 А зъ другою гадаваў,
 А съ трэцяю разганяў;
 Якъ сарока гняздо уе,
 Такъ мачыха дзьі́еци бье,
 Хоць ни набье, то ўщыпне,
 Таки дармо^{*} ня[°] мине...
 Ходзьци бацько па двару,
 Чэша[°] сваю галаву:
 — Ёдзьі́еца[°], дзьі́етки, служыци,
 Мніе са́мому трудно жыци!
 Пашли дзьі́етки лугами,
 Абліўшыся сылязами.
 — Ёдзьі́еца[°], дзьі́етки, да дому,
 Хць трудно жыць са́мому.

Малево.

43.

Мая жу́онка ня[°]вяличка,
 Носиць жу́ўты чаравички,
 Ня сьпиць я[°]на, ня[°] гуляя[°],
 Смачно јі́есьци прыбирая[°].
 Я араў, араў, наараўся,
 Смачно јі́есьци спадзьзя[°]ваўся,—
 Да ни баршу, ни смятаны,
 Да ўсіе миски паливаны...
 — Салавей муј ясны,
 Закарвашы красны,

Куды цябе Бубѣхъ нясе?
— На ракитаў кустъ,
На прыгорыя° мяста.

Гусаки.

44.

Сьвѣдциць сонцо° увъ аконцо°,
А мѣсяцъ зъ зарю,
Да хвалиўся дзьзя°циначко°
Сваёю жаною,
Што ў яе адзьзення°,
Якъ павуцення°,
На ёй спанніца,
Ягъ бавалница,
Чаравички, панчубѣшкі, —
Ўсё на нубѣшкі.

Іб.

45.

Цихая пташка, ня°насѣнначка
Да на былиначку скача°,
Маладоё дзьзизца, ня°разумнаё
Па малойчыку плача°. —
Ой, я ня плачу, мнѣ ня хочацца,
Да сами сьлѣзунки льюцца,
Нашто да мяне маладзьзенькуй
Няўдальны° шлюцца.
Хаць и шлеця°ся, хаць ня°шлеця°ся,
То я ваша ня буду, —
Каго люблю, вѣрня кахаю,
То ўвѣкъ ни забуду.
Ой, заржы, заржы, сивы конику,
Ў чыстае полѣ йдучы,
Ци ня°пачуя° мая руѣдная,
Сьнѣданна гатуючы.

Ой, ягъ зачула, цяшко ўздыхнула,
 Сильня° заплакала...
 Ой, кабъ я была сива зя°зюлька
 Да ўміѣла каваци,
 Паляціѣла бѣ я ў чыстая° поля°
 Да й милаго шукаци.
 Лячу я полѣ, лячу другоѣ,
 А на трэцяя сяду,
 Сяду-падú ў вишнёвумъ саду,
 Стану кукаваци,
 Ой, вышла ўдава зъ новаго двара,
 Стала наракаци:
 — Пакинъ, зя°зюлька, пакинъ, сивая,
 Такъ жаласно каваци:
 Jiѣсть у мяне панъ маладзьзеньки, —
 Хоча расстраляци.
 — Ой, ня пакину, пубокуль ня загину,
 Жаласно каваци:
 Пакинуў миль чарадú дзьзя°цей, —
 Нѣ съ кимъ гадаваци.

Малево.

46.

Ой, тамъ у даліни,
 Тамъ казакъ ля°жыць убиты,
 Да чубрнаю китайкаю
 Галава прыкрыта.
 Прыхадзьзила жана,
 Мужа аткрывала
 Да, аткрыўшы китайку,
 Яго палавала.
 — Якъ устань, якъ устань,
 Малады казача°, —
 Твубой кубонь вараненьки

Сакóлушкамъ скача°!...
 Тры дни печы ни палила,
 На прыпя°чку — жарь,
 Я казáча°нка любила,
 А мнiе цяперь жаль.

Яськевичи.

47.

Ня° шуми, ня° шуми, дубровушка,
 Сяй зя°лянáя дубровушка!
 — Ягъ жа шь мнiе, дубровуscopy, ня° шумiеци, —
 Ёсiе казакi су паходу идуць,
 Падь муóй куóрань агуóнь кладуць...
 — Ня плачь, ня плачь, удовунька,
 Сяй маладая удовунька!
 — Да ягъ жа мнiе, удовунцы, ня° плакаць, —
 Ёсе казакi су паходу идуць,
 А муóй милы да убиты ляжыць,
 Правай ручкай да каня дзья°ржыць,
 Лiевай ручкай да расу бярэ,
 Расу бярэ да на сэрцо лье.
 — Раса мая сяй крапушая,
 Душа мая сяй жывушая!...
 Ой, вы, хлопцы, ой, вы, браццы,
 Вазьмiеця° майго каня,
 Завядзьiеця° къ аццу, къ маццы,
 Накажэця° маюй жуóнцы,
 Няхай мяне да й ня° жджэ,
 Няхай за другога йдзье.

Малево.

48.

Ящэ сонцо ня° зайшло,
 Я спаць ни лажылася,

Кажуць людзѣ: — Умирай! —
Богу ня° малилася.
Кажуць людзѣ: — Умирай! —
Ня° хачу ўмираці,
Я йшэ хачу жыці,
Ліесть у мя°не срэбло, злото,
Хачу я знасиці;
Ліесть у мя°не срэбро, злото,
Залатыя шаці,
Трудно гэта маладому
На туй свѣіть забраці.
На тумъ свѣіці мало трэба:
Чатэры дуошкі,
Зя°мли труошкі,
Адъ Бога збаўлення;
Аня°ль прылятая°,
Сьмерці даглядая°,
Сь цяшкімъ грахомъ,
Вя°ликимъ судомъ
Да душэ забірая°.
Вязуць труну ця°совую,
Ягъ біелую ложу,
Якъ уложаць грэшно ціело,
Ахъ, муй муцны Божа!
Ягъ засыплюць пяскомъ вочы,
Ня ўгліёджу нікого.
Ой, ты, ціело, ціело,
Нашто рано жіело,
А ты, дўша, дўша,
Чаму ня° цярпіела?
Цяперъ табіе, ціело,
Ў зя°мліцы гнісьці,
А мніе, душы,
Да Бога жісьці,

Пя°радъ Богамъ стаи,
 Ёсю праўду сказази,
 Стаиць самъ Бубоухъ, —
 Ня° мубжня° лгаци.

Іь.

VIII. Солдатскія.

1.

Калина-малина, калинушка
 Біёлымъ цвётамъ зацьвила,
 Да эй! біёлымъ цвётамъ зацьвила.
 Ой, у полю, ў полю, у румяначку,
 Маци сына радзьила,
 Да эй! маци сына радзьила. *)
 Парадзьиўшы сынка, ой, сынубчка,
 У разумокъ увяла,
 Ой, ў разумокъ, ў разумочакъ, —
 У салдаты аддала.
 — Ой, спраў жа мнiё, родна маци,
 Два ружья,
 Ой, два ружья, родна маци,
 Бо мы пубйдзя°мъ вая°ваці.
 — Ой, вярнися, сынку, ой, сынубчку,
 Ё сваю родзьиму назатъ!
 — Ни вярнуся, маци родна, —
 На то воля ни мая,
 Ни мая и ни твая, —
 Тольки бёлаго цара.

Малево.

2.

Свя°ци, свя°ци, мiёсяцу,
 Свя°ци, свя°ци, ясны,

*) Припёвъ съ повторенiёмъ — послё каждой полустрофы.

Да прасьвя°ци дарожаньку
 Да царскаго гробуньку,
 А у царскумъ гробуньку
 Ляжыць царъ праваслаўны,
 Цяшко прызадумайшы,
 Гуорко прызаплакаўшы...
 Вбюнь выбирая°нца,
 Зъ раднымі прашая°нца:
 — Пращай, прашай, матушка,
 Пращай, ся°стра старшая,
 Пращай, ся°стра младшая,
 Пращай, жана малада, —
 Панясу галовушку
 На чужу старонушку,
 А чужа старонушка
 Вельми нивясёлая,
 Саўсимъ ня°знакомая.

Іь.

3.

Якъ мы восяни прыждомъ,
 Мы ў Расею жыць пайдзёмъ,
 Ра°круччыкаў набя°ромъ
 Адъ матушки адъ айцоў,
 Ўсей адъ млбдзя°нькихъ жанокъ,
 Адъ малёнькихъ адъ дзя°точкъ.

Іь.

4.

Дзя°вица красная у саду гуляла,
 У саду, у саду, у саду гуляла,
 Дзя°вица красная вольху тамъ ломала,
 Вольху тамъ, вольху тамъ, вольху тамъ ламала,
 Дзя°вица красная зъ вольхи упала,

Зъ вольхи я, зъ вольхи я, зъ вольхи я упала,
 Дзя°вица красная ў рѣчку папала,
 Ў рѣчку я, ў рѣчку я, ў рѣчку я папала,
 Дзя°вица красная акуня спаймала,
 Акуня, акуня и т. д.,
 Дзя°вица красная на базаръ хадзила,
 На базаръ и т. д.,
 Дзя°вица красная гаршубѣ купила,
 Гаршубѣ я и т. д.,
 Дзя°вица красная акуня варыла,
 Акуня и т. д.,
 Дзя°вица красная маскала кармила,
 Маскала и т. д.

Ольховка.

5.

Пашли наши ўланы
 Ў горать пагуляць,
 Да горада ни дайшли, —
 Патамилися,
 Эй, якъ ў горадъ увайшли, —
 Станавилися,
 Стали князю гаварыць:
 — Надо кашыцу варыць!
 Намъ княсь гаварыць,
 Што не нада° варыць:
 — Пя°рабудуць наши ўланы
 За сухими сухарями.
 Наши ўланы маладыя°
 Худо дзѣіло дзѣілаюць, —
 Якъ набрали лашадзей,
 Такъ пусьцили у табунъ,
 Калауръ ни наняли,
 Сами спаць паля°гли,

Якъ уснули, такъ не чули,
 Якъ французы падыйшли.
 Французъ рубиць, французъ рубиць,
 Намъ пардону ни даёць,
 А парутчыкъ, нашъ галуцчыкъ,
 Ёсе й пахаж'вая°,
 На дзья°учата маладыя°
 Ёсе й пагляд'вая°.
 — Вы, дзья°учата маладыя°, —
 Маладого на каня,
 А старого ись каня...
 Ходзьиць княсь па палку,
 Курыць трупку табаку...

Яськевичи.

6.

Ой, ты, кучаръ малады,
 Пайдзьи ў стайню, пасматры,
 Да эй! —
 Пайдзьи ў стайню, пасматры,
 Ци ўсіе кони вя°сялы,
 Да эй! *)
 И ўсіе кони вя°сялы,
 Туольки адзьинъ ни вя°сёлъ,
 Ёнъ ни пье и ни я°дзьэ (sic!),
 Капбця°чкамъ ў землю бье.
 Ой, ты, кучаръ малады,
 Пойдзьямъ кони сёй сѣдлаць,
 Ў чысто полё выяжджаць,
 Будзьямъ съ туркамъ ваяваць,
 Турэщыну у пліёнъ браць.

Гь.

*) Припѣвъ — послѣ каждой полустрофы съ повтореніемъ.

7.

Вы, капляры, вы, махляры,
 Штобъ рубашки и манишке
 Напрасованы были
 И галовушки памыты,
 Русы кудярки развиты,
 Развивали для таго,
 Штобъ любидь было каго... —
 А ў паходзи крупы, каша —
 Сударыня-маці наша...
 Маці сына выпраўляла
 И прыказы за јимъ слала:
 — Служы, служы, муой сынуо́къ,
 Дваццаць да адзынъ гадуо́къ.
 Дваццаць першаму гаду
 Прышоў Ванько^а да даму, (2)
 Да пытая^а: — Дзые муй руо́дъ?
 — Твайго роду тутъ нима, —
 Апецъ, матка памя^арла,
 Апецъ, маці памя^арла,
 Сястра замушь пашла.
 — Јіестъ у мене руо́дны братъ,
 Ня^а жанаты — халасты...
 — Пачаму жъ ёнъ ни жаниўся,
 Мусиць, зъ б.....ми любиўся.

Малево.

8.

Ружовы цвья^аточакъ
 Ня ў пору цвйце,
 Малады малуо́йчыкъ
 Бязъ доли живе, —
 Куды я^аму скажуць,

Туды ёнъ идзе,
 За яго пажожу
 Туракъ вайну бѣе.
 Адбиў сораць пушакъ
 И крѣсть залатой,
 Адбиў ручку й ну́ошку, —
 Ступай, братъ, дамой!
 Прышоў я да дому,
 Ў дому роду нѣтъ,
 Сіеў я да й заплакаў
 На ўвесь біёлы сьвіѣтъ, —
 Што ў нашаго ц..а
 Всегда праўды нѣтъ.
 Заслужыў я на служби
 Мундзеръ и билетъ,
 А у томъ мундзеры
 Ляжыць мѣдны грошъ,
 Карми, братъ, лашатку, —
 Будьзя°шъ самъ харошъ.

Іб.

9.

(Варіантъ).

Паслухайця°, браццы,
 Савіѣту майго, —
 Муй савіѣтъ харошы,
 Дарожа° ўсяго...
 Адзынь садъ зялёны
 На ўрэмя цъвице,
 Служыў салдатъ службу, —
 Дру́омны сьлезы лѣ,
 Куды яму скажуць,
 Туды ёнъ идзе.

Набиѹ дъзевяць кѹляѹ
 И крѣсть залатой,
 Адбиѹ руки, ноги, —
 Ступай, братъ, дамой!
 — Ня° пайду да дому, —
 Ё мя°не роду нѣтъ,
 Тубльки ѹ мя°не роду —
 Жана малада.
 Прышоѹ я да дому,
 Жана памя°рла,
 Асталася служба
 На дваццаць пяць лѣтъ,
 Заслужыѹ ѹ награду
 Мундъзеръ бесъ °палеть,
 Разлиѹ салдатъ сьлѣзы
 На ѹвесь бѣлы сьвѣтъ.

Карцевичи.

10.

Ёсю мы службу праслужыли,
 Ни а чомъ мы ни тужыли,
 Охъ, люли, охъ, люли,
 Ни а чомъ мы ни тужыли!
 А на трѣйцямъ на гадѹ
 Стали думаць абъ дамѹ,
 Охъ, люли, охъ, люли и т. д. *)
 Стали думаць да гадаць,
 Какъ намъ ѹ дому пражываць, (2)
 Ацца й матушку видаць, (2)
 Ё жаны сваѣй папытаць.
 — Расказаць цябѣ падромну (sic!),
 Будзья°шъ биць мя°не пабойна...

*) Припѣвъ — послѣ каждой полустрофы.

Прышоў, браццы, къ намъ прыкась
 Сабирацца на Каўкась,
 Прышоў, браццы, къ намъ другой —
 Атраўляцца намъ дамой.

Малево.

ІХ. Молодецкія.

1.

Ў краснамъ садзьзі я гуляў,
 Дзьзя°виць красныхъ любаваў,
 Чаго я ня° стараўся, —
 Ў цяшкі кандалы папаўся.
 Ацець муой стары сьлёзы лье,
 Маци й братоў (sic!) ня° знаюць,
 Што сынъ яе ў Сибирь идзе
 И радзьіму пакидая°,
 Да Сибиру ни дайдызэ
 И ўсё разазная°...

Малево.

2.

Пасьлѣдни нѣняшни дзьзянѣчакъ
 Гуляю я зъ вами, друззя,
 А заўтра, чупъ на дзьзя°нь сьвито́чакъ,
 Заплача° ўся мая сямъя, —
 Заплачуць мае браты й сѣстры,
 Заплача маць мая й ацець,
 Заплача° мілы гасударъ,
 Съ каторымъ я ўчара гуляў...
 Каляска падъ дубомъ падкацила,
 Съ каляски абъ землю калёса стучаць...

Карцевичи.

3.

Вой, нашто жа мнiе жаницца,
 Маладую жу́бнку браць,
 Лі́пя°й ў карчму завалицца
 И ўсіе гру́бшы прагуляць:
 Гру́бшы дзьiело набытноя°,
 Па јихъ нечаго тужыць,
 Любу́оў — дзьiело другоя°, —
 Саўсiмъ можня° ня° любиць.
 Вой, вырiйця° мнiе маги́лу,
 Кабъ я падъ бу́бчкай ляжаў,
 Стаканъ ву́отки ў руццѣ́ дзьяржаў,
 Штопъ пры маёмъ пры пагрѣ́би
 Ня° званили ў калака́лы,
 Тульки румками стучыли
 И засыпалі пяскомъ.

Гь.

4.

— Дзьiе ты быў,
 Паня° тавары́шу?
 — У Варшави на расправи,
 Сэрцо-Марыся.
 — Што ты тамъ рабиў,
 Паня° тавары́шу?
 — Пиў, гуляў, ў карты граў,
 Сэрцо-Марыся.
 — Мусиць, ты памрэшь,
 Паня° тавары́шу?
 — Ой, памру, ой, памру,
 Сэрцо-Марыся.
 — Якъ па таблi званиць? и т. д.
 — Бомъ, бомъ, бомъ, бомъ, бомъ, бомъ! и т. д.

- Якъ па табіе плакаць? и т. д.
 — И-ха-хо, во-ха-хо! и т. д.
 — Якъ цябе спаминаць? и т. д.
 — Чаркамі, шклянкамі, чаркамі, шклянкамі,
 Сэрцо-Марыся!

Малево.

5.

Чоранъ вубранъ, галубой,
 Што ты ўтэсься нада мной?
 Чоранъ виўся, апусьциўся,
 Пры даліни, пры шырокуй.
 Ля°ци, ля°ци, чоранъ вубранъ,
 Къ маёй матусцы радной,
 Да скажы ты, чоранъ вубранъ,
 Матусцы маёй радной,
 Што жаниўся на другой, —
 Ўзяў нявіесту циху, скрубмяу,
 Ў чыстумъ поли патъ кустомъ —
 Я ляжу ў смартэльныхъ ранахъ,
 Льецца крубѹ — сьмерць мая,
 Пя°равяжу гэты раны
 Падарованымъ платкомъ...

Яськевичи.

X. Шуточныя.

1.

Сяду прасьци, — нитка рвецца,
 Лягу спаці, — лубшко гнецца,
 Вѹха, вѹха, вѹа, вѹа,
 Біедна галовушка мѹа!
 Ня°хай пражу мышы рубяць,
 Ня°хай мя°не хлопцы любяць,

Вѡха, вѡха, вѡя, вѡя,
 Бѣдна галовушка мѡя! *)
 На вулицы скрыпка грая°,
 Мѡне мацѡ не пуцаѡ°,
 Кабъ я тоѡ вѣрне знала,
 То я бъ матки ня° слухала.
 А муѡй мѡлы муку сѣѡя°,
 А я рада, што ѣнъ ѡмѣѡя°,
 А муѡй мѡлы квѣтку робиць,
 Да ѣнъ жа мнѣ ни ѡнаровиць;
 Яго боты гля°нцаваты, —
 Видны палцы, видны пяты,
 Яго шапка драпавѡя, —
 На дзѣѡень семъ разъ зашывая.

Малево.

2.

Дзѡя° ѡчыначка, люблю цѣбе,
 Ня јѣшъ хлѣба, — вазьму цѣбе,
 Дзѡя° ѡчыначка паслухала,
 Тры нни хлѣба ня° нюхала,
 А ѡ сераду забыѡшыся
 Зьѡѣла бубханъ ня° мыѡшыся.

Ів.

3.

Прадай, мѡлы, рабы бѣчки
 Да купи мнѣ чаравички,
 Бо я съ панскаго рѡбѡду, —
 Ня° хадъзила бубса зъ рѡбѡду,
 Прадай, мѡлы, кабылинку
 Да купи мнѣ хутравинку.

*) Припѣвъ — послѣ каждой полустрофы.

Паліесь мѣлы на гару,
 Дастаў хамуть и дугу,
 Стаў на мѣлу накладаць,
 Ў ліесь па дру́ова выя°жджаць.
 Прыі́ехаў мѣлы да лі́есу,
 Прыве°заў мѣлу, агъ бі́есу (sic!),
 Стаў паглядаць мѣлюся°нко,
 Што ў насъ дру́оў малюся°нко,
 Прыі́ехаў мѣлы да дому
 Да даў мѣлуй салому.
 — Ой, на жь табі́е, мѣла, жі́есьци!
 — Ой, дай жа жь мнѣ хць прысі́есьци,—
 Якъ ты і́ехаў, — я цягнула,
 Маю сьпину вельмо гнула.

Ів.

4.

Тры дни хату ни мяла,
 Сьмецця ни насѣла,
 Ой, вымя°ту раску́омъ
 Да вывя°зу васку́омъ,
 Павязу я на базаръ
 Сьмецця° прадаваці, —
 Туды хипъ, сюды хипъ,
 Да вазьму су́оракъ кипъ,
 А за тья° кипки —
 Чырвоны чабы́тки...
 Чалаві́ечу, чалаві́ечу,
 Купи мнѣ лентачку
 За капѣячку!

Гусаки.

5.

Ой, пайду я ў карчомушку
 Гары́элицу пиці,

Збирая°ща мужычаньё, —
 Хочуць мене бици,
 А я хутко дагадаўся°,
 Скокамъ-бокамъ да патъ плотамъ
 Ё крапіву схавався°.
 Якъ выля°зь я съ крапівушки
 Да узяўся° ё боки,
 Па'лядзьіеця°, красавицы,
 Яки я высоки, —
 И шапачка на баку,
 А ё кишэни грóшы, —
 Па'лядзьіеця°, дзьіёвачки,
 Яки я харошы!

Яськевичи.

6.

Я ё Марыси начаваў,
 За сталомъ униўся,
 Сабачки забыўся;
 Я коника прывязаў, —
 Кўбникъ адарваўся,
 Я коника даганяў —
 Сораму набраўся.

Гь.

7.

Каця°рына, мая матушко,
 Скальхни маё дзьицятушко,
 Маё дзьицятко добраё, —
 Съ паничами яно робляно,
 Съ паничами да наміёсьничками,
 Ё агародзи да й падъ віёсьничками,
 Скочыла я ё агаротъ
 Да й ўхапилася за жывотъ.

Ольховка.

8.

У мѣсяцы я^нвары
 Выпала пароша,
 Дзьіѣдъ бабу палюбиў,
 Шчо баба хароша:
 Крыва баба, храма баба
 И бя^зь нубшкі правай,
 Якъ ўрадыўся я, — ни бачыў
 Такой бабы бравай.
 Ўзяў дзьіѣдъ бабу за ручку
 Павёў у садубчакъ,
 Ягъ загляня^о баби ў зубы, —
 Баба якъ цвѣточакъ;
 Ўзяў дзьіѣдъ бабу за ручку
 Ды павёў на воду.
 — Ой, ты, баба, кайся,
 Тутъ и спавя^одайся,
 У халубдня^нькуй вадзьіѣ
 Трубшко пакупайся!...
 Идзье дзьіѣтъ зъ мя^остѣчка
 И ў далони плеща^о:
 — Хвала Богу, збиўся зъ бабы —
 Ажанюся ёщэ!
 Идзье дзьіѣтъ изъ вяселя
 И ў скрыпачку рѣжа^о,
 Азирнуўся назатъ себе, —
 Зъ вады баба лезя^о.
 Дзьіѣдъ вярнуўся
 Да ягъ бабу хлысьня^о,
 А баба свайму дзьіѣду
 У вочы д.....я^о.

9.

Била жу́бка мужыка,
 Руки закачаушы,
 А ёнъ яе пя°рапрасиу,
 Шапачку изъняушы.
 Пашоу милы да двара
 Скáрки дакладаци,
 А двуборъ яму прысудъзиу
 Жу́бку цалаваци.
 Ся°дъзиць мила на ложачку,
 Нуошки падгибаушы,
 Стаиць милы пя°радъ ею,
 Да шапачку зъняушы.
 — Дзякуй табіе, мая мила,
 Што памалуй била...
 — Идъзи, милы, абіе́дъ вары,
 Сабачаё рыло!
 Нали сабіе ў чарапочакъ,
 Идъзи сабіе у куточакъ
 Да жіешъ сабіе цихо,
 Бо якъ прыду, пакаштую, —
 Будьзя° табіе лихо!

Ів.

10.

Пашла баба за границу
 Да купила расаницу,
 Семъ градъ насадъзила,
 Семъ дъзёнъ ни ўсхадъзила, —
 Якъ удауся качанъ
 На вя°лики раджа́нъ
 И на лисьце шыроко
 И на ну́ги високо,

Жѹоўты боты на нагахъ,
 Бранзалеты на рукахъ,
 А шапачка — вярмолачка,
 А пѹасы — тасѣмачка...
 Ты, Ванюша-папѹбѹкъ,
 Завядьзи мяне ў садѹбѹкъ,
 А я злѣзу на дубѹбѹкъ,
 Памаргаю на дзьзявокъ.
 — А вы, дзьзѣўки, суки, суки,
 Ня крадзьзѣця маей муки,
 Ня варэця калачоў,
 Ня зман'вайця паничоў...
 Вышла дзьзѣўка зъ ганку,
 Нясла пива шклянку,
 А за ёю казачѹбѹкъ,
 Да скривіўся калпачѹбѹкъ,
 А за ёю брандавушь (?),
 Да скривіўся капялюшь.
 Ой, дзьзѣўка ня дарѹсла
 Паставила круѹсна,
 Круѹсна ткѹцца,
 Нитки рѹцца,
 Што нитачку зъвяжа, —
 Съ хлопцамъ спаць ляжа.

Гь.

11.

Быў у бабушки казѣль,
 У Барбарушки казѣль,
 Ёнъ на стайни стаяў,
 Муки, сѣно ядаў,
 Воду цѣджану пиў,
 Пярацѣджаную.
 Захацѣлася козълику

У лієсь пагуляци,
 Шарыхъ заяў павидаци...
 Якъ узяў заяць казла
 За хвубсьцикъ
 Да якъ киня° яго
 Ажъ на мубсьцикъ,
 Якъ узяў заяць яго
 За сьпину
 Да якъ киня° яго
 Абъ далину,
 Якъ узяў заяць яго
 За роги
 Да якъ киня° яго
 Абъ дароги...
 Бабинъ дура°нь дрѡва сіѣкъ,
 Пабіѣхъ, баби сказаў,
 Пашла баба на мубсть,
 Валачэ казлоў хвубсть,
 Пашла баба на далину,
 Валачэ казлову сьпину,
 Пашла баба на дароги,
 Валачэ казловы роги,
 Прывалакла казла
 Да къ папу на двуборъ.
 — Ой, ты, попя°, бацько нашъ,
 Спамя°ни казла для насъ!
 — Эхъ, ты, баба дурная,
 Хто шъ казла спаминая°?
 Съ казла шкуру дзя°руць,
 Съ казла мясо ядуць,
 Съ казла боты робяць...

12.

Рада баба, рада я,
Што злавила салаўя,
Пасадзьила паміжъ нубо́хъ,
Баялася, кабъ ни здубо́хъ,—
Якъ издохня, то пратухня,
Па чэраво ўспухня.

Гь.

13.

Ясь коні пасе — пархи трасе,
Натру́бсь пархаў, сіеў да й па́іе́хаў,
Нимнога́ і́е́хаў — ча́тбіры мѣли,
Кони́чакъ прыстаў, Божа му́бй мѣлы!
А ни дарожачки, ни сьцежачки,
Да куды мнѣ́ і́е́хаци да дзьі́е́вачки.

Яськевичи.

14.

Малая грачанка
Па са́ду хадзьиць,
Яна жа, яна жа
Букеты вяжа°,
Пакинь жа, грачанка,
Па са́ду гуляци,
Пакинь жа, пакинь жа
Букеты вязаци.
Хадзьиў я, нудзьиў я
И лёхъ жа я спаци,
Ачнуўся, прачнуўся,
Ахъ, маці!

Карцевичи.

15.

У нашего камандзера
 Нима штаноу ни мундзера,
 Адно тья° шаравары,
 Што дзя°ўчата даравали.

Яськевичи.

16.

(Припѣвъ).

Прыляціёу лапатунъ
 Да забиу дрыгуна,
 А ты, к...а, дззіё была?
 — Я ся°дззіёла на глинянцы,
 Давала пиць на шклянцы...

Малево.

(Свадебныя).

17.

Вабралася цеца ў аўчыны
 Да для зяця°вы прычыны,
 Зяць пещы ня° баицца,
 Каля дачки ня° станавицца.

Іь.

18.

Стружы, бацько, ліёску,
 Сынъ вязе нявіёс'ку,
 Тупу, коники, тупу,
 Да прывязьли на двуборъ ступу,
 Ў хату калатуху,
 А ў камору зладзья°юху, —
 Падъ носамъ сопя°ль висиць,
 А хліба ня ўміёя° замясиць.

Іь.

19.

Да прыѣхаўшы музы́ка
 Да звалиўся съ прыпяка,
 Да забиў смыко́мъ ця°ля,
 Да зрабиў дружаццы дзьзяця.

Іь.

20.

— Давай, сваха, пирага!
 — Вобзьма°мъ вала за рага,
 Чуборну карову за брывы,
 Сиву кабылу за грыву,
 Павядомъ яе на мѣсто,
 Памя°няямъ на цѣсто.

Іь.

21.

Дзьякуй, сваха, за пирубо́хъ
 Мякэнякъ и бя°лёнякъ,
 А на тымъ ганьба,
 Што малэнякъ, —
 На далони мяса, —
 Падъ пыцкаю сушыла,
 Сакіэраю сіекли, — не ўсіекли,
 Абухамъ били, — ня ўбили...
 Ў агародзи марьянъ родзиць,
 Да мя°не панъ Янъ ходзиць.

Ольховка.

22.

Сватъ свай сваси
 Сплёў лапци
 Зь дуоўгихъ лыкъ,

Ходъзиць сваха
Па санажацѣ,
Якъ индыкъ.

Яськевичи.

23.

А ты, сваха гнидиста,
Да у цябе спанница хвандиста,
За кубжной хвандою —
Вошы чарадою.

Ів.

24.

Маладая малодачка,
Ў цябе ў хаці прыгодачка:
Звалилася сьвя°кровушка
Да ў жыткую крапівушку.
— Ня жаль жа мнѣ сьвя°кровушки,
Да жаль жа мнѣ крапівушки, —
Крапівушка — сьвинніамъ јієсьци,
Сьвя°кровушка — мяне грысьци.

Малево.

25.

Перша друшка — лóхня,
На прыполи гарубѣхъ мокня°,
Браткó, ня° гуляй,
Па бобаццы выбирай.

Ів.

26.

Перша друшка — лахнянія
Да ўкрала ў сусіеда кураня,
Ця°рась платы ўцякала,

Андаракъ свуй падрала,
А ты, браткѣ, ня° гулай,
Андарачыща зашывай!

Гусаки.

27.

Тўпу, тўпу кя́ля° лавачки,
Кя́ля° лавачки — качалачки,
Качалачки жалі́эзныя°,
Дружачки да жарэ́бныя°, —
Па Ня°сьвижы пабі́егали,
Байструкоў панарабляли.

Малево.

28.

Чаму жъ вы, дэ́зя°вачкѣ, ня° пая°це,
Ци вы жъ губласу ня° ма́яце?
— Пакинули яго ў даму́,
Падъ рэ́шатамъ на палу́.

Гь.

29.

Казали, му́ой бра́тко харошы, —
Сма́лянаё лицо, гарбусь-нусь,
Дайця° бра́тку кушь канопли,
Няхай дэ́зляўбе, якъ вя°рабейка,
Няхай скача°, ягъ бі́ёлка,
Няхай плача°, ягъ дэ́зіёўка.

Гь.

30.

Ой, бра́тко да ня°харошы, —
Да ча°рвячкѣ да патачыли,
Да курачки да патащыли.

Гь.

31.

Сядзьиць братъ кяля лаў,
 Палядзьі́еця°, друшки, — братъ килаў,
 Вазьмі́еця° яго за килу,
 Пасадзьі́еця° яго на съвинню,
 Вазьмі́еця° яго за я..а,
 Пасадзьі́еця° яго на ямца,
 Я..а прыня°куцца,
 А друшки наядуцца.

Карцевичи.

32.

Бі́егала мышка па палицы,
 Звалилася брату ў нагавицы,
 Я°на думала — каццо°,
 Падрала брату яе..ща.

Ольховка.

33.

Хадзьиў, блудзьиў каля крыничунки,
 Прасиў, малиў маладзьичунки:
 — Ой, дай, дай п...хи трохи!

Малево.

34.

Ой, тамъ за баркомъ
 Гуляла баба зъ ваўкомъ
 Да зашывала воўку
 С..ку шоўкамъ,
 А вуоўкъ ягъ захаціеў,
 Дакъ и шуоўкъ разляціеў.

Іь.

35.

(Свадебный припѣвъ).

Дай, Божа, маладымъ дуббрую долю,
 Кабъ билися, акъ гаршкіе,
 А дрáлися, акъ кашкіе.

Гь.

36.

(Купало).

Сягубннѣ купало, а ўзаўтра Янъ,
 Да будзя°, хлопчыки, да лихо вамъ,
 Да яко° лихо — лихо°, —
 Пажаницѣ сабачки у поля°,
 Ня° многа сабачкаў — дваццаць шэсьць,
 Да ўсіе удалися ў анну шэрьць.
 — Да анна сучачка падлása,
 Аддамó вамъ, дзьзівачки, на мясо,
 А другая — падъ рэбра,
 Разбяр°рыця, дзьзівачки, на срэбро.

Гь.

37.

(Купальный припѣвъ).

Да гары́эло купало надъ плотамъ,
 Да вилися дзьзівачкіе надъ злотамъ,
 Да гары́эло купало надъ гумномъ,
 Да вилися хлопчыки надъ г...омъ.

Гь.

Словарь.

Условныя сокращенія: бранн.—бранное слово, звукоп.—звукоподражательное, ирон.—ироническое, исп.—испорченное, ласкат.—ласкательное, обособит.—обособительное, отъ собств.—отъ собственнаго, погов.—поговорка, послов.—пословица, см.—смотри, собств.—собственное, увелич.—увеличительное, уменьш.—уменьшительное.

Абадраны — оборванный, оцарапанный.

абáпаль — по обѣ стороны. Абапаль дароги.

абарáнакъ — баранка, бубликъ.

абвину́ць — обернуть, завернуть въ обертку, окутать.

аблау́хъ — съ отвислыми ушами; шапка съ наушниками.

аблуда — заблужденіе, ошибка.

абóра — тонкая бечевка для подвязыванія лаптей.

Ишоў Тóдаръ съ Тадóраю,

Нашли лапаць съ абóраю,

Ой, ты — Тодаръ, я — Тадора,

Табіё лапаць, мніё абóра.

(Шуточн. пѣсня).

абрóкъ — кормъ для скота.

абрусь — убрूसъ, скатерть.

абудва — оба.

абухъ — обухъ.

абы — чтобы, лишь бы. Гуляйця, абы ня плакали.

- абыцанка — обѣщаніе.
 адрѣна — сѣноваль, сарай для сѣна.
 адъэжына (обособит.) — одежда. Маю тольки адну адъэжыну —
 кажухъ.
 адъзянуць — надѣть.
 ажно, ажъ — такъ что даже. Вѣско, ажъ рукою ня дастаць.
 алé — но. Малады, але разумны.
 альбо — или. Альбо ты, альбо я.
 андаракъ — юбка изъ толстаго домашняго сукна.
 анялысты (исп.) — евангелисты.
 апалоникъ — уполовникъ, большая ложка; головастикъ-лягу-
 шенокъ.
 Арлоўчанка (отъ собств.) — дочь Орловскаго.
 Арлоўшыкъ (тоже) — сынъ Орловскаго.
 аткуль — откуда.
 атруйць — отравить.
 атрута — отрава, ядъ.
 аттуль — оттуда.
 афяра — обѣтъ, обѣщаніе.
 афяраваць — дать обѣтъ, обѣщаніе.
 ахвота — охота, желаніе.
 аччынйць — отворить, открыть. Аччынй хату.
 ащыкитаць — обглодать; обклевать (о птицѣ).
 Бавэлна-йца — хлопчатобумажная ткань.
 багатѣрь — богачъ, богатѣй.
 бадай — Богъ-дай, пусть.
 байка — сказочка, басня. Баяла байку свайму дзыцяци.
 байструкъ — виѣбрачный ребенокъ.
 балазѣ (балазѣ) — благо, что. Балазѣ яны скоро прышли.
 баламуть — плуть, обманщикъ.
 балбатунъ — болтунъ, пустомеля.
 баранйць — защищать, охранять. Барани, Божа, чаго лихого.
 бародаўка — бородавка.

- Батáлиншáя (отъ собств.) — жена, дочь Баталина.
 бáцько — отецъ; священникъ.
 бáчыць — видѣть, смотрѣть.
 бизу́нь — кнуть, плеть.
 блага́та — ничтожество, жалкій съ виду.
 благи́ — дурной, жалкій, ничтожный, малосильный, худосочный.
 Благéньки съ твáру.
 блáзань — малолѣтній, неопытный.
 блискави́ца — молнія, зарница.
 блудзи́ць — блуждать, сбившись съ дороги; странствовать.
 бо — ибо, потому что.
 бо́пка (бу́бка) — круглое зерно (о бобахъ, горохѣ), катышекъ.
 бóрзды (бу́рзды) — быстрый, скорый.
 бóты — сапоги. Скидай боты ды й да работы.
 бóхань — отдѣльный печеный хлѣбъ. Забраў тры бóханы хлѣба.
 бражджа́ць (звукон.) — бряцать, бренчать, звякать.
 бранзалéть — браслетъ.
 братавáя — жена брата.
 браха́ць — лаять (о собакѣ); лгать, выдумывать.
 брахнí — лай (о собакѣ); ложь, выдумки, сплетни.
 брусъ — отесанное четырехгранное бревно; осѣлокъ.
 бры́тки — гадкій, отвратительный, некрасивый.
 будова́ць — строиться, возводить постройку.
 буйны — крупный; колосистый (о ржи).
 бурла́къ — здоровенный дѣтина; бездѣльникъ, гуляка.
 бурча́ць — ворчать, урчать.
 буся́зь — аясть.
 бы́дло — скоть, скотина.
 бѣ́хчы (бiѣхчы) — бѣжать.
 бѣ́лька — балка.
 бядно́та — бѣдность.
 бяли́зна — бѣлье.
 бяха́чы — беречь.
 берэ́зина (обособит.) — береза.

- Вага́ — тяжесть, вѣсь.
 вадга́дунцы — разгадки.
 ва́жыць — вѣсить, взвѣшивать.
 вайту́на — дочь войта.
 валакци́ — тащить, волочь.
 вало́ка — уволока, извѣстная мѣра пахотной земли.
 варя́тъ — безумный, сумасшедшій. Бяжыць, якъ варя́тъ, на полю.
 ваўкала́къ — волколакъ, полу-человѣкъ и полу-волкъ. У жыци ваўкала́ки хаваюцца.
 ваўкаре́сь (ваўкары́эсь) — (бранн.) — хищникъ, подобный волку; волчья сыть. Тпру, ваўкары́эзина!
 ваўчаня́ — волченокъ.
 вашапру́тъ (бранн.) — вшивецъ, вшивый.
 ве́гаць — пучекъ мочалки или соломы для мытья посуды.
 ве́лма-ми — весьма, очень. Вельми хорошы, малѣнки.
 вѣ́лгаць — сырость.
 виншава́ць — поздравлять. Виншу́ямъ пана зъ Новымъ годамъ.
 вирь — водоворотъ. Скочы́у у вирь галавою (погов.).
 вита́цца — здороваться, привѣтствовать.
 во́брасъ (вубра́сь) — образъ, икона.
 во́жыкъ — ежъ, ежикъ.
 во́йсько (вубѣ́йсько) — войско.
 во́лны (вубѣ́лны) — вольный, свободный, дозволенный.
 во́сянь — осень.
 ву́сы — усы.
 выкранта́сы — выкрутасы, затѣйливые узоры.
 вы́рай — станица перелетныхъ птицъ; теплыя страны. Надъ лёсамъ ляциць вырай жураўлёў.
 вѣ́цяць — ударить.
 вы́шыня — вышина, высота.
 вѣ́сьники (вѣ́сьники) — широкія деревенскія ворота, калитка.
 вѣ́згаць — мазать, размазывать, малевать.
 вѣ́длугъ — сообразно.

вялізны (увелич.) — огромный.
 вяльмѡжны (вяльмѡжны) — знатный, родовитый, сановный.
 вяпрукъ — вепрь, кабанъ.
 вярабѣй — воробей.
 вярбалѡзь — лознякъ, лоза; ивнякъ.
 вярѣма — лознякъ.
 высѣлля — свадьба, свадебный пиръ.
 высѣльны — свадебный.
 вячѡрки (вячѡрки) — посадѣлки, вечерницы.

Гадаваць — растить, воспитывать. Выгадаваў пяцѣхъ сыноў.
 гадзьіна — часъ, пора, время.
 гай — роща, лѣсокъ.
 гайдамака (бранн.) — гуляка, пьяница, безпутный.
 галамѡўза (ирон.) — куцеголовый, прилизанный, коротко остри-
 женный.
 галасъ — крикъ, шумный разговоръ. Падняли галасъ на ўвесъ
 двѡрь.
 галина (обособит.) — вѣтка дерева.
 галушки — катышки изъ тѣста, деревенское блюдо. Падъіеў га-
 лушакъ и сьницъ.
 гальѣ — вѣтви дерева.
 гальітва — голь, голытьба.
 гальішъ — бѣднякъ, неимущій. У гэтаго гальіша тольки цѣло
 да душа (погов.).
 гаманіць — громко разговаривать.
 ганаць — крыльцо.
 ганиць — поносить, порочить.
 ганіць — гнать. Ганілі злодзья да самага сяла.
 Ганна, Ганюля (собств.) — Анна, Аннушка.
 гарá — чердакъ.
 гарбузяня — тыквенное сѣмячко.
 гарбусъ — тыква.
 гáрняць — извѣстная мѣра и жидкихъ сыпучихъ тѣлъ.

- гарнѹцца — жаться, ласкаться, прижиматься.
 гарнѹшакъ — глиняный кувшинчикъ, горшочекъ.
 гаротъ (гарѹотъ) — огородъ.
 гаршкалёпъ (ирон.) — гончаръ, горшечникъ. Дарасински (т. е. изъ с. Доросинъ) гаршкалёпъ.
 гарѹлка (гарѹѣлка) — водка.
 гаспадъръ — хозяинъ.
 гаспадѣня — хозяйка.
 Гаспѹдъ (Гаспѹдъ) — Господь.
 гасьцѣняцъ — почтовый трактъ, битая дорога. Їѣхаѹ гасьцѣн-
 камъ да самага Слуцку.
 гатаваць — готовить пищу, стряпать.
 гацѣць — устраивать гать, запруду на водѣ. Хлопцы загацѣли
 рѣчку и наловили рыбы.
 гвалтъ — крикъ, шумъ. Нарабѣли гвалту на ўсѣ сяло.
 гергетаць (звук.) — быстро говорить, разговаривать (о ев-
 реяхъ).
 гламянѹць — кусануть, схватить зубами кормъ (о лошади).
 глѣнища — мѣсто добыванія глины; кирпичный заводъ.
 глѹзды — мозгъ, память. Звалиўся зъ дуба и адбиў сабѣ глѹзды.
 глумѣць — портить, истреблять понапрасну.
 глѹпство — глупость, пустякъ.
 глыбѹки — глубокой.
 гнѹсѣць — осквернять, пачкать, дѣлать нечистымъ. Собака пиў
 воду и пагнѹсѣ вѣдро.
 гѹдзи (гѹдѣзи) — довольно, достаточно.
 гѹлы — см. галышъ. Гѹлы, якъ бизунъ.
 гѹманъ — громкій говоръ, звуки разговора. Па ўсяму лѣсу па-
 шоў гѹманъ.
 гѹни-ы — извѣстная мѣра пахотной земли.
 гѹнта (гѹнта) — гонтъ.
 гѹрачо — горячо, жарко, знойно.
 грабѣць — гребецъ, работникъ съ граблями.
 гразнѹта — грязнота, нечистоплотность, грязь.

- грашаўны — имѣющій деньги, богатый, зажиточный.
 грóшы — деньги. Зарабіў пяць рублёў грошай.
 грудóкъ — возвышенная, сухая часть почвы. Пусьциў каня на
 далину, а самъ лёхъ на грудку спаць.
 гримóта-ы — громъ.
 грѣўня — гривна.
 грѣйцаръ — штопоръ, пробочникъ.
 губа — губка.
 губа — губа. Са злосьци кусая губу.
 губэрня — губернія; губернской городъ. Панъ паіѣхаў да Мин-
 ска — ў губэрню.
 гузикъ — пуговица, особенно блестящая.
 гукáць — кричать, окликать, подавать призывной голосъ. Гукні
 сястру, няхай идзе да дому.
 гультай — лѣнивецъ, бездѣльникъ.
 гуля — небольшое возвышеніе, выпуклость; шишка, вередъ.
 гуляць — веселиться; танцовать. Стары Михáсь гуляя польку,
 якъ малады хлопецъ.
 гурóкъ — огурецъ.
 густъ — вкусъ.
 гутарка — разговоръ, рѣчь, языкъ. Ниякъ іхняе гутарки ня
 разуміёю, мўсиць, гавóраць па-татáрску.
 гыля — окрикъ, когда прогоняють гусей. Гыля, гыля на
 воду!
 гыркаць (звукъ) — громко ворчать (о собакѣ). Собака гыркаў,
 гыркаў ды и ўкусиў Зьмитручка за паляць.
 гэты — этотъ.
 Дагары — къверху, вверхъ ногами. Папи́лся, траха́ дагары на-
 гами ня хадзили.
 далóнь — ладонь.
 даль-Бохъ (-то) — (Бу́хъ) — ей-Богу, ей-ей.
 дамавіна — могила.
 дарма — даромъ, бесплатно.

- дарма — пустое, не важно, ничего особеннаго. Дарма, што ёнъ крадзя, але нхто яго ня злавйў.
- дасюль — доселе, до сихъ поръ.
- даўжыні — долгота, длина.
- дахъ — крыша, кровля, особенно желѣзная.
- дбаць — заботиться, обращать вниманіе. Антось пье, гуляя п ничо́го сабіё ня дбая.
- двайчаты — дважды.
- дворъ (двуборъ) — помѣщичья усадьба. Аканомъ пагнаў усихъ у двуборъ на работу.
- доля (дубль) — долина; могила.
- доська (дубль) — дочка, дочурка.
- досьць — довольно, достаточно.
- дошка (дубшка) — доска.
- драбыны — деревенская рабочая телѣга. Вязуць сїёно на новыхъ драбинахъ.
- драбязъ — мелочь, мелкота.
- драмаваць — дремать, подремывать.
- дробны (дуббны) — мелкій.

И шумиць, и гудзе,

Дробянь дубжджыкъ идзе...

(Народн. пѣсня).

- дружыня — дружки, шафера, распорядители на свадебномъ пиру.
- дрыжаць — дрожать.
- дрэнь — дрянъ, гадость, пакость.
- дударъ — играющій на дудѣ, дудкѣ, свирѣли.
- Дунай (собств.) — названіе нѣкоторыхъ незначительныхъ ручейковъ въ Слуцкомъ уѣздѣ.
- дурэць (дурьіць) — сходитъ съ ума, обалдѣвать. Саўсимъ адурьіў у млинё адъ гэтаго стуку й груку.
- дьябалъ — дьяволъ, чортъ.
- дыра — дыра.
- дымуць — дуть. Дзьми ў дутку.

дѣз' (дѣзіе) — гдѣ.
 дѣз'ішка (дѣзіешка) — кадка, въ которой растворяють хлѣбъ.
 дѣзядѣз'іняць — дворъ крестьянской усадьбы.
 дѣзьякѣуна — см. дѣзьячышка.
 дѣзьяля — дя, по той причинѣ. Алесь ня прышоў дѣзьяля таго,
 што яго ня кликали.
 дѣзьян'каваць — благодарить.
 дѣзьячюкъ — парень, юноша.
 дѣзьяч'ішка — дочь псаломщика, дѣячка.
 дѣякин' (исп.) — діаконъ.
 дѣли, дѣли (звук.) — игра на скрипкѣ.

Есть — есть.

ёсьцяка — см. есть.

Жабракъ — нищій, убогій. Жабракіе стаяць падъ акномъ.
 жадаць — сильно желать, стремиться.
 жадны — ни одинъ, никакой. Я зъ имъ ня мѣю жаднай размовы.
 жалѣуны — жалостный, скорбный, горестный.
 жаль — сожалѣніе, скорбь, печаль.
 жартаваць — шутить, шалить, забавляться.
 жарѣбны — жеребий (о лошади).
 жаўнёръ — жолнеръ, солдатъ.
 жлукта — широкая лохань для стирки бѣлья.
 жмѣня — горсть. Изъ жмени да дѣ кишэни.
 Жукѣушанка (отъ собств.) — дочь Жуковского.
 Жукѣушыкъ (тоже) — сынъ Жуковского.
 жупанъ — верхняя мужская одежда, цвѣтной кафтанъ.
 журавель — журавль.
 журбавать — тужить, скучать, изнывать въ тоскѣ.
 журѣцца — скучать, тосковать.

Зажурыўся чумачёнко,

Што капеячки нима,

Сядъзиць, лупая ачыма,
Якъ галубодная сава...

(Народн. пѣсня).

- жы́тній — относящийся къ житу, ржаной. Жы́тняя мука.
 жы́то — рожь.
 жэ́рци — жрать, пожирать.
 Зайдро́сны — завистливый.
 закарэ́ць (закары́эць) — засохнуть, покрыться засохшими сгустками. Миски посьля яды́ закарэ́эли.
 зало́за — железа.
 залуви́ца — золовка.
 запрэ́хчы — запрячь.
 захра́снуць — засориться.
 збанъ — жбанъ, кувшинъ.
 збо́жжа — снятые и свезенные хлѣбные посьвы. У Грыгора пубо́йнае гумно збожжа.
 звонь (звубо́нь) — колоколь. У вялики звубо́нь на абѣдню звоняць.
 зво́щыкъ — извозчикъ, кучерь.
 згра́бны — ловкй, изящный. Зграбны, якъ ву́оль да карэты (пог.).
 згу́ба — погибель.
 здарэ́ння — случай, неожиданное событіе.
 здужа́ць — побороть, осилить.
 зэ́лля — зелье, лѣкарство; ядь.
 зэ́рня — сѣмянное зернышко.
 зѣ́мны — холодный, студеный.
 зирну́ць — глянуть, посмотре́ть.
 злава́ць — злиться, сердиться.
 злави́ць — поймать, схватить.
 зло́дзяй — воръ, мошенникъ.
 змарнава́ць — утомить, лишить силы.
 зняважа́ць — не уважать, пренебрегать, позорить.
 збо́рка (зубо́рка) — звѣздочка.

зрѣдзиць — измѣнять слову, отступать отъ обѣщанія.

зычыць — желать, совѣтовать, одолжать. Кабіѣта (женщина)
пазычыла гаршчѣу́къ у сусіѣтки.

зязю́ля — кукушка.

зяха́ць — дышать открытымъ ртомъ; зѣвать.

Игрѣ́ща — деревенскія посидѣлки, увеселительныя сборища.

і́каўка — икота.

ильга́ — см. льго.

і́мпэть, і́нпэть — тяжелый запахъ, испарина.

ина́кшы, ина́чшы — иной, другой.

индѣ́къ — индюкъ.

і́ншы — см. инакшы.

иржа́ — см. ржа.

иржѣ́ща — ржище, стернь, оставшіеся въ полѣ стебли сжатыхъ
хлѣбныхъ злаковъ. Ишоў на іржыщу й накалоў сабіѣ ногу.

Кабъ — чтобъ, чтобы.

кава́дло — наковальня.

кава́ль — кузнецъ.

Каваль кузьню прадае,

Кавалиха ня дае, —

Бадай таго каваля

Мяцелица замяла!

(Шуточн. пѣсня).

кава́ляръ — холостякъ, молодой чело́вѣкъ. Двоя жанатыхъ и
адзінъ кавáляръ.

кава́ць — куковать (о кукушкѣ).

ка́жны, ко́жны (ку́жны) — каждый, всякій.

каза́ць — говорить, произносить.

казля́ня (уменьш.) — козлѣнокъ, козликъ.

калату́ша — густая мучная похлебка. Матка зварыла калатушу
на пры́пячку.

- калашманъ (прон.) — съ длинными штанинами.
- калі, кались — когда, когда-то. Кались рабиў, а цяперъ забыўся.
- калматы — лохматый, косматый (о собакахъ).
- калнуць — кольнуть.
- калубель — колыбель, зыбка.
- кальска — см. калубель.
- камбра — холодная лѣтняя комната, кладовая.
- камякъ — картофельная густая каша, обыкновенно постная, съ макомъ.
- каняць — умирать, испускать духъ.
- канечня — конечно, разумѣется; обязательно. Ня канечня папу ячня, — взыѣсьць и дзякъ (послов.).
- каньяня — компанія, общество. Просимъ, паня, да каньяни (погов.).
- капá — мѣра = 60 штукъ; скирда сжатого хлѣба или ометъ скошеннаго сѣна.
- капáчь — заступъ, лопата.
- капѣць — земляной бугоръ, насыпь, курганъ.
- капляръ (исп.) — капраль.
- каптуръ — чепчикъ у замужнихъ женщинъ и грудныхъ дѣтей.
- капцáнь — замухрышка, пачкунъ; плохой мастеръ.
- капцюрь — коготь, ноготь. Котъ капцюрами падраў мнѣ руки.
- каравáць — кровать.
- караць — наказывать.
- карачунъ — смерть; конецъ. Прышоў на старо́го карачунъ.
- карпаць — ковырять; медленно работать.
- ка́рта — письмо, записка.
- каре́нчыкъ (уменьш.) — небольшой плетеный изъ лозы коробъ, корзинка.
- ка́ска — сказка.
- Касту́сь (уменьш. отъ собств.) — Константинъ, Костя.
- катаваць — истязать, предавать пыткамъ.

Яго жъ били, били, катавали
За нарубѣтъ храсьціянски...

(Бѣлор. «Лазарь»).

катухъ — курятникъ.

каўнёръ — воротъ, воротникъ.

кахѣнакъ — возлюбленный, милый.

кахѣць — любить.

кахла — кафля, изразецъ.

кахляръ — кафляръ, приготовляющій изразцы.

кацяня (уменьш.) — котенокъ.

качалка — деревянная скалка для катанья бѣлья.

качка — утка.

качуръ — селезень.

кашлаты — лохматый, мохнатый (о животномъ).

кашуля — сорочка, рубаха.

квѣпицца — зариться, лститься. На такая дабро ништо ня квѣпицца.

кватѣра — квартира.

квахтаць — клохтать, кричать подобно курицѣ.

квѣтка (квѣтка) — цвѣтокъ.

квѣты (отъ квѣть) — цвѣты.

килавы — имѣющій грыжу.

килбасѣ — колбаса.

кипяць — коготь, ноготь.

киравѣць — править, управлять (о лошадяхъ).

кирмашь — базаръ, ярмарка. Паіѣхаў бы на кирмашь, да ў кишэни нимашъ (погов.).

кирпѣты — курносый.

китайка — родъ легкой бумажной ткани.

кишэня — карманъ. Што мужыкъ на зѣмлю, тоя пань ў кишэню (загадка).

кй — палка, посохъ.

клапатня — хлопоты, безпокойство.

- клець — холодная половина хаты, складочное мѣсто, кладовая.
 клѣпаты — см. клепатня.
 кльшáвы — хромоногій.
 клѣмка — защёлка у двери.
 кнѡхци (кнѡхци) — когти, ногти.
 кѡварать — колодезный журавль.
 кѡло — кругъ; колесо. Їдучы ў дарогу, трѣба падмазаць кола.
 кѡлѣды — рождественскія святки.
 корчъ (куѡрчъ) — корневище срубленнаго дерева.
 кпиць — издѣваться, насмѣхаться, высмѣивать.
 кравѣць — портной.
 край — подлѣ, возлѣ. Край дароги дубѡбрыя аўсыѣ.
 крама — лавка, магазинъ.
 крамянѣць — садикъ, палисадникъ.
 краска — цвѣтокъ.
 крокусъ — растение, дикій шафранъ.
 крутнѣ — плутовство, надувательство.
 круцѣль — плуть, обманщикъ.
 кручаны — бѣшенный, взбѣсившійся. Вольнаму — воля, а кручанаму — поля (погов.).
 крывáвы — кровавый.
 крынѣца — родникъ, ключъ.
 крышку (уменьш.) — немножко, чуть-чуть. Дай мнѣ крышку хлѣба.
 крышъ — крестъ.
 крышыць — крошить.
 ксьциць — крестить.
 кудаса — выюга, мятель.
 кудэйма, кудэю — куда, по какому мѣсту. Кудэю намъ тутака вѣйсѣци на дарогу.
 куды — куда.
 кукаль — растение, васильки.
 кукаўка — кукушка.

кульба́ка — кривая палка, костыль.
 кульга́вы — хромоногій.
 ку́ля — пуля.
 купля́ць — покупать.
 кура́ня (уменьш.) — цыпленокъ.
 курду́пяль (ирон.) — куцый, кургузый, короткохвостый, малорослый. На вѣзи сядзиць нѣйки курдупяль.
 ку́рта — куцый, малорослый.
 кутокъ — уголокъ. Усе́ дзьі́еци спалохалися и зьбіліся ў кутокъ.
 куцья́ — кутья, сочиво; сочельникъ. Якъ наі́еўся куцци, дакъ ня магу ни сапци, ни храпци, ни да дому да жу́бнки Марыси зайсыци. (Изъ рождеств. «бетлейки»).

Ла́ва — скамейка.

ла́зьня — баня.

ланцу́хъ — цѣпь, оковы. Даўні́ей вадзьілі на сѣлахъ мядзь-вѣдзья на ланцугу.

ла́ска — милость, любезность. Я, пану́бчку, прышоў да панскае ласки.

ласка́вы — любезный, внимательный.

ла́таны — заплатанный, чиненый.

ла́тка — заплата.

Лаўры́нгъ (уменьш. отъ собств.) — Лаврентій, Лавруша.

ле́жма — ле́жа.

ли́сть — древесный листь; письмо. Прывѣзьлі зъ вайны листь адъ брата.

лі́тары — буквы; надпись.

лихвѣ́йтаръ (исп.) — ефрейторъ.

лихі́ — злой, дурной, свирѣпый. Ня дай, Божа, гэтаго нікому, ни дубраму, ни лихому (погов.).

ло́жа — кровать, постель.

ло́каць — локоть; извѣстная мѣра длины.

ло́тра (лу́отра) — (бранн.) — бездѣльникъ, гуляка, пьяница.

Лука́шъ (собств.) — Лука.

- лунаты — глазастый, съ большими глазами.
 льго — можно, дозволено, возможно.
 лѣски (лѣски) — деревянная переносная лѣстница.
 лѣтась (лѣтась) — прошедшимъ лѣтомъ.
 люлька — трубка.
 люра — лира, родъ струннаго музыкальнаго инструмента.
 лютвинъ — литвинъ.
 ля — около, подлѣ. Привязаѹ каня ля вароть.
 лядачы — см. лядащыца.
 лядащыца — злой, дурной, испорченный.
 лялѣци (лялѣци) — ласкать, любить.
 лятарня — фонарь, подсвѣчникъ.

- Магѣрка — небольшая легкая шапка.
 мазѣпа (браня. отъ собств.) — харя, рожа. Што гѣто за мазѣпа
 глядзиць ѹ нашъ бубокъ?
 мацаѣръ-отра — глиняный высокій горшокъ, поставецъ.
 малянка — молнія, зарница.
 Малевичыкъ (отъ собств.) — сынъ Малевича.
 малѣсянки (уменьш.) — очень маленькій.
 малѣча — малолѣтній, малый ростомъ.
 мѣлпа — обезьяна.
 мѣлцы — мальцы.
 малюпѣцянки (уменьш.) — очень маленькій.
 мандраваць — скитаться, блуждать по свѣту, путешество-
 вать.
 марá — призракъ, кошмаръ. Атступися, мара лихая!
 маркѣтны (маркѣтны) — унылый, скучный, снотворный.
 мармытáть — ворчать (о собакѣ); мурлыкать (о кошкѣ). Коть
 мармыча, кубшку клича.
 марѹда — медлительность, мѣшканье.
 Марыся (уменьш. отъ собств.) — Марія, Маша.
 марьянъ — растеніе, майранъ.
 масѣнджны — мѣдный.

- маскѣль — солдатъ.
 махчы́ — мочь.
 млинъ — мельница.
 мѡва — языкъ, разговоръ. Съ такого страха адняло мову.
 моць — мощь, сила, крѣпость.
 муляваць — красить, писать красками, рисовать.
 му́сиць — вѣроятно, должно быть.
 му́сяць — намѣреваться, быть должнымъ. Якъ пашоу́ дуо́ць,
 дакъ мусяли кинуць работу.
 мѣ́за-са — морда (о лошади).
 мѣ́сто (мѣ́сто) — мѣсто; городъ, мѣстечко.
 мѣ́ць (мѣ́ць) — имѣть; намѣреваться. Першъ мѣю́ табіе́ сказаць
 ўсю праўду, а цяперъ ня хѡчу.
 мѣ́нчыць — мучить, причинять боль, страданія.
 мяцѣ́лица — мятель, вьюга.

- Навинá — новость; новое мѣсто. Маладая картуо́пля ў гэту́мъ
 лѣ́ці намъ навина.
 на́вэць — даже.
 нагави́цы — толстые суконные штаны.
 надво́ракъ — дворъ въ крестьянской усадьбѣ.
 надво́рѣя — см. надвора́къ; состояніе погоды. Сягу́бня цяпа́е
 надво́рѣя.
 надоба́къ — необходимая вещь, нужный предметъ.
 на́звѣско — имя; названіе.
 намаўля́ць — наговаривать, подговаривать, подбивать.
 на́мѣсьникъ (на́мѣсьникъ) — приказчикъ въ имѣніи.
 напро́ци — напротивъ, противъ; въ сравненіи. Я напроци цябе
 саўсімъ блазапъ.
 нараве́ць — капризный, привередливый, требовательный.
 нараві́сты — см. нараве́ць; съ норовомъ (о лошади).
 насустрѣ́чь (насустрѣ́жць) — навстрѣ́чу.
 насьвѣ́ншы — святѣйшій, пресвятой. Насьвѣнчая Матка.
 насьнѣ́ня (насьнѣ́ня) — сѣмена.

- нѣто — очень, черезчуръ, слишкомъ; лишнее. Занатто и съвишия
ня іѣсьць (погов.).
- нѣўсьцѣшъ — одинъ за другимъ, гуськомъ, пугомъ (о лошадяхъ).
- нѣдзя — негдѣ, некуда. Сирацинушцы недзя дзьіѣцца.
- нѣкали — некогда, недосугъ.
- нѣльга-о — нельзя, нѣтъ возможности.
- нѣпрыцель — непріятель, недоброжелатель, врагъ.
- ниводъзинъ, нигодъзинъ — ни одинъ.
- нильжѣ — см. нельга.
- нимѣ — нѣтъ, не имѣется. А муѡй жа шъ ты Мацейко, да цябе
ўжэ на біѣлумъ съвіѣци нима... (Бѣлор. причитаніе).
- нирѣль (исп.) — генераль.
- нудѣ — тоска, печаль, хандра.
- нѣдзя (нѣдѣзя) — гдѣ-то, въ какомъ-то мѣстѣ.
- нѣйки (нѣйки) — какой-то, нѣкій.
- нѣкали (нѣкали) — нѣкогда, когда-то. Нѣкали ящэ за панщынаю
рабиласэ.
- нѣмяць (нѣмяць) — нѣмецъ; нѣмой, глухонѣмой.
- нябарѣка, -кѣ — бѣдняга, бѣдняжка.
- нябога (ласкат.) — дружокъ, милѣйшій. Идъзи, нябога, сънѣдаць.
На табіѣ, нябожа, што мнѣ ня гожа (погов.).
- нябощыкъ — покойный, умершій. Мы зъ нябощыкамъ Гаўры-
ламъ ўвъ адномъ палку служыли.
- ня вѣрта, -тѣ — не стоитъ, не слѣдуетъ. Ня вартъ на гѣто
глупство грошы трапиць.
- нямѣ — см. нима.
- нямѣшака (уменьш.) — см. нима.
- Нясвѣишъ (собств.) — Несвижъ, заштатный городъ Слуцкаго
уѣзда.
- няхѣй — пусть.
- Ойчѣимъ — вотчимъ.
- осѣмы — восьмой.
- обцать — укусуъ.

- Павінны — должный, обязанный. Сынъ павинянь шанавачъ
бацькоў (родителей).
- паву́къ — наукъ.
- па́вулька (уменьш.) — пава, павка.
- паву́цення — паутина.
- паго́да — ведро, прекрасная погода.
- пагро́пъ (пагру́опъ) — погребенье, похороны.
- па́дла — падаль; (бранн.) — гадость, мерзость.
- падла́сы — желтоватый, свѣтло-коричневый (о животномъ).
- паку́ль — покуда, пока.
- палавы́ — блѣдно-желтый, сѣровато-желтый (о животномъ).
- палау́нйкъ — исполщикъ, пайщикъ исполу.
- пали́ца — полка, полочка. Паставила матка гаршкѣ на палицу.
- пали́ць — топить печку; жечь. Глядзьѣця, кабъ дзьѣци ня пад-
палили хату.
- пало́хацца — пугаться, бояться.
- па́лцы — пальцы. Першъ на свѣѣци былі палцы, а пótымъ ви-
дѣлцы (погов.).
- памі́шь — межъ, между, промежъ.
- памо́ўка (паму́оўка) — молва; клевета, напраслина. На вуо́ўка—
памуо́ўка, а мядзьвѣць цышкомъ (послов.).
- памо́чникъ (паму́бчикъ) — помощникъ.
- панамарчу́къ — сынъ пономаря.
- панамары́шка — дочь пономаря.
- па́ни — барыня; госпожа.
- па́ни дактаро́ва — жена доктора.
- па́ни Тамашо́ва — жена Томаша, Оомы.
- папады́юкъ — поповичъ, сынъ священника. Бо́утаяцца, якъ па-
падыюкъ на гаршкoхъ (погов.).
- папяля́сты — пепельнаго цвѣта, сѣроватый.
- па́рабакъ — батракъ, наемный работникъ.
- пара́да — совѣтъ.
- парасю́къ — большой поросенокъ.
- парло́вы — перловый; жемчужный.

- партапáнь — кошелекъ, бумажникъ, сумка.
 пасáтъ — мѣсто, куда садятъ невѣсту во время свадебнаго пира.
 пасáхъ — приданное.
 паскúдны — гадкйй, отвратительный.
 пастáў — опредѣленной длины кусокъ домотканнаго холста.
 пáсьвиць — пасти.
 патрѣба — нужда, необходимость, потребность; нужно.
 патуль — дотолѣ, до тѣхъ поръ.
 паты́лица — затылокъ. Дадучь на патылицы, дакъ разамъ схи-
 лица.
 пахмúрный — хмурый, пасмурный, невеселый.
 пахóжа — поведеніе.
 пацúкъ — крыса; большая мышь.
 пацяру́ха — мелкіе растительные остатки, соръ. Атъ сѣна оста-
 лáся адна пацяруха.
 пáша — пастбище.
 пѣкло — адъ. Ходъзиць, якъ Марко на пѣкли (погов.).
 пѣрыць — бить, ударять; колотить валькомъ бѣлье (при стиркѣ).
 пильнава́ць — охранять, оберегать, караулить, слѣдить.
 пильня — ревностно, старательно.
 пюгáнка (бранн.) — мерзкая, гадкая, отвратительная.
 пляшка — фляжка, бутылка.
 пóкуць — красный уголь, почетное мѣсто за столомъ.
 Польшь (Пубóльшь) — Польша.
 пóлымя — пламя.
 пóпяль — пепель.
 пóртки (пубóртки) — холщевые или суконные штаны.
 пóручь — рука объ руку, подлѣ, рядомъ.
 поўзь — вдоль, подлѣ и вдоль. Идучы пóўзь лѣса, глядзи грибоў.
 пражыўлѣння — пожива, кормъ (о животномъ).
 прáникъ — валекъ для полосканія бѣлья.
 праскурнй (исп.) — просфорня.
 прóзьвиско — прозваніе, кличка.
 прыгóда — выгода; неожиданное обстоятельство, приключеніе.

прѣжыць (прош. несов. прохъ) — поджаривать, сушить. Кацярына напрыжыла гароху ў печы.

прымаць — принимать.

прымуць — принужденіе, настоятельная просьба. Усяго на сталіе было, тубольки прымусу ня было (погов.).

прынада — приманка.

прѣшлы — пришедшій, наступившій (о времени).

псавáць — портить, истреблять понапрасну.

пуга — простой кнутъ, пастушій бичъ.

пудъзица — пугаться, бояться (о животномъ).

пыль — пыль. Атъ пылу вóчы баляць.

пыськи (уменьш.) — щеки, щечки.

пытаць — спрашивать.

пѣвянь (пѣвян) — пѣтухъ.

пѣўня — конечно, навѣрное, безусловно.

пярúнь (отъ собств.) — молнія. Няхай цябе ясны пярунъ (пѣрунъ) спалиць! (бранн.).

пярэсты — пестрый, многоцвѣтный.

Пятрукъ (уменьш. отъ собств.) — Петръ, Петруша (о пожиломъ).

Пятрусъ — см. Пятрукъ (объ юношѣ).

Рабіць — дѣлать, работать.

рабы — рябой, пестрый (о животномъ).

рада — совѣтъ, совѣщаніе.

радъзиць — совѣтовать.

разáкъ — рѣзакъ, большой ножъ, пила; (ирон.) — плохой скрипачъ.

разамъ — вмѣстѣ, сразу. Двоя ухапилися разамъ за адну лубшку.

разма́й — растеніе, розмаринъ.

размóва — разговоръ, бесѣда.

разúмны — умный, толковый, разсудительный.

разѣпа (ирон.) — разиня.

разя́виць — разинуть, раскрыть ротъ.

ралля́ — ролья, пашня, свѣже-вспаханное поле.

рамясьнѣкъ — ремесленникъ.

- рано — утромъ, раннимъ утромъ. Рано быѹ вялики тумашь.
 ра́птамъ — неожиданно, сразу, мигомъ.
 расані́ца — разсада, капустные сѣменные всходы.
 раскира́ка (ирон.) — раскаряка, кривоногі́й.
 ратава́ць — спасать.
 раўці́ — реве́ть, вопить.
 ра́яць — совѣтовать.
 ро́жа — роза.
 ро́зрухъ (ру́бзрухъ) — разгромъ, беспорядокъ, безпокойство.
 ро́къ (ру́бкъ) — годъ.
 ру́бамъ — ребромъ, бокомъ.
 рубель — денежная единица, рубль; жердь для придавливанья
 сноповъ или сѣна на телѣгѣ.
 руды́ — рыжі́й.
 ружо́вы — розовый, свѣтло-красный.
 ру́та — растеніе съ желтоватыми цвѣтами.
 ручні́къ — утиральникъ, полотенце.
 ру́шыць — трогать, прикасаться. Ня рушь мае новыя боты.
 рыба́лка — рыба́къ, рыба́ловъ.
 рыма́рь — шорникъ.
 ры́шко — съѣдобный грибъ, рыжикъ.
 Рэ́бка (собств.) — распространенная собачья кличка, рябой.
 рэ́чь — вещь; рэ́чы — церковная похоронная утварь.
 Саката́ць — кричать, клохтать (о курицѣ); (ирон.) — звонко болтать.
 сакэ́ра — топоръ. Нашоу сакеру за лаваю (погов.).
 салапа́йка (ирон.) — разиня; имѣющій привычку высовывать
 языкъ.
 салотки (салубо́тки) — сладкі́й.
 самату́гамъ — собственными силами. Хлопцы атирагли коні́й ды
 й павязьли вубо́сь самату́гамъ.
 сапля́къ — сморкаты́й; (ирон.) — несовершеннолѣтній, молокососъ.
 сапці́ — сопѣть.
 саўси́мъ — совсѣмъ, совершенно, вполнѣ.

Кумъ Максимъ

Пьянь саусимъ...

(Солдатск. пѣсня).

саўты́ръ (исп.) — псалтирь.

сваво́ля — своеволие, произволь.

сва́рка — ссора, раздоръ.

семь — семь.

сівы — сѣдой; сѣрый (о животномъ).

силко́мъ — силою, насильно.

скава́ць — травить сабаками, науськивать собакъ. Бацько на-
скаваў сьві́ння.

скавыта́ць — жалобно лаять, подвывать (о собакѣ).

скарбо́вы — помѣщичій, принадлежащій помѣщичьему двору.

ска́рка — жалоба на обиду.

скі́ба — краюха, кусокъ (о хлѣбѣ).

скі́нуцца — обратиться, стать кѣмъ, принять видъ кого.

скры́ня — сундукъ, рундукъ; закромъ для зерна или муки.

ску́дава — откуда, изъ какого мѣста.

скула́ — вередъ, желвакъ.

скуль — см. скудава.

скупяндз́я (прон.) — скупецъ, скряга.

слабо́да — свобода.

сла́пки — слабо держащійся, непрочный, неустойчивый.

слупъ — столбъ.

сма́жыць — жарить, поджаривать. У Нясьвижы — усё хіжа:

салому таўку́ць — блины́э пякуць, сі́ено смажаць — блины́э ма-
жуць (погов.).

смакта́ць — сосать.

сма́ртэльны — смертельный, мертвящій.

смутны — хмурый, невеселый, смущенный.

смэ́рда (бранн.) — вонючка, зловонный.

со́рамъ — срамъ, стыдъ.

со́сна — сосна.

- соўгаць — совать, толкать.
 спадабацца — понравиться, пригнуться. Данилу спадабалася
 На́ста.
 спада́ць — очень заботиться, терять свои силы въ заботахъ о
 комъ-либо.
 спадни́ца — юбка.
 спадзява́цца — надѣяться.
 спыни́ць — остановить.
 стадо́ля — общая конюшня на постояломъ дворѣ.
 ста́йня — конюшня.
 станокъ (уменьш.) — стапъ (о человѣкѣ).
 ста́раць — старикъ-нищій. Идуць у сяло старца́ съ ту́рбами.
 старча́ — торчкомъ.
 ста́такъ — рогатый скоть.
 стаўбу́нь — столбовидный, продолговатый круглякъ.
 столь (сту́бль) — потолокъ.
 страха́ — соломенная кровля, крыша, стрѣха.
 судзьба́ — судья.
 сукенка (уменьш.) — см. сукня.
 сукня́ — женское платье; юбка.
 сумава́ць — скучать, горевать, тревожиться.
 суравѣшка (суравіѣшка) — съѣдобный грибокъ, сыроѣжка.
 сусѣ́тъ (сусіѣ́тъ) — сосѣдь.
 сухало́сь (сухалу́ось) — сухая лоза, лознякъ.
 сухарля́вы — сухой, тощій (о человѣкѣ).
 сухоты́ — чахотка.
 съ — съ; изъ. Вѣшаў съ хаты.
 свѣрань — амбаръ, кладовая.
 свѣ́тка (свѣѣ́тка) — свидѣтель.
 сьлимаза́рникъ (прон.) — замарашка, замухрышка, начкунь; пло-
 хой мастеръ.
 сьлі́чны — красивый, прекрасный, видный (о человѣкѣ).
 сьме́цця — соръ. У яго грѣшай, якъ сьмецця.
 сьні́даць (сьніѣ́даць) — завтракать.

- сьцѣшка — тропинка, дорожка.
- Съцюдзьѣнки (собств.) — названіе одной деревни Слуцкаго у.
- сыбѣта — суббота.
- сыбаць — шипѣть (о гусѣ).
- сырызна — сырое, зелень, недозрѣлое (о плодахъ и овощахъ).
- сѣрцо — сердце.
- сюдэйма́ — сюда, по этому мѣсту, по этой дорогѣ. *Йдзьі́ця къ намъ сюдэйма.*
- сюдѣю — см. сюдэйма.
- сяло́ — село, деревня.
- сялядѣршы (сялядѣоршы) — средній (по мѣсту или возрасту).
- сялядзѣць — селѣдка, сельдь.
- сярдаваць — сердиться, обижаться.
- сярѣтъ (сярѣтъ) — среди, посреди.
- сярѣдзина — середина; поясница. *Сярѣдзину вельми ломіць.*
- Таварышъ — товарищъ.
- та(г)дѣ́ — тогда.
- талѣрка — тарелка.
- тала́рь — польская монета опредѣленной цѣнности, талеръ.
- тарапі́цца — всматриваться, пусливо насторожиться (о лошади). *Ку́онь тарѣпицца на кустъ.*
- таўчы́ — толочь.
- тва́рь — лицо, выраженіе лица.
- то́льки (ту́льки) — только, лишь.
- то́рба (ту́рба) — небольшой холщевой мѣшокъ; торба для кормежки лошади.
- тра́фиць — попадать; принаравливаться, угождать.
- траха́ — чуть-чуть, едва. *Дзьі́гь траха съ печы ня зваліўся.*
- тро́хи — немножко, чуть-чуть. *Пазы́чили трохи ячмѣню.*
- труна́ — гробъ.
- трыбу́хъ — желудокъ съ кишками, потроха.
- трыво́га — тревога, безпокойство.
- трыма́ць — держать.

- трэ(ба) — нужно, необходимо, требуется.
 туды́ — туда.
 тудэйма́ — туда, по тому мѣсту, по той дорогѣ.
 тудю́ — см. тудэйма.
 тутака — тутъ, здѣсь.
 тутунь — табакъ, махорка.
 тыдзынь — недѣля.
 тычка — вѣха, пучекъ соломы на шестикѣ.
 тычына — заостренный шестикъ.
 Тэ́кля (собств.) — Оекла.
- Ўбѣги — нищій.
 ўвазнаць — узнать кого-нибудь.
 ўдырыць — ударить.
 ўёрка — бѣлка.
 ўзаўтра — завтра.
 ўздѣушь — въ длину, вдоль.
 уздэчка — узда, уздечка.
 ўзимѣю — зимой.
 ўлѣтку (ўлѣтку) — лѣтомъ.
 ўпрѣчь (ўпруѣчь) — прочь, въ сторону. Идзьи адъ менэ ўпруѣчь!
 упудзыць — испугать, утратить (о животномъ).
 ўрабиць — выпачкать, замарать. Ўрабила чаравіки ў грась.
 ўстанѣва — станъ; наружность.
 ўсюды — вездѣ, всюду.
 утѣйваць — утаивать, скрывать.
 утрапѣння — скорбь, печаль.
 учапіць — зацѣпить(ся).
- Фарба — краска.
 фатыга — безпокойство, хлопоты.
- Хаваць — прятать, беречь; хоронить, погребать. Хѣвай, Божа, —
 я ничѣго ня вѣдаю!
 хаджайнъ — хозяинъ.

- хай — см. няхай.
- халадзьэча — холодъ, стужа.
- хапаць — хватать, схватывать.
- харбшы — красивый, привлекательный.
- хвальбаракъ (исп.) — фольваркъ, хуторъ.
- хванабрыя — чванливость, кичливость, гордость, самомнѣіе.
- хванда (исп.) — фалда, склада, оборка у платья.
- хвароба — болѣзнь, немощь, болѣзненность.
- хвартухъ — фартукъ, передникъ.
- хиба — развѣ, или, можетъ быть.
- хилицца — клониться, слоняться.
- хистацца — качаться, двигаться изъ стороны въ сторону.
- хлопяць — парень, юноша, мальчикъ. Ци ў Язэпа хлопяць
радзіўся, ци дзвіёўка.
- хлўсиць — лгать, плутовать.
- хмара — туча, облако.
- храпці — храпѣть.
- храсьцянинъ — крестьянинъ; христіанинъ.
- хўстка — платокъ.
- хўтко — быстро, спѣшно, шибко.
- хутравіна (обособ.) — см. хутро.
- хўтро — шуба.

- Цаганъ — чугунный горшокъ.
- цёсла — подмастерье (у столяра).
- ци — развѣ, или, ли.
- цкаваць — см. скаваць.
- цотъ (цубтъ) — четь, четное число. Ци цубтъ, ци лішка
(нечеть)?
- цудъ — чудо.
- Цуликъ (собств.) — распространенная кличка собаки.
- цуръ — чуръ.
- цъвикъ — желѣзный гвоздь.
- цъвинтаръ — погость, церковный дворъ; кладбище.

- цѣвисьці — цѣсти.
 цыбѹкъ — чубукъ.
 цыгара — сигара.
 цымбáлы — струнный музыкальный инструментъ въ родѣ народной цитры.
 цѣпка — одна изъ женскихъ грудей, сиська, сосокъ (у животныхъ).
 цѣбарь — ушадь, небольшой чанъ.
 цѣгла — кирпичъ.
 цюцька (уменьш.) — распространенное нарицательное названіе собаки.
 цякці — течь, протекать.
 цялѣчына — телятина, телячье мясо.
 цѣмицца — скрыться съ глазъ, пропадать, исчезать.
 цямно́та — темнота.
 цяпѣрака — теперь, нынѣ.
 цяплота — теплота.
 цясно́та — тѣснота.
 цяцяру́къ — тетеревъ; глухарь.
 Чака́ць — ждать, поджидать.
 чаля́дникъ — подмастерье (у портного или сапожника).
 чамярѣ́ца — ядовитое растеніе, чемеръ; ядъ, отрава.
 чапа́ць — трогать, затрогивать. Ня чапайца, хлопцы, майго гароху.
 ча́пля — цапля.
 чарава́ць — колдовать, привораживать; наводить порчу.
 чаравѣ́ки — женская обувь, башмаки.
 чараўні́къ-ца — колдунъ; знахарь.
 ча́рка — рюмка, стопка.
 чарні́ца — лѣсная ягода, черника.
 чарні́вы — черноватый; брюнетъ.
 чаро́тъ — чередь, очередь; очереть.
 частава́ць — угощать, потчевать.

чаўпці́ (прон.) — творить, выкидывать штуку, чудачить. Што гэты п'яница тамъ чаўпé?

чвырь — дресва, крупный желтый песокъ.

чмўдциць — пустословить, надувать, обманывать.

чóвенъ — челнъ, челнокъ.

чуць — слышать, получать извѣстїя.

чыгунъ — чугунокъ; см. цаганъ.

чый — чей.

чырвоны — красный.

чэраво — чрево, утроба, животъ.

Шабасъ — еврейскій праздникъ субботы, шабашъ.

шабля — сабля.

шавéць — сапожникъ. Папи́лся, якъ шауцѣ́.

шалёны — бѣсноватый, опалѣлый.

шалѣць (шалѣ́ць) — бѣсноваться, опалѣвать; шалить.

шамрѣць (шамрѣ́ць) — шуршать (о платьѣ).

шанава́ць — уважать, почитать; жалѣть. Шану́ючы пана Бога, кабъ гэтымъ кіямъ да па сьпині́.

ша́ры — сѣрый.

ша́ци — цѣнности, сокровища, дорогія одежды.

ша́паль — шашень, червякъ-древоточець.

шашэй (исп.) — шоссе.

шва́геръ — шуринокъ.

шва́чка — швея.

швѣндаць-цца — ходить взадъ и впередъ, расхаживать безъ дѣла.

шкадава́ць — жалѣть, заботиться, охранять, любить.

шка́рпѣтка — носокъ.

шкля́нка — склянка, стаканъ.

шкля́рь — стекольщикъ.

шкóдьзиць — производить порчу, вредить, повреждать.

шлягáцца — шлаться, таскаться.

шля́хтиць — шляхтичь, мелкопомѣстный собственникъ.

- шляхъ — столбовая дорога, почтовый трактъ. Куды гаты шляхъ
 цягня?
 шлюпъ — вѣнчаніе, бракосочетаніе.
 шмараві́дло — тряпичная мазилка; колесная мазь.
 шмать — много. Шмать народу.
 шобты (шубсты) — шестой.
 шу́ло — деревянный столбъ (въ постройкѣ или заборѣ).
 шубьяльнѣкъ — висѣльнѣкъ; повѣса, сорвиголова.
 шубьяльница — висѣлица, плаха; высокое мѣсто.
 шырыні́ — ширина.
 шыя — шея.
 Шарба́ты — беззубый, выщербленный.
 шупа́къ — щука.
 шу́плы — худой, тощій.
 шубі́лина — щель, щелка.
 шубі́льны — безъ щелей, плотно сложенный. Варо́та шубі́льныя,
 якъ зъ одной дубо́шки.
 шубі́ры — милый, дорогой; ревностный, правдивый, истинный.
 Юшка — уха, ушица; печная व्यюшка.
 Яблы́на — яблоня.
 ягня́ — ягненокъ.
 ядвѣ́бны — шелковый.
 ядры́ны — крѣпкій, крупный, ядристый (о зернѣ).
 я́чко (уменьш.) — яичко.
 я́чня — яичница.
 які́ — какой.
 Яку́пъ (собств.) — Яковъ.
 якъ — какъ, какъ только, когда.
 ялавѣ́ць — мелкорослый ельникъ; можжевельникъ.
 яры́на — яровой хлѣбъ.
 я́тки — мясные ряды; скотобойня.

